

SAYI 02

2022

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ HUKUK KULÜBÜ

HİZA DERGİSİ

İstanbul
Aydın Üniversitesi
Hukuk Kulübü

Hiza Dergisi Ekibi

Editör: Semih Baktır

Dergi temsilcisi:
Ceren ÖZCAN

Yazı İşleri Müdürleri:
Ceren Özcan,
Semih Baktır

Grafik Tasarım Ekibi

Ecem Naz Toplar
Nada Aydın
Salihanur Alakuş

Yazar kadrosu:

- 1) Ali Şahin
- 2) Berril Ceyhan
- 3) Ceren Özcan
- 4) Fatih Kılıçoğlu
- 5) Mustafa Özkaynak
- 6) Numan Em
- 7) Oğuz Ertürk
- 8) Semih Baktır
- 9) Yiğit Kaan Akbulut

İAU Hukuk Kulübü 2021-2022 Yönetim Kurulu'na
teşekkürlerimizi sunarız.

8 POZİTİF AYRIMCILIK
ÇERÇEVESİNDE KADIN-
LARA YÖNELİK YER
ALTINDA VE SU ALTINDA
ÇALIŞMA YASAĞINA
İLİŞKİN KISA BİR
DEĞERLENDİRME

12 MEDENİ KANUN
ÇERÇEVESİNDE
KADIN HAKLARININ
EVİRİMİ

17 İLK KADIN AVUKATIMIZ
SÜREYYA AĞAOĞLU

20 TÜRK ÖZEL HUKUK
YARGILANMASI
BAĞLAMINDA ADİL
YARGILANMA HAKKI

ESARETİN DİLİ **25**
100 YAŞINDA

BLACK LIVES MATTER,
GEORGE FLOYD VE **33**
TRAYVON MARTIN
DAVALARI

ROMA **39**
İMPARATOR-
LUĞU'NDA SALGIN
HASTALIKLARA YÖNE-
LİK HUKUKİ DÜZENLE-
MELER

İÇİNDE KİLER

İNTERNET ÜZERİNDEN
YAPILAN SATIŞLARDA **43**
TÜKETİCİNİN KORUN-
MASI

GELECEK HUKUKTA BİZİ
NELER BEKLİYOR? **47**

AVUKAT BEGÜM GÜREL
İLE "HAYVAN HAKLARI"
KONULU RÖPORTAJ **52**

KİŞİSEL VERİLERİN
KORUNMASI **60**

RİPPLE VE SEC DAVASI **76**

COP 26 İKLİM
ZİRVESİ BEKLENTİLERİ
KARŞILADI MI? **84**

TOPLUMSAL DAVRANIŞ
KURALLARI **90**

94 ECZA-YI CİHAN
BİRBİRİNE MUHTAÇ

96 YENİ ÇAĞDA CADİ
AVLARININ HUKUKU VE
SELAM CADİ MAHKEM-
ELERİ

102 THESEUS'UN GEMİSİ

105 MAYMUN ASKISI

107 ŞİİRLER
SON AKŞAM
YAŞLANIYORUZ AZİZİM!
BEYAZ DUVAR
SOKAK

Merhaba Sevgili Okuyucularımız

İAÜ Hukuk Kulübü olarak geçen yıl uzun uğraşlar sonucunda ilk sayısını çıkarmış olduğumuz Hiza dergimizin ikinci sayısını sizlere sunmaktan mutluluk vere gurur duymaktayız.

Dergimizin misyon ve vizyonlarının Atatürk'ün ilke ve inkılapları doğrultusunda hukuk devleti temeli ile demokratik düzene daha fazla yaklaşarak; O'nun "Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir." öğretisi çerçevesinde oluştuğunu da belirtmek isteriz.

Bu sayımızda da elimizden geldiğince hukukun etkileşim halinde olduğu diğer alanlarla da ilişkili güncel olaylara yer vererek sizleri bilgilendirecek, farklı açılar sunabilecek akıcı bir içerik oluşturmak istedik. Öncelikle dergimizin oluşmasında bizlere destek olan ve bizleri geri çevirmeyen saygıdeğer hocalarımıza teşekkürlerimizi sunarız. Aynı zamanda çalışmamızın ayrılmaz bir parçası olan dergi ekibimize, yazar kadromuza, yönetim kurulumuza ve dergide emeği geçen herkese teşekkür eder, diğer çalışmalarımızda da birlikteliğimizi devam ettirmeyi temenni ederiz.

EDİTÖR

Değerli Hizâ Dergisi Okuyucuları,

2021-2022 eğitim öğretim döneminde İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Kulübü yönetimi olarak, Atatürk ilke ve inkılapları ışığında ortak akli oluşturmayı amaçlayan, çoğulcu yönetim anlayışı barındıran bir yönetim biçimin benimsemekte olduğumuzu dile getirmiştik.

Bu yıl kulüp bazında gerçekleştireceğimiz yenilikçi ve iz bırakıcı faaliyetlerde yönetim kurulu olarak üyelerimizin her biri ile hareket etmeyi, bu vasıta ile da kulübümüzü daha üst bir seviyeye taşımak istediğimizi de belirtmiştik. Bu anlamda, sürdürülebilirliği sağlamak ve Hukuk Kulübünün değerlerini, ruhunu taşımak maksadıyla devam sayısını çıkardığımız Hizâ dergimizin bugünkü hali bize büyük kıvanç vermektedir.

Yazar kadromuzun yetkinliği, dergi ekibimizin özverisi, fakülte hocalarımızın desteği ve tasarım ekibimizin harika işleri sonucunda ikinci sayımızı çıkarmış bulunmaktayız.

Başta bize bu sayının çıkması hususunda yardımcı olan sayın Rektör Yardımcımız Prof. Mehmet Reşat BAŞAR ve Dr. Öğr. Üyesi Amir AHMA-DOĞHLU'na, dergide emeği geçen sayın hocalarımıza, editörümüz ve dergi temsilcimize, tasarım ekibimize ve son olarak yönetim kuruluma şükranlarımı sunuyorum.

Bu yıl Hukuk Kulübünün ruhunu, geleneksel değerlerimizle birlikte yeniliğe ve daha da ileriye taşımak konusunda ve kalıcı olmak amacıyla bazı değişiklikler yaptık. Devamlı ileriye, yerinde saymadan güzel işler yapmak ve üçüncü sayıda sizlerle tekrar buluşmak dileğiyle...

Sevgilerimle.

**İAÜ HUKUK KULÜBÜ BAŞKANI
NİSA HÜMA TÜRK**

POZİTİF AYRIMCILIK ÇERÇEVESİNDE KADINLARA YÖNELİK YER ALTINDA

VE SU ALTINDA ÇALIŞMA YASAĞINA İLİŞKİN KISA BİR DEĞERLENDİRME

4857 sayılı İş Kanunu'nun 72. maddesi uyarınca, "Maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında ve su altında çalışılacak işlerde on sekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaktır.". İlgili kanun maddesinden anlaşılacağı üzere ülkemizde yaşları kaç olursa olsun kadınların yer altında ve su altında çalışmaları kati surette yasaklanmıştır. 4857 sayılı Kanun kapsamında düzenlenen bu yasağın çıkış noktaların-

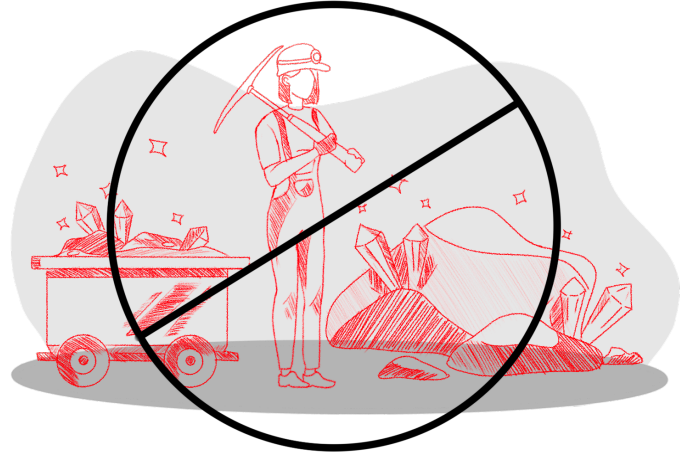
dan bir tanesi Anayasa'nın 50. maddesidir. Zira söz konusu madde uyarınca, "Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.". Diğer bir çıkış noktası ise Türkiye tarafından 09.06.1937 tarih ve 3229 sayılı Kanun ile kabul edilen ILO'nun 45 sayılı Yer Altı İşleri (Kadınlar) Sözleşmesi'dir. Söz konusu Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca, "Kadın cinsinden

hiçbir şahıs, yaşı ne olursa olsun maden ocaklarında yer altı işlerinde çalıştırılmaz.”.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 72. maddesine aykırı şekilde yer altında veya su altında kadın işçi çalıştıran işverene, ilgili Kanun'un 104. maddesi uyarınca idari para cezası verilmektedir. Ayrıca bu işlerde çalışan kadınların iş sözleşmeleri geçersiz kabul edilmektedir. Ancak İş Hukuku kapsamında iş sözleşmesinin geçersizliği ileriye etkili olduğu için yer altında veya su altında çalışan kadın işçi, kural olarak çalıştığı süreye ilişkin tüm işçilik alacaklarına hak kazanacaktır.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 72. maddesinde getirilen bu yasaklayıcı düzenleme, doktrinde çeşitli tartışmalara konu olmuştur. Zira 45 sayılı Kadınlar Sözleşmesi kapsamında kadınların yer altı işlerinde çalışmasına yönelik yasak yalnızca "maden ocakları"na ilişkin olarak getirilmişken, 4857 sayılı Kanun kapsamında kadınlar yer altı ve su altı işlerinin tamamında çalışmaktan men edilmiştir. Bunun yanı sıra, 45 sayılı Kadınlar Sözleşmesi'nin 3. maddesinde birtakım istisnalar düzenlenmiş olup, kadınların sayılan durumlarda yer altında çalışabileceği belirtilmiştir:

1)Sevk idare vazifesi (yönetici

görevi) ile yükümlü olup bedenen çalışmayanlar,

2)Sağlık ve sosyal hizmetlerde çalışanlar,

3)Mesleki bilgilerini tamamlamak amacıyla bir maden ocağında yer altı işlerinde staj görmelerine müsaade edilen tahsildeki çalışanlar,

4) Bedenen çalışma mahiyetinde olmayan bir sanatın icrası için bir maden ocağının yer altı kısımlarına tesadüfi olarak inmesine lüzum görülen çalışanlar.

Söz konusu istisnalara 4857 sayılı Kanun kapsamında yer verilmemesi, doktrinde bizce de isabetli olarak yasaklamanın amacına ve eşitlik ilkesine aykırı bulunmuştur. Zira sayılan istisnalar kapsamında çalışanlar ağırlıklı olarak yer üstü faaliyetlerinde bulunmakta olup, yer altı faaliyetlerinin bu çalışanlara yasaklanmasının

gerekçesi bulunmamaktadır.

Tüm bunların yanı sıra, doktrinindeki bir görüşe göre 45 sayılı ILO Sözleşmesi yürürlükten kalktığından ve yerini kadınların madenlerde çalışma yasağına ilişkin herhangi bir hüküm içermeyen ILO'nun 176 sayılı Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi aldığından, hukukumuzda da buna uygun düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda, Türk İş Hukuku mevzuatı da revize edilmeli ve kadın işçilere cinsiyetleri sebebiyle yapılan ayrımcılık kaldırılarak mevzuatımız uluslararası sözleşmeye uyumlu hale getirilmelidir .

Kadınlara yönelik yer altında ve su altında çalışma yasağının pozitif ayrımcılık teşkil edip etmediği de önemli bir tartışma konusudur. Pozitif ayrımcılık, fiili eşitsizlikleri ortadan kaldırarak eşitlik sağlamayı amaçlayan siyasi ve sosyal bir kavramdır. Başka bir ifadeyle cinsiyete dayalı ayrımcılık nedeniyle var olan haklarını kullanamayan kadınlar için birtakım özel önemler alınarak fiili eşitliğin sağlanması; kadın erkek arasındaki fiili eşitliği sağlamak amacıyla toplumsal yaşamda kadınlar için bazı ayrıcalıklar tanınması "kadın lehine pozitif ayrımcılık"tır. Aile yükümlülüklerinin

dağılımındaki fiili eşitsizliklerin önüne geçebilmek amacıyla hamilelik veya annelik durumuna bağlı olarak kadınlara daha çok avantaj tanınması pozitif ayrımcılığa örnek verilebilir.

Cinsiyete dayalı eşitsizlikleri telafi etmek noktasında pozitif ayrımcılık önemli bir araçtır. Buna karşılık, 4857 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde pozitif ayrımcılıktan ziyade doğrudan cinsiyet temelli ayrımcılık mevcut olup, bu da hukuk devletinin olmazsa olmazını teşkil eden eşitlik ilkesini zedelemektedir. Zira söz konusu maddede ya da genel olarak 4857 sayılı Kanun kapsamında kadınların yer altında ve su altında çalışabilmesini sağlayacak uygulamalar veya önlemler düzenlenebilecekken, doğrudan bu işlerin kapsamı dışında bırakılmaları hüküm altına alınmıştır. Oysaki doktrinde de isabetli olarak savunulduğu gibi, çıkartılacak bir yönetmelikle yer altında ve su altında çalışacak kimseler için işe başlarken sağlık bakımından bu işlerde çalışmalarında sakınca olmadığına ilişkin sağlık raporunun talep edilmesi veya belirli periyotlarla doktor muayenesinden geçilmesi gibi tedbirlerin düzenlenmesi çalışma hayatında kadınların korunması bakımından daha isabetli olacaktır. Kanun Koyucu, yasaklama

amacını madde gerekçesinde belirtmemiş olsa da doktrine göre kadınlar için getirilen bu yasaklamanın dayanağı, kadınların üreme sağlığının korunması düşüncesidir. Ancak bu yasak hamile kadınlara özgülenmemiş olup, tüm kadınlar için getirilmiştir. Bu durumda kadınların maden mühendisi veya dalgıç olmaları halinde dahi yer ve su altında çalışmaları mümkün olmamaktadır. Ayrıca üreme sağlığına ilişkin bir riskin varlığı söz konusuysa bunun erkekler için de geçerli olması kuvvetle muhtemeldir. Avrupa Birliği Adalet Divanı da kadınlar için getirilen maden ocaklarında çalışma yasağı hususunda Avrupa Birliği'nin 76/207 sayılı Direktifi döneminde verdiği bir kararında, maden ocaklarında maruz kalınan sağlık risklerinin kadınlar ve erkekler bakımından bir farklılık göstermediğini; kadınların erkeklerle aynı oranda riske maruz kalmasına rağmen kadınların erkeklere nispeten daha çok korunması gerektiği gerekçesiyle kadınların bu alanlarda istihdam dışında tutulamayacağını belirtmiştir. Yine günümüzdeki teknolojik gelişmelerin gücü düşünüldüğünde, üreme sağlığına ilişkin riski bertaraf edecek önlemlerin alınmasına yönelik çalışmalar kolayca yapılabilecektir. Bunların yanı sıra

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 15. maddesinin 2. fıkrası ile de hâlihazırda tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde çalışacak kişilerin, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılmayacakları düzenlenmiştir. Her ne kadar kadınların üreme sağlığının korunması için söz konusu düzenleme getirilmiş olsa da unutulmamalıdır ki her kadın için anne olmak gibi olmamak da bir tercihtir. Bir kadının kendi hür iradesiyle çocuk yapmak yerine dilediği mesleği icra etmeyi tercih etmesi hukuk sistemi tarafından bu şekilde engellenmemelidir. Biyolojik farklılıklar gerekçe gösterilerek, kadınların korunması başlığı altında hiçbir kadın çalışma yaşamında böyle bir ayrımcılığa maruz bırakılmamalıdır. Zira Anayasanın 49. maddesinin 1. fıkrasında "Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir." ifadesine yer verilerek çalışma kavramının Anayasal bir hak olduğu açıkça düzenlenmiştir. Sonuç olarak, kadınların da dilediği mesleği icra edebildiği noktada toplumumuzda gerçek bir özgürlük ve eşitlik kavramından bahsetmek mümkün olacaktır.

MEDENİ KANUN ÇERÇEVESİNDE KADIN HAKLARININ EVRİMİ

Cumhuriyet'in ilanı ile beraber hukuk alanında birçok devrim hareketi başlatılmıştır. Türk toplumuna kazandırılan en önemli eserlerden biri İsviçre Medeni Kanunu'ndan çeviri yoluyla alınan 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe giren 743 sayılı Türk Kanun-u Medenisi olmuştur. Yürürlüğe girmesiyle beraber özel hukuk ilişkilerinin temeli atılmıştır. Kişiler, aile, miras ve eşya hukuku alanına getirilen maddeler yeni bir hukuk düzeninin temeli haline gelmiştir. Ancak zamanla gelişen ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda, yasalara yeni maddeler eklenebilir, mevcut hükümler değiştirilebilir veya kaldırılabilir. 743 sayılı Medeni Kanun'un yerini değişen ihtiyaçlar ve gelişen toplumun etkisiyle 1 Ocak 2002 tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu almıştır. Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle eski Medeni Kanun'daki kadın erkek eşitliğine aykırı olan düzenlemeler kaldırılmış, kadın

erkek eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır.

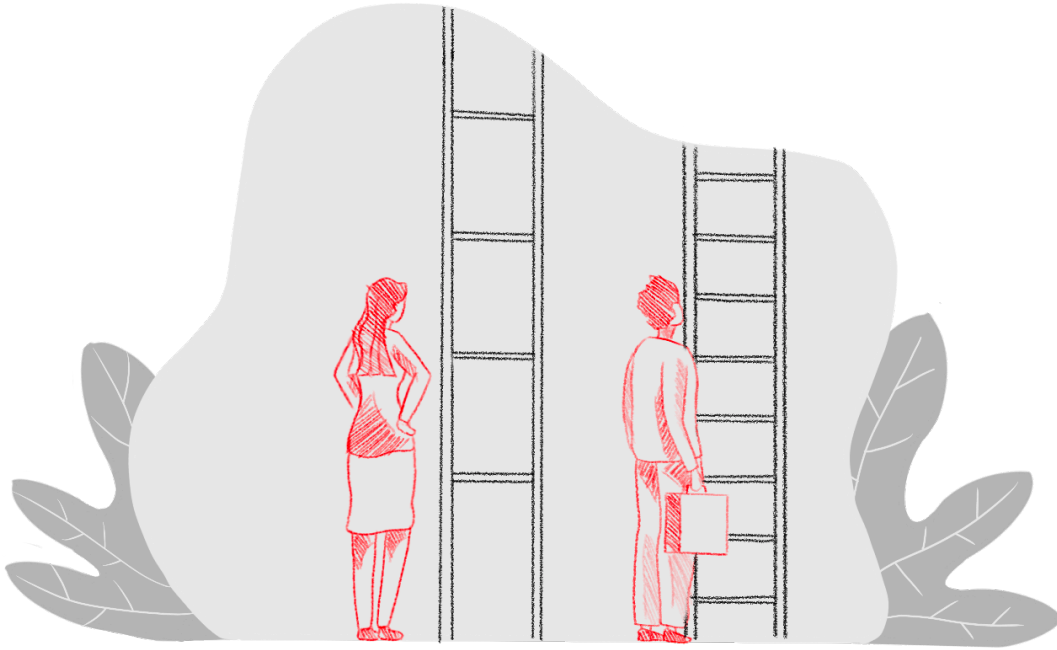
Evlilik hukukunda kişilerin nişanlanma, evlenme konusunda karar verme yetkisi kendilerine bırakılmıştır. Kadın veya erkek kendi özgür iradeleriyle nişanlanabilmekte ve evlenebilmektedir. Aynı şekilde boşanma hakkı koşulların varlığı halinde her iki eşe de yani sadece erkeğe değil kadına da tanınmış bir haktır. Eski Medeni Kanun'da evlenme yaşı olarak erkek için on sekiz kadın için on yedi yaşını doldurma şartı aranırken Yeni Medeni Kanunda hem kadın hem erkek için on sekiz yaşını doldurma şartı aranarak evlenme yaşlarında görülen eşitsizlik giderilmiştir.

Evlenmekle eşler arasında "evlilik birliği" meydana gelmektedir. Evlilik birliği, kendine özgü özellikleriyle toplumun temelini oluşturmaktadır. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren

aile kurumu ataerkil bir yapıda gelişmiştir. Buna bağlı olarak kadın ikinci plana itilmiş, erkek imtiyazlı konuma sahip olmuş ve bu durum sürekli olarak devam etmiştir. Eski Medeni Kanunda da bu anlayışın izleri görülmektedir. Eski Medeni Kanun'da evlilik birliğinin temsili konusu "birliği koca temsil eder" biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre koca, birliğin ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü hukuki işlemi yapabilir. Bu hükme göre koca, birliğin genel temsilcisi konumundadır. Temsil etme yetkisi kocaya tanınmakla birlikte, karıya da bir dereceye kadar birliği temsil edebileceğini kabul etmiş, buna göre "evin daimi ihtiyaçları için koca gibi kadın dahi birliği temsil hakkını

haizdir" diyerek kadına çok sınırlı bir temsil hakkı tanınmıştır.

Eski Medeni Kanunda görüldüğü üzere, kadın ve erkeğin temsil yetkisi eşit konumda değildir. Yeni Medeni Kanunun kabulüyle birlikte eşitlik ilkesine aykırı olan bu hüküm kaldırılmış, kadın ve erkek eşit konuma getirilmiştir. Eski Medeni Kanuna göre evlilik birliği içinde kocanın en önemli haklarından ve görevlerinden bir tanesi, evlilik birliğinin reisi olmaktı. Evlilik birliğinde gerekli ahengin, düzenin sağlanabilmesi için taraflardan birinin reis olması gerektiği düşüncesi üzerine böyle bir hüküm sevk edilmişti. Cinsiyet ayrımcılığının apaçık düzenlendiği "Aile reisi kocadır" hükmü de değiştirile-

rek "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler" hükmü getirilmiştir. Ayrıca evin seçimini, kocanın yapacağı hükmü de değiştirilerek, eşlerin oturacakları evi birlikte seçecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, kocanın kadını kendi ailesiyle oturmaya zorlama hakkı bulunmamaktadır.

Evlilik konutunun seçiminde evli kadın kocasıyla eşit haklara sahip olup, kocanın herhangi bir üstünlüğüne yer verilmemiştir. Evlilik hukukunda kişilerin nişanlanma, evlenme konusunda karar verme yetkisi kendilerine bırakılmıştır. Kadın veya erkek kendi özgür iradeleriyle nişanlanabilmekte ve evlenebilmektedir. Aynı şekilde boşanma hakkı koşulların varlığı halinde her iki eşe de yani sadece erkeğe değil kadına da tanınmış bir haktır. Eski Medeni Kanun'da evlenme yaşı olarak erkek için on sekiz kadın için on yedi yaşını doldurma şartı aranırken Yeni Medeni Kanunda hem kadın hem erkek için on sekiz yaşını doldurma şartı aranarak evlenme yaşlarında görülen eşitsizlik giderilmiştir. Evlenmekle eşler arasında "evlilik birliği" meydana gelmektedir. Evlilik birliği, kendine özgü özellikleriyle toplumun temelini oluşturmaktadır. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren aile kurumu ataer-

kil bir yapıda gelişmiştir. Buna bağlı olarak kadın ikinci plana itilmiş, erkek imtiyazlı konuma sahip olmuş ve bu durum sürekli olarak devam etmiştir. Eski Medeni Kanunda da bu anlayışın izleri görülmektedir.

Evlilik hukukunda kişilerin nişanlanma, evlenme konusunda karar verme yetkisi kendilerine bırakılmıştır. Kadın veya erkek kendi özgür iradeleriyle nişanlanabilmekte ve evlenebilmektedir. Aynı şekilde boşanma hakkı koşulların varlığı halinde her iki eşe de yani sadece erkeğe değil kadına da tanınmış bir haktır. Eski Medeni Kanun'da evlenme yaşı olarak erkek için on sekiz kadın için on yedi yaşını doldurma şartı aranırken Yeni Medeni Kanunda hem kadın hem erkek için on sekiz yaşını doldurma şartı aranarak evlenme yaşlarında görülen eşitsizlik giderilmiştir. Evlenmekle eşler arasında "evlilik birliği" meydana gelmektedir. Evlilik birliği, kendine özgü özellikleriyle toplumun temelini oluşturmaktadır. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren aile kurumu ataer-

görülmektedir.

Eski Medeni Kanun'da evlilik birliğinin temsili konusu "birliği koca temsil eder" biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre koca, birliğin ihtiyaçlarını karşılamak için her türlü hukuki işlemi yapabilir. Bu hükme göre koca, birliğin genel temsilcisi konumundadır. Temsil etme yetkisi kocaya tanınmakla birlikte, karıya da bir dereceye kadar birliği temsil edebileceğini kabul etmiş, buna göre "evin daimi ihtiyaçları için koca gibi kadın dahi birliği temsil hakkını haizdir" diyerek kadına çok sınırlı bir temsil hakkı tanınmıştır.

Eski Medeni Kanunda görüldüğü üzere, kadın ve erkeğin temsil yetkisi eşit konumda değildir. Yeni Medeni Kanunun kabulüyle birlikte eşitlik ilkesine aykırı olan bu hüküm kaldırılmış, kadın ve erkek eşit konuma getirilmiştir.

Eski Medeni Kanuna göre evlilik birliği içinde kocanın en önemli haklarından ve görevlerinden bir tanesi, evlilik birliğinin reisi olmaktır. Evlilik birliğinde gerekli ahenğin, düzenin sağlanabilmesi için taraflardan birinin reis olması gerektiği düşüncesi üzerine böyle bir hüküm sevk edilmişti. Cinsiyet ayrımcılığının apaçık düzenlendiği "Aile reisi kocadır" hükmü de değiştirilerek "evlilik birliğini eşler beraber yönetir-

ler" hükmü getirilmiştir. Ayrıca evin seçimini, kocanın yapacağı hükmü de değiştirilerek, eşlerin oturacakları evi birlikte seçecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda, kocanın kadını kendi ailesiyle oturmaya zorlama hakkı bulunmamaktadır. Evlilik konutunun seçiminde evli kadın kocasıyla eşit haklara sahip olup, kocanın herhangi bir üstünlüğüne yer verilmemiştir.

Yeni Medeni Kanun'un "Aile Hukuku" bölümünde evlilik yaşı, konutun seçimi, evlilik birliğinin yönetimi ve temsili, birliğin giderlerine katılma, yasal mal rejimi gibi konular eşler arası eşitlik esasına dayandırılrsa da hala kadının soyadı bakımından ayrımcılık devam etmektedir. Soyadı üzerindeki hak, mutlak haklar olması nedeniyle herkese karşı ileri sürülebilir ve yasayla özel olarak korunsada hukukumuz açısından hala soyadının bütün bu özellikleri "kadınlar" açısından geçerli değildir. 1926 tarihli yasada olduğu gibi 2001 tarihli yeni Medeni Kanun'a göre de kadın doğumla aldığı soyadını evlenince terk etmek ve kocasının soyadını almak zorundadır. Evlenince zorunlu olarak soyadını terk eden kadın boşanınca bu defa da "boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaa-

ti bulunduğunu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceğini" ispatlamak, aksi halde önceki soyadına dönmek ve bütün bu belgeleri yeniden düzenlemek zorunda kalmaktadır. Erkek ise doğduğu gün aldığı soyadını kural olarak yaşamı boyunca taşıma hakkına sahiptir.

Medeni Kanun değişikliği yapılırken, "Evlilik Birliği" bölümünde bütün kurallar "eşler" sözcüğüyle başlatılmış ve eşlerin eşit haklara sahip olması ilkesine uygun düzenlenmiştir. Bu nedenle, Anayasa'nın 41. ve 10. maddelerine de aykırı olan Medeni Kanun'un "Kadının Soyadı" başlıklı maddesindeki ayrımcılık kaldırılmalı ve eşitlik ilkesi çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir.

Kadın hakları tarihsel süreç içerisinde değişen şart ve ihtiyaçlar doğrultusunda yasal düzenlemelerle korunmaya çalışılmış, gerek uluslararası gerek ulusal kadın haklarını korumaya yönelik birçok adım atılmış ancak ne kadar yeterli olduğu tartışılmıştır. Kadın hakları ile ilgili yukarıda da bahsettiğimiz tüm bu çaba ve çalışmalardan en önemlisi olan 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunudur. 1926 tarihli eski Medeni Kanunumuzda da bahsettiğimiz üzere kadın ve

kadın erkek eşitsizliği ön planda olduğu gibi erkeklere ayrıcalık tanınan hükümler bulunmaktadır. Ancak yeni Türk Medeni Kanunu'nda kadın ile erkek arasındaki yasal anlamdaki eşitsizlik sorunu çözülmeye çalışılmıştır. Her ne kadar cinsiyet ayrımı yapılmaksızın düzenlemeler bulursa da uygulamada kadınlar cinsiyete dayalı eşitsizliğe ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

Toplumumuzda çok eskiden beri bulunan ataerkil anlayışın etkisiyle kadınlar toplumda erkeklerle eşit konuma tam anlamıyla gelememiştir. Kanunla düzenlenmiş olan hakların toplumdaki diğer insanlar tarafından kullanılmasının engellenmesi de yabancı olduğumuz bir konu değildir. Günümüzde malesef hala sırf boşanma hakkını kullanmak istemesinden ötürü kadınlar şiddete ve hatta yaşamını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. İşte tüm bunlar kadın haklarının yasalarla düzenlenmesinin yeterli olmadığını, bunların uygulanması ve pratiğe dökülmesini kolaylaştırmak için yeni çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır.

İLK KADIN AVUKATIMIZ SÜREYYA AĞAOĞLU

Süreyya Ağaoğlu Türkiye'nin ilk kadın avukatı ve kadın hakları savunucularındandır. Ünlü düşünür ve siyasetçi Ahmet Ağaoğlu'nun kızı, yazar ve siyasetçi Samet Ağaoğlu'nun da kız kardeşidir. Dönemin ünlü siyasetçilerinden Ahmet Ağaoğlu, Atatürk'ün de çok yakın arkadaşıdır. Bundan dolayı da Süreyya'nın kadın hakları için mücadele verdiği o dönemlerde aslında en büyük destekçisi de hep Atatürk olmuştur.

Süreyya Ağaoğlu 1903 yılında Azerbaycan'ın Şuşa kentinde dünyaya gelmiştir. Babası, tanınmış düşünür, yazar ve siyasetçi Ahmet Ağaoğlu, annesi Sitare Hanım'dır. Beş çocuklu ailenin en büyük çocuğu olan Süreyya Ağaoğlu, eğitimci ve Milletvekili Tezer Taşkiran'ın, mühendisi ve iş adamı Abdurrahman Ağaoğlu'nun; siyasetçi, edebiyatçı ve hukukçu Samet Ağaoğlu'nun ve tıp doktoru Gültekin Ağaoğlu'nun ablasıdır.

1910 yılında ailesiyle birlikte Türkiye'ye göçmüştür. Babasının ideolojisi ve görevleri nedeniyle çocukluğu ve gençliği Türk Ocağı aydınları ve Mustafa Kemal Paşa'nın yakın dostları arasında geçmiştir. 1920 yılında İstanbul Kız Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1921 yılında, hukuk eğitimi görmek için Darülfünuna başvurmuştur. Ancak başvurusu ilk başta olumsuz sonuçlanmıştır.

O yıllarda Darülfünun 'da bugünkü İstanbul Üniversitesi'nde hukuk okumak istediğinde ilk başta reddedilmesine rağmen asla amacından vazgeçmemiştir.

Süreyya Ağaoğlu'na mücadele verdiği o günlerde, Darülfünun 'da Hukuk Fakültesi dekanı olan Ahmet Selahaddin Bey yardımcı olmak ister, hatta ilk duyduğunda Süreyya'nın şaka yaptığını düşünür. Sonunda ise ciddiyetinin farkına varınca cesaretine hayran kalarak Süreyya Ağaoğlu ve diğer kadınların hukuk eğitimi alması için elinden geleni yapar. Sonunda ise Süreyya Ağaoğlu ve arkadaşları hukuk eğitimi görmeye başlarlar. İlk başlar da erkek öğrencilerden ayrı olarak eğitim verilmesi kararlaştırılır. Ancak daha sonra sadece birkaç kız öğrenci için profesörlerin yarım günlerini almanın gereksiz olduğu düşünülerek erkeklerle aynı sınıfta eğitim vermeye başlanır, hatta karma eğitim alınırken olası bir olumsuz duruma sebebiyet verilmemesi için kapıya bekçi bile dikilir.

Süreyya Ağaoğlu'nun hukuk okuma sevdası sayesinde erkeklerle kadınlar ilk defa üniversitede aynı sınıfta eğitim almaya başlar. Aslında böyle-

likle karma eğitimin temelleri de atılmış olmuştur.

Karma eğitimin önemi o dönemler şu ankinden çok çok daha önemliydi. Bunun nedenini bir de şöyle düşünelim üniversiteye gitmek isteyen yeterli sayıda kadın yoksa siz de o eğitimi alamıyordunuz ve erkeklerle aynı ortamda bulunmak da o zamanlar da doğru karşılanmıyordu. Bu vesileyle de Türkiye'de karma eğitime birçok Avrupa ülkesinden daha önce adım atılmıştır.

Kısaca Süreyya Ağaoğlu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başvuran ilk kız öğrenci olarak fakültenin kız öğrencilere açılmasında öncü rol oynadı. Beraberinde kız arkadaşlarını da okula getirip fakültenin kız öğrencilere açılmasını sağladı. 1925'te bu fakülteden mezun olduktan sonra Ankara'da Şurayı Devlet Tanzimat Dairesi'nde çalıştı. 5 Aralık 1927'de Ankara Barosu'na kaydoldu.

1928'de serbest avukatlık ruhsatını alarak, "Türkiye'nin ilk kadın avukatı" unvanının sahibi oldu ve ortada kadınların avukat olması ile alakalı bir yasağın olmadığı ama emsalinin de olmadığı bir dönemde Türkiye'nin ilk kadın avukatı olmayı başarmıştır. 1936 yılında

da Ankara Barosu'ndan naklen İstanbul Barosu'na kaydedildi.

İngilizce ve Fransızca bilen Ağaoğlu, meslek yaşamı boyunca çok sayıda uluslararası konferansta Türkiye'yi temsil etmiştir. 1946'daki girişimleri sonucu İstanbul Barosu'nun Beynelmilel Barolar Birliği'ne üye olmasını sağladı ve 1946-1960 arasında bu birliğin tek kadın yönetim kurulu üyesi olarak kaldı.

1952'de Milletlerarası Kadın Hukukçular Birliğine üye oldu. 1960 yılında Kadın Hukukçular Birliği'nin BM Cenevre Teşkilatı temsilcisi seçildi. 1980- 1982 Hukukçu Kadınlar Federasyonu ikinci başkanı oldu.

Önemli sivil toplum kuruluşlarının kurulmasında rol aldı. Bunların arasında Türk Hukukçu Kadınlar Derneği başta olmak üzere, Üniversiteli Kadınlar Derneği, Hür Fikirleri Yayma Derneği, Türk Amerikan Üniversiteliler Derneği, 1948 de kendi kurduğu Çocuk Dostları Derneği bulunmaktadır.

Londra'da Gördüklerim ve Bir Hayat böyle Geçti adlı kitapları ve çeşitli hukuki makaleler yazmıştır.

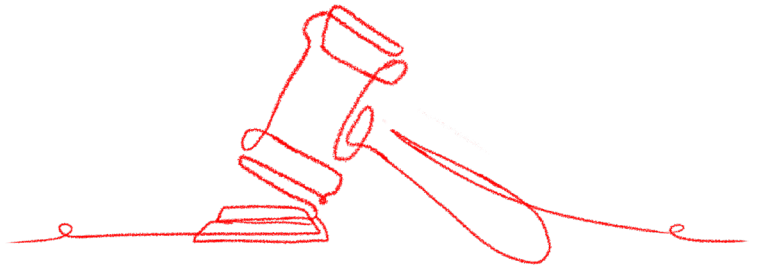
1950'li yılların başında, Alman hukukçu Werner Taschenbre-

ker ile evlenen Süreyya Ağaoğlu'nun evliliği 1960'lı yıllarda son buldu.

Maalesef Süreyya Ağaoğlu, 29 Aralık 1989'da İstanbul'da katıldığı "Kadın Hakları ve Çağdaşlaşma" konulu bir panelden ayrılırken düşüp beyin kanaması geçirerek hayatını kaybetti.

Aile fotoğrafları, mektupları, gazete kupürleri gibi belgelerden oluşan özel arşivi, İstanbul'daki Kadın Eserleri Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Süreyya Ağaoğlu hayatı boyunca kadın hakları için mücadele etmiş ve sonunda da ilklerin kadını olmayı başarmıştır

TÜRK ÖZEL HUKUK YARGILANMASI BAĞLAMINDA ADİL YARGILANMA HAKKI

Yargı, hukuk devleti kavramının vazgeçilmez bir unsuru olup devletin egemenlik yetkisini oluşturan üç temel kuvvetten biridir. Yargı faaliyetini gerçekleştiren bağımsız mahkemeler, bireylerin hem kendi arasındaki hem de devletle arasındaki uyuşmazlıkları çözerler. Uyuşmazlığın çözümü neticesinde ortaya çıkan mahkeme kararı uyuşmazlığın tarafları açısından bağlayıcı olacağı için aynı uyuşmazlığın tekrar mahkeme önüne gelme olasılığı, prensip olarak, bulunmamaktadır.

Mahkeme kararlarının taraflar açısından bağlayıcı olması, aynı uyuşmazlığın tekrar mahkeme önüne gelmesinin kural olarak mümkün olmaması, karar verilirken çok titiz davranılmasını gerektirir. Zira yargı faaliyeti kapsamında yapılan bir

hatanın telafisi çok güç olabileceği gibi, yargı organlarına olan güveni de sarsacaktır. Bu sebeple yargı organları sıkı şekil kurallarına tabi olarak çalışırlar.

Bir kimse hak arama amacıyla mahkemeye başvurduğunda mahkeme, o kişinin iddiasını ve karşı tarafın savunmasını dinleyecek, neticede de uyuşmazlığı çözecek nitelikte bir karar verecektir. Dolayısıyla dışarıdan bakıldığında mahkemelerin asli faaliyetini karar vermek suretiyle gerçekleştirdiği bir an için düşünülebilir. Fakat mahkeme kararını, kendisinin tabi olduğu kurallara dahi tam manasıyla riayet etmeden veriyse, verilen karar hukuken doğru olsa bile taraflar açısından meşruiyeti tartışmalı olacaktır. Bu durum bize, mah-

kemelerin verdikleri kararlar kadar o kararın verildiği sürecin de son derece önemli olduğunu gösterir. Mahkemelerin yargılama süresince uyması gereken sıkı şekli kuralların temellerinden birini adil yargılanma hakkının oluşturduğu söylenebilir.

Adil yargılanma hakkı, hem Anayasa'nın 36'ncı maddesinde hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6'ncı maddesinde açıkça düzenlenmiş ve koruma altına alınmış teden birini adil yargılanma hakkının oluşturduğu söylenebilir.

Adil yargılanma hakkı, hem Anayasa'nın 36'ncı maddesinde hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6'ncı maddesinde açıkça düzenlenmiş ve koruma altına alınmış temel bir insan hakkıdır. AİHS 6'ncı maddesine göre adil yargılanma hakkı herkesin "yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına" sahip olmasını ifade eder. Dolayısıyla adil yargılanma hakkının esasında birden fazla temel hakkı kapsayan üst bir kavram olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada belirtmek gerekir ki adil yargılanma hakkı tüm yargı kollarında eksiksiz

bir şekilde korunması gereken ve yargılama sürecine dahil olan herkese tanınan bir haktır. Dolayısıyla, yalnızca davacı ve davalının veya sadece Türk vatandaşlarının yararlanabileceği bir hakmış gibi anlaşılması gerekir. Adil yargılanma hakkına ilişkin aşağıda ifade edilen unsurlar da sadece özel hukuk yargılamasında değil, tüm yargı kollarında uygulanması gereken unsurlardır. Zira Anayasa bu anlamda herhangi bir sınırlama içermemektedir.

Özel hukuk sistemimizi incelediğimizde adil yargılanma hakkının tüm unsurlarının hem Anayasa düzeyinde hem de kanun düzeyinde düzenlendiğini ve korunduğunu söylememiz mümkündür. Adil yargılanma hakkı hukuk sistemimiz açısından "yeni" olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan bir temel yargısal hak olsa da zaman içinde hem kapsamı hem de korumanın etkinliği oldukça genişlemiştir. Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru imkanının tanınması ve 2011 yılında yürürlüğe giren HMK'da yargılamaya hâkim olan ilkelere açıkça düzenlenmesi buna örnek olarak gösterilebilir.

AİHS düzenlemesi kapsamında adil yargılanma hakkının ilk unsuru, mahkemelerin kanunla

kurulmasıdır. Nitekim hukukumuza baktığımızda da Anayasa'nın 142'nci maddesinde mahkemelerin ancak kanunla kurulabileceğinin, görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenebileceğinin açıkça hükme bağlandığı görülmektedir. Bu husus, uyuşmazlığı çözecek merciinin uyuşmazlık ortaya çıkmadan önce belirli olmasını amaçlayan tabii hâkim ilkesinin de bir gereğidir.

Adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru ise tarafsız ve bağımsız mahkeme tarafından yargılanma hakkıdır. Hukukumuzda, mahkemelerin ve hakimlerin tarafsızlığını ve bağımsızlığını koruyan çok sayıda düzenleme mevcuttur. Örneğin Anayasa'nın 9'uncu maddesinde yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağı, 138'inci maddesinde de hakimlerin görevlerinde bağımsız olması gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Anayasa'da bu husus sadece düzenlenmemiş aynı zaman 139'uncu maddesindeki hakimlik teminatı vasıtasıyla korunmuştur. HMK'da bulunan hakimlerin yasaklılığı, reddi ve hukuki sorumluluğu düzenlemeleri sayesinde de hakimlerin tarafsızlığı güvence altına alınmıştır.

Adil yargılanma hakkının bir diğer unsurunu teşkil eden aleni yargılanma hakkı da Anayasa'da doğrudan düzenlenen unsurlardan biridir. Anayasa'nın 141'inci maddesinde, duruşmaların aleni yani kamuya açık bir şekilde yapılması gerektiği açık bir şekilde ifade edilmiş, bu sayede kapalı kapılar ardında yargılama yapılmasının imkân verilmemiştir. HMK'nın 28'inci maddesinde duruşmaların ve kararın bildirilmesinin aleni bir şekilde yapılması gerektiği açıkça hükme bağlanmıştır. Belirtmek gerekir ki, aleniyet ilkesinin adil yargılanma hakkının diğer unsurlarından ayrılan bir noktası bulunmaktadır. Zira, aleniyet ilkesi kamu güvenliğinin veya genel ahlakın gerekli kıldığı hallerde kısmen veya tamamen kaldırılabilir, yani yargılamanın gizli yapılmasına karar verilebilir. Oysa adil yargılanma hakkının diğer unsurları bakımından bu anlamda bir istisna kesinlikle söz konusu değildir. Bununla birlikte, HMK'nın uygulama alanı bulduğu özel hukuk yargılamasının bireyleri daha çok ilgilendirmesi dolayısıyla kanun koyucu 2020 yılında yapmış olduğu değişiklikle yargılamaya katılan ilgililerin üstün bir yararı olduğu takdirde de aleniyet ilkesinin kaldırılabilmesine olanak sağlamıştır.

Adil yargılanma hakkının son unsuru ise makul sürede yargılanma hakkıdır. Adil yargılanma hakkının bu unsuru da doğrudan Anayasa'nın 141'inci maddesinin son fıkrasında yargılamanın mümkün olduğu ölçüde süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğu belirtilmek suretiyle düzenlenmiştir. Ayrıca HMK'nın hâkimin hukuki sorumluluğuna ilişkin düzenlemesi olan 46'ncı maddesinde de hâkimin hakkı yerine getirmekten kaçınması hali bir sorumluluk sebebi olarak düzenlenmiştir. Yargı faaliyeti, belirli kurallara bağlı kalınmayı gerektiren ve dolayısıyla da uzun bir sürece yayılabilen bir faaliyettir. Ancak bu sürecin uzunluğunun uyuşmazlığın niteliğiyle orantılı olması gerekir. Bu nedendir ki bu unsurun adı hızlı veya çabuk değil "makul" sürede yargılanma hakkıdır. Ülkemiz hukuk sistemi bakımından da en hassas unsurun makul sürede yargılanma hakkı olduğunu söylemek mümkündür. Zira mahkemelerin mevcut iş yükü, bu iş yükünü kaldıracabilecek sayıda hâkimin bulunmaması sebebiyle yargılama sürelerin "makul" kavramıyla açıklanamayacak ölçüde uzayabilmekte ve hak kayıplarına neden olabilmektedir. Bu sebeple ülkemizde yargı reformları genellikle hâkim sayısının

arttırılmasını ve zorunlu arabuluculuk gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının kapsamının genişletilmesi sağlamak suretiyle uyuşmazlık sayılarının azaltılmasını amaçlamaktadır.

Görüldüğü üzere, adil yargılanma hakkı hem temel bir insan hakkı olarak uluslararası düzeyde hem de Anayasa tarafından oldukça ayrıntılı bir şekilde düzenlenmekte ve korunmaktadır. Bu hakkın eksiksiz bir şekilde uygulanması yargıya olan güvenin korunması açısından son derece önemli olup, mahkemelerinin kararlarının gerçekten istenen sonucu sağlaması bakımından olmaz olmaz bir gerekliliktir. Adil yargılanma hakkının ihlal edilmemesi konusunda ise yargılama faaliyetine katılan herkesin sorumluluk sahibi olduğunu söylemek mümkündür. Yargılamayı yürüten hâkimin kendisi kadar, yargılamaya katılan taraflar, vekilleri ve diğer adliye çalışanlarının tümü görevlerini bu bilinçle yerine getirdikleri takdirde ortaya çıkan sonuç tüm toplumun yararına olacaktır.

ESARETİN DİLİ

100 YAŞINDA

İNSANLIĞIN, İNSAN HAKLARINI HATIRLAMASI

"Savaşan iki ordu, uzaktan bakınca intihar eden tek bir ordu gibi görünür." der Eflatun. Nitekim geniş coğrafyalardaki insanların hayatlarını altüst eden 2. Dünya Savaşı'nda da durum bundan farklı olmadı. Fakat asker-sivil ayırt etmeksizin önüne gelen herkesi etkileyen bu can alıcı kasırga, tarihteki tüm savaşlardan daha kanlı ve yıkıcı olması yönüyle Dünya tarihinde farklı bir yere sahiptir.

Küresel anlamda iki büyük savaş geçirmiş olan insanlık, savaşın maddi anlamda bıraktığı hasarın telafisinin uzun yıllar almasının yanında manevi olarak kapanmayacak ve telafisi imkânsız tesirlerinden ders almış olacak ki, milyonlarca insanın hayatını kaybetmesi ve ondan daha fazlasının da yaşanmaz bir hayata mahkûm olması karşısında insani değerlerden ve insan haklarından söz eder olmuştur. Bunun neticesi olarak da 1949 yılında insan haklarını korumak adına Avrupa Konseyi kurulmuş, 1950 yılında ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi düzenlenmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, geride kalan pek çok dramatik olayın zihinlerde canlı tutulması adına farklı bir anlama da sahiptir. Korumasız kalan insanların egemen güç karşısında en tabii haklarının bile hiçe sayılarak, nasıl yok edilmeye çalışıldığının en çarpıcı örneğine bütün dünya bizatihi şahit olmuş ve bu trajediden nasibini almıştır. Öyle ki, acının rengi hayatın hemen her ünitesine bulaşmış, soğukluğunu ve iç karartan yönünü hissettirmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortaya çıkmasına sebep olan ve

yaklaşık beş yıl süren 2. Dünya Savaşı'nın en çok etkilediği ülkelerden biri olan Polonya'ya bakmak, savaşın tesirini anlamak için sıra dışı bir deneyim olabilir. Hayatın neredeyse tümüyle yer altına çekildiği ve büyük bir gizlilik ve teyakkuzla yaşandığı ülkede savaş ve mücadele insan ruhunun bir parçası haline gelerek hemen her eylemlerinde kendini göstermektedir. Bugün Polonya Edebiyatı'nda savaş yıllarına dair çok sayıda eser bulmak mümkündür. Bunların bir kısmı savaş esnasında, bir kısmı da savaş sonrasında kaleme alınmış olup, yaşanan acıların ve insanlığın yok oluşunun kayıtlara geçirilmiş halidir. Satır aralarından sızan trajedi hala taze ve boğucu bir tesire sahiptir.

TADEUSZ BOROWSKI

Savaş yıllarında kalemini susturmayan ve hatta toplama kamplarında bile yazmaya devam eden Polonyalı edebiyatçılardan biri olan Tadesz Borowski, bütün bir insanlığı tarumar eden savaş yıllarına tanıklık etmek için okuyucuları satırlarına davet etmektedir. 12 Kasım 1922'de Żytomierz'de başlayan hayat serüveni hiç de talihli sayılmayacak bir hikâyeye sahip olan yazarın çilesi muhasebecilik yapmakta olan babası Stanisław Borowski'nin I. Dünya Savaşı'nda Polonya Askeri Örgütü'ne katıldığı için 1926 yılında Sovyet yönetimi tarafından tutuklanarak Karelya'daki Sovyet kampına gönderilmesiyle başlar. Bundan dört sene sonra yazarın annesi Teofila Borowska da Sibiryaya sürülecektir. Bu sırada, sekiz yaşındaki Tadeusz ve kendisinden dört yaş büyük ağabeyi Juliusz

Ukrayna'daki akrabalarının yanında yaşamaya başlarlar.

Stanisław Borowski Polonya-Sovyet tutsak değişimi ile 1932 yılında serbest bırakılır, aile 1933 yılında Varşova'ya yerleşir. Yazarın babasının bir depoda çalışmasına, annesinin ise evde terziilik yapmasına rağmen maddi durumları hiç iyi değildir.

Tadeusz bu yıllarda erkek kardeşi ile burs almayı başarır ve Tadeusz Czacki Devlet Lisesi'nde eğitim görmeye başlar.

Yazar, otuzlu yılların en başarılı edebiyat tarihçilerinden Stanisław Adamczewski'nin öğrencisi olma şansını yakalar ve belki de onun etkisiyle Polonya edebiyatına ilgi duymaya başlar. Polonya'nın Alman işgali altında olduğu yıllarda ortaokul ve lise eğitimi yasaklanmıştır. Yazarın final sınavlarının olduğu ve lise diplomasını aldığı 1940 yılının bahar aylarında Varşova'da ilk baskınlar ve toplamalar başlar. Borowski bu günlerini Pewien Żołnierz (Bir Asker) adlı kitabındaki Matura Na Targowej (Targowa'da Mezuniyet Sınavı) başlıklı öyküsünde anlatmaktadır.

Naziler Varşova Üniversitesi'ni kapatmış ve ana kampüsü ordu için baraka olarak kullanmaya başlamışlardır. Ülkede Lehçe eğitim kesinlikle yasaklanmıştır ve ölümle cezalandırılmaktadır. Borowski işte böyle bir dönemde Varşova Yer altı Üniversitesi'nde, Julian Krzyżanowski ve Witold Doroszewski gibi önemli profesörlerin ders verdiği Leh Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim görmeye başlar. Yazar bu dönemi Profesowie i Studenti (Profesörler ve Öğrenci-

ler) adlı öyküsünde şöyle anlatır: "Başlarda sekiz kişiydik: Altı kız, iki erkek. Varşova Yeraltı Üniversitesi'nin ilk öğrencileriydik. Şimdi böyle söyleyince kulağa hoş geliyor, ancak o zamanlar, İngiltere'ye hava saldırısı yapılırken, faşizmin dünyada hüküm sürdüğü dönemde, Polonya Edebiyat Tarihi ile ilgilenmek, dilin yapısını öğrenmek, bibliyografya gibi, savaşta işe yaramayacak konularla ilgilenmek pek de akıl kârı bir işmiş gibi görünmüyordu."

Borowski gelecekteki eşi Maria Rundo ile bu bölümde tanışır. Yazar, yaşamının bu döneminde "Pędzich" adlı bir inşaat firmasında depo sorumlusu olarak çalışırken, geceleri de bekçilik yapmaktadır. Aynı zamanda da bu binadaki odalardan birinde kalmaktadır.

Yazmaya çok önceleri başlayan Borowski İngiliz Edebiyatı seminer dersinde Shakespeare'in On İkinci Gece'sinden Budala'nın Şarkıları çevirisi ile dikkatleri üzerine çeker. Bu sırada kendi şiirlerini de yazmakta olan yazar, 1942 yılının kışında 165 kopya olarak basılan ilk yapıtı Gdziekolwiek Ziemia (Herhangi Bir Toprak) adlı şiir kitabını basar.

ESARET YILLARI

Yapıtlarında yaşamından kesitlere rastladığımız yazarın kuşkusuz en kötü deneyimi Gdziekolwiek Ziemia (Herhangi Bir Toprak) adlı kitabının basımından dört ay sonra, 25 Şubat 1943'te başlar. Borowski Naziler tarafından kurulan tuzağa düşen nişanlısı Maria Rundo'yu aradığı sırada Gestapo tarafından yakalanır ve Pawiak Hapishanesi'ne götürülür.

Borowski önce aussenkommando (dış komando) olarak ray döşemek, telefon direkleri taşımak gibi ağır işlerde çalıştırılır. Ağır çalışma şartları nedeniyle zatürre olur ve kamp hastanesine gönderilir. İyileştikten sonra burada gece nöbetçisi olarak kalmayı başarır, bir süre sonra da Auschwitz ana kampına, sağlık görevlisi kursuna gönderilir. Uyumlu ve iyi niyetli olması nedeniyle kampta sevilen biri olur. Kurs sırasında eline geçen kâğıt, kalemî şiir yazarak değerlendiren Borowski'nin şiirleri kampta popüler olur ve kamp şarkısı olarak söylenir. Bunların çoğunu nişanlısı Maria Rundo'ya yazdığı aşk şiirleri oluşturur. Ne yazık ki bu şiirlerden çok azı yok olmaktan kurtulabilmiştir.

Borowski nişanlısını daha sık görebilmek için kamp hastanesindeki görevini 1944 yılının bahar aylarında kendi rızası ile bırakıp kadınlar kampında çatı tamiratiyle ilgilenen komando grubuna katılır. Bu sıralarda Auschwitz kampındaki en dehşet verici zamanlar yaşanmaktadır. Sovyet hücum ordularının yaklaşmasıyla birlikte Almanlar da işgal ettikleri bölgelerdeki Yahudilerin tasfiyesini hızlandırmaya başlamışlardır. Mayıs Haziran 1944'te Macaristan'dan getirilen dört yüz binden fazla Yahudi gaz verilerek öldürülüp yakılır. 1944'ün yazında Birkenau kampının boşaltılıp tutsaklarının Almanya'ya transfer edilmesiyle birlikte yazar ile nişanlısının yolları bir kez daha- bu kez uzun süreliğine ayrılır. Borowski Natzweiler Dautmergen kampına transfer edilir. Tutsaklar tarafından inşa edilmiş bu kampta ilkel koşullarda, Birkenau'da kazandığı statüden mahrum halde, gerçek kamp cehennemini yaşar. Kamp dilinde "Müslüman" * olarak adlandırılan duruma gelerek fiziksel gücünü yitirir. 1945 kışında Müslüman sevkıyatıyla Dachau-Allach kampına götürülür.

...ve ÖZGÜRLÜK

1 Mayıs 1945'te VII. Amerikan Ordusu kamptakileri serbest bıraktığında, yazar 35 kilo ağırlığında ve ayakta bile duramayacak haldedir. Borowski yaşamının bu dönemini arkadaşı Zofia Świdwińska'ya Münih'ten yazdığı 6 Ekim 1945 tarihli mektubunda şöyle anlatır:

"Sana bu mektubu Münih'ten yazıyorum. Auschwitz'den Münih'e gelişim pek de kolay olmadı. Birkaç kampa götürüldüm, bazen yürüyerek, bazen hayvan taşınan vagonlarda, uykusuz ve aç... Bir insanın yemeksiz ne kadar dayanabileceğini tahmin bile edemezsin. Önce, gaza götürülmesi plan-

lanmış hasta insanların bulunduğu sevkıyatla Stuttgart'tan Dachau'ya götürüldüm. Ama bizi gazla öldürmediler. Serbest bırakıldığımız gün hepimizi vurmak istediler, Amerikalılar birkaç saat erken geldiler. O yüzden vuramadılar bizi."

Yazar, nişanlısından ve ailesinden uzakta çok ağır bir psikolojik bunalımdadır. Münih'te verimli bir yazarlık dönemi geçirmesine ve yaşadığı koşullar iyi olmasına rağmen, çektiği vatan hasreti dayanılmaz hale gelir, sonunda ülkesine dönmeye karar verir. Nisan 1946'da Belçika ve Fransa seyahatinden bir ay sonra, Polonya'ya

giden bir sevkiyatla Varşova'ya döner.

Yazar Varşova'ya döndükten sonra yazılarını Kuźnica (Demirhane) ve Pokolenie (Kuşak) adlı dergilerde yayımlamaya ve Julian Krzyżanowski'nin asistanı olarak Leh Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çalışmaya başlar. Bu sırada da Świat Młodych (Gençlerin Dünyası) gibi üniversite gazetelerinde makalelerini yayımlar.

1946 yılında Śmierć Powstańca (İsyancının Ölümü), Bitwa pod Grunwaldem (Grunwald Savaşı), 1947 yılında da Chłopiec z Biblią (İncilli Çocuk) ve Pożegnanie z Marią (Maria'ya Veda) adlı yapıtlarını yayımlar. Bu son üç öykü Dzień na Harmenzach (Harmenze'de Bir Gün), Proszę Państwa do Gazu (Buyurun Gaza Bayanlar, Baylar) adlı öyküler ile birleştirilerek 1947 yazında Pożegnanie z Marią (Maria'ya Veda) başlığı altında kitap olarak yayımlanır. Ardından, yazarın Pewien Żołnierz (Bir Asker) adlı kitabı okuyucuyla buluşur. Bu kitaptaki en ilginç bölümü ise Portret Przyjaciela (Dostumun Portresi) adlı öykünün de içinde bulunduğu işgal dönemi anıları oluşturur.

Uzun süre komünist Polonya'ya dönmemekte direnen Maria

Rundo, 1946 yılının Kasım ayında Borowski'nin uzun süredir içinde bulunduğu ağır bunalımdan endişelenerek Varşova'ya geri döner. Çift Aralık ayında evlenir.

Yazarın 1949'da yayımlanan Opowiadania z Książek i Gazet (Kitap ve Dergilerden Öyküler) adlı kitabında, gazetelerde parti için yazdığı ve emperyalizmle yozlaşmış dünya, kültür ve dinerkçilik ile savaştığı, propaganda amaçlı yazıları toplanmıştır. Yazar, bu yapıtıyla 1950'de Ulusal Edebiyat Ödülü alır.

VEDA

Kısa hayatı trajedilerle geçen Borowski yine trajik bir şekilde 27 Haziran 1951'de, kızı Małgorzata'nın doğumundan beş gün sonra evindeki ocağın gazını açarak intihar eder. Bu, yazarın ilk intihar girişimi değildir ancak ne yazık ki bu denemesinden iki gün sonra hastanede yaşama veda eder. Borowski'nin intihar nedeni kesin olarak bilinmemekle birlikte, büyük bir olasılıkla, kampa düştüğü günden itibaren yaşadığı ağır depresyondan kurtulamamış olmasıdır.

Savaş yıllarının hafızalarda silinmez yer eden unsurlarından olan toplama kamplarında sadece fiziksel işkencenin olmadığına kanıtlarından biri hiç şüphesiz Borowski'nin hayatı ve yazdıklarıdır. Borowski'nin, arkadaşları Tadeusz Sołtan'a yazdığı mektubunun satır aralarında bu durumu görmek mümkündür:

"Seni bilmem, ama bana kendimi toparlamak çok zor geliyor, Tadeusz. Bu yaşanan iki yılın etkisi var bunda. Sanki bütün Avrupa etrafımda paramparça oldu. Dostlarımın, düşmanlarımın cesetlerini gördüm, ekmek çalıp yedim. Yaşam çok farklı yerlere götürüyor bizleri.

Tuška savaşın bütün sıkıntıları- nı yaşadı ve hâlâ hayatta. Ama Ewa, hani şu harikulade şiir okuyan, infaz mangası tarafından vuruldu. Biz ise yaşıyoruz, var olmaya devam ediyor ve mektuplaşıyoruz. Hâlâ kabul lenemiyorum, onların ölmüş, bizimse yaşıyor olmamızı..." Henüz yirmi dokuz yaşını bile doldurmamış Borowski'nin intiharı edebiyat dünyasında şok etkisi yaratır. Ölümünün ardından yazar ile ilgili birçok yazı yazılmış, Nowa Kultura (Yeni Kültür) adlı derginin 28. sayısı yazarın anısına ithaf edilmiş, yaşamının son yıllarından anılara, hakkında yazılmış makalelere yer verilmiştir. Auschwitz Toplama Kampı'na gönderilmeden önce işgal konulu şiirler yazarak ülke gençliğine direnç vermeye çalışan Borowski, kampta olduğu süre içerisinde de boş durmayıp bu sefer hikayeleriyle de esaret altındaki insanlara umut vermeye çalışmıştır. Bu gayreti kamptaki insanlar tarafından takdir toplamış kendisine "Şair Tadek" isminin verilmesine sebep olmuştur. Bir bakıma etrafında zulüm ve haksızlık içinde ezilen ve yok edilen çoğunluğun ortak sesi olmuştur.

BOROWSKI'NİN KALEMİNDEN

İşte yine gece.
Gökyüzü yine tehditkâr biçim-
de
Dönüp duruyor bir akbaba gibi,
Geriniyor iri, vahşi bir hayvan
misali
Bu sağır sessizliğin, bu kampın
üzerinde.
Batıyor ay, solgun, tıpkı bir ce-
set gibi.
(Birkenau Üstünde Gece)

Yazarın 1949'da yayımlanan Opowiadania z Księżek i Gazet (Kitap ve Dergilerden Öyküler) adlı kitabında, gazetelerde parti için yazdığı ve emperyalizmle yozlaşmış dünya, kültür ve dinerkçilik ile savaştığı, propaganda amaçlı yazıları toplanmıştır. Yazar, bu yapıtıyla 1950'de Ulusal Edebiyat Ödülü alır.

"İnsan dalgaları -ateşli, heyecanlı, şaşkın insanlar- hiç bitmeyecekmiş gibi akıyor, akıyorlar. Şimdi kampta yeni bir yaşamla karşılaşacaklarını düşünüyor, kendilerini bekleyen zorlu mücadeleye hazırlanıyorlar kafalarından. Bilmiyorlar ki, birazdan ölecekler, elbiselerine ve vücutlarına itinayla sakla-

dıkları altınların, paraların, elmasların artık onlara bir yararı yok." (Bizim Orada Auschwitz)

"Maria'nın deniz kenarında, adı çıkmış bir kampa götürüldüğünü daha sonra öğrendim. Maria melezdi. Onu gazladılar. Ve belki de sabun yaptılar ondan." (Maria'ya Veda)

BLACK LIVES MATTER, GEORGE FLOYD VE TRAYVON MARTIN DAVALARI

GEORGE FLOYD DAVASI NASIL SONUÇLANDI?

ABD'nin Minneapolis kentinde, 25 Mayıs 2020'de siyah Amerikalı George Floyd'u öldürmekten suçlu bulunan eski polis memuru Derek Chauvin'in yargılandığı davada karar açıklandı.

Hennepin County mahkemesinde görülen duruşmada, Yargıç Peter Cahill, Chauvin'i 22 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırdı. "Floyd ailesinin yaşadığı acıyı görmek zorundayız" diyen Yargıç Cahill, kararın ayrıntılı gerekçelerini açıklamadı, ancak

22,5 yıl hapis kararında kısmen bazı ağırlaştırıcı faktörlerin rol oynadığını söyledi. Yargıç, Chauvin'in "güven ve yetki konumunu kötüye kullanması" ve "George Floyd'a karşı gösterdiği zalim tutumu" bunlara örnek verdi.

Mart ve Nisan aylarında yapılan ve altı hafta süren ilk duruşmada, jüri üyeleri Chauvin'i ikinci derece, üçüncü derece cinayet ve ölüme sebebiyet vermektен suçlu bulmuştu.

NE OLMUŞTU?

25 Mayıs 2020 tarihinde Minneapolis polis memurları 46 yaşındaki siyahi George Floyd'u bir market çalışanının 911'i arayıp polise Floyd'un sahte 20 dolarlık banknotla sigara aldığını söylemesinin ardından tutukladı. İhbar üzerine gelen polislerden biri olan beyaz polis memuru Derek Chauvin'in kelepçeli şekilde yere yüzüstü yattığı George Floyd'un boynuna 8 dakika 46 saniye boyunca diziyle bastırarak öldürdü.

Memurlar, Minneapolis Polis Departmanı'nın politikalarını ihlal eden ve Floyd'un kendisi ve izleyiciler yardım çağrısında bulunurken bile nefes alamamasına neden olan bir dizi eylemi meydana getirmişti.

Floyd'un ölümünden bir gün sonra, Minneapolis Polis Departmanı olaya karışan dört polis memurunun hepsini kovdu. 29 Mayıs'ta, Hennepin İlçesi avukatı Mike Freeman, Floyd'u yere çivileyen tanık videolarında en açık şekilde görülen memur Derek Chauvin'e karşı üçüncü derece cinayet ve ikinci derece adam öldürme suçlamalarını açıkladı. Chauvin'in, Floyd bilincini kaybettikten sonra ve sağlık görevlileri olay yerine geldikten sonra tam bir dakika 20 saniye boyunca dizi-

ni kaldırmadığı da belirlendi.

3 Haziran'da Hennepin İlçesi savcıları, Chauvin'e ikinci derece cinayet suçlamasıyla birlikte diğer üç eski memurun her birini ikinci derece cinayete yardım ve yataklık etmekle suçladılar.

Floyd'un defalarca "Nefes alamıyorum" dediğini gösteren video kayıtları sosyal medya platformları ve ana akım medyada yayıldı.

Tüm bu olanlarla birlikte dünya basını ve medya büyük bir hızla söz konusu vahşeti konuşmaya başladı. Başta ABD olmak üzere dünyanın farklı yerlerinde ırkçılık karşıtı yürüyüşler ve protestolar düzenlendi. 2014'te Eric Garner'ın polis gözaltına alınırken nefessiz kalması sonucu hayatını kaybetmesi üzerine Garner'ın "I can't breathe" (nefes alamıyorum) sözleri hala hafızalardayken George Floyd'un aynı şekilde hayatını kaybetmesi sokakları bir kez daha hareketlendirdi. George Floyd'un nefes alamıyorum diye yalvarması uzun süre sloganlarda kullanıldı ve polislerin siyahlara karşı olan tutumu ülkede tekrardan büyük tartışma konularına sebebiyet verdi.

BLACK LIVES MATTER HAREKETİ NASIL ORTAYA ÇIKTI?

Tabii ki bu ABD’de gerçekleşen ırkçılığa dayanan ilk saldırı değildi. Amerika Birleşik Devletleri’nin çok karanlık bir ırkçılık geçmişi var. Bu tutum sadece siyahilere karşı olmasa da en çok bu topluluğun ayrıştırıldığı bariz bir gerçektir. Köleliğin bitiminde gelen beyaz ve siyahlar için ayrı okullar, ayrı toplu ulaşım araçları, ayrı tiyatrolar, ayrı oteller, ayrı restoranlar vardı. İnsanları aşağılayan bu kararlar ayrıca yasalarla güvence altına alınıyordu. Amerika’da yasalar önünde artık herkes eşit ancak uygulamada bu konuda geçmişten kaynaklanan şüpheler hala akıllarda.

George Floyd’un ölüm şekli de bu kuşkulara bir yenisini ekledi. 1776 yılında kurulan ülkede, üzerinden 245 yıl geçmesine rağmen hala ırkçılık tartışmaları yaşanıyor. Ve bu tartışmalar en azından yakın zamanda sona erecek gibi de görünmüyor.

Fakat ABD için bu işler acısı ayrıştırma politikası inkâr edilen bir durum değil. Amerika Birleşik Devletleri’nin 44. başkanı Barack Obama bile “Bu ülkede, bir mağazada alışveriş yaparken takip edilme deneyimini yaşamayan çok az siyahi vardır. Buna ben de dahilim. Yoldan karşıya geçerken,

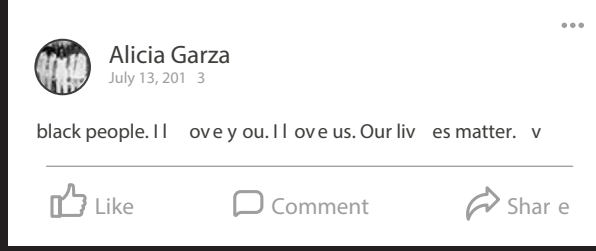

arabaların kapılarının kilitlenmesi sesini duyma deneyimini yaşamayan çok az siyahi vardır. En azından senatör olmadan önce bu benim de başıma geldi. Bir asansöre bindikten sonra içerideki bir kadının çantasını endişeyle sıkıca kavradığı ve asansörden çıkana kadar da nefesini tuttuğuna şahit olmayan çok az siyahi vardır. Bunlar sıkça oluyor.” ifadelerini kullanarak Afroamerikan toplumun maruz kaldığı ırk ayrımı hakkındaki düşüncelerini görevi sırasında paylaşmıştı.

Black Lives Matter (Siyahların Yaşamı Değerlidir) ABD’de yaşayan Afroamerikalılara karşı özellikle polis tarafından uygulanan şiddete ve ırkçılığa karşı

kurulmuş sivil toplum hareketidir. Topluluk, ABD genelinde öldürülen siyahlar ve ABD yasalarındaki ırk ayrımı yapan ceza hukukuna karşı düzenleme talep ederek gösteriler düzenler.

Black Lives Matter hareketi, Trayvon Martin’in katilinin beraat kararına tepki olarak 2013 yılında meydana geldi. Alicia Garza’nın Facebook hesabında kullandığı yaşamımız değerli sözü adeta harekete dönüştü. 2013 yılında sosyal medya üzerinden #BlackLivesMatter etiketi ile yayılan hareket, Afroamerikan kökenli Trayvon Martin’i öldüren George Zimmerman’in tutuklanması ardından ilk gösterisini düzenledi.

Trayvon Martin'in vurulması, 26 Şubat 2012'de George Zimmerman'ın Florida, ABD'de 17 yaşındaki Afroamerikalı Trayvon Martin'i vurarak öldürmesi olayıdır. George Zimmerman, Martin'in kaldığı ve vurulduğu güvenliğin mahalle bekçiliği koordinatörüydü. Olayın geçtiği 26 Şubat 2012 akşamı George Zimmerman, kendi mahallesinde gönüllü gece devriyesi görevi yapıyordu. Zimmerman, Trayvon Martin'i görünce tekin biri gibi gözükmediği ayrıca uyuşturucu aldığından şüphelendiği için polisi aradı, daha sonra aracından inerek Martin'i izlemeye başladı. İkisi arasında kavga çıktı ve Zimmerman 17 yaşındaki Martin'i silahla vurarak öldürdü. Zimmerman'ın çağırdığı polisler, Martin vurulduktan iki dakika sonra olay yerine geldi. Zimmerman gözaltına alındı, kafa travması nedeniyle tedavi edildi ve beş saat boyunca sorgulandı. Zimmerman olaydan sonra polise verdiği ifadede saldırıya uğradığını ve meşru savunma hakkını kullandığını söyledi. George Zimmerman'ı sorgulayan polis, kendisinin ifadesini doğru kabul etti ve Zimmerman'ın "meşru savunma" sonucu Martin'i vurduğu kararına vardı. Polis Zimmerman hakkında suç duyurusunda bulunmadı. Zimmerman'ın olaydan sonraki altı hafta boyunca serbestçe gezmesi, tüm Amerika'da, başta siyahlar olmak üzere, büyük tepkiye yol açtı.

Martin'in anne ve babası olayın meşru savunma olmadığını, oğullarının yalnızca siyah olduğu için öldürüldüğünü savundu. Baba Trayvon Martin, "Eğer orada dolaşan beyaz biri olsaydı durdurulmayacaktı. Yanına bile yaklaşmayacaklardı," diye konuştu.

Florida eyaletinde görülen davada jüri, Trayvon Martin'i öldüren George Zimmerman'ı cinayetten suçsuz buldu.

Altı kadından oluşan jüri heyeti, 29 yaşındaki yarı Latin Amerika asıllı Zimmerman'ı, tüm suçlamalardan akladı. Olayda ölen Trayvon Martin'in destekçileri Zimmerman'ın Martin'i siyah olmasından dolayı hedef aldığı savunuyordu. Hem savcılık hem de savunma avukatları, tartışmalarını uzun bir süre devam ettirdi. Jüri 16 buçuk saat süren karar sürecinin ardından Zimmerman'ı suçsuz bulunduğunu açıkladı.

Savcılık, Zimmerman'ın Trayvon Martin'i ırkçı temelde, yani "siyah olduğu için" tüm mahalle boyunca izlediğini, Martin'in 'sorun yaratmaya eğilimli biri' olduğu zannı üzerine hareket ettiğini iddia ediyordu. Tüm duruşma boyunca susma hakkını kullanan ve sözü avukatlarına bırakan Zimmerman ise, Martin'le kavgaya girince kendini savunmaya çalıştığını, Martin'in kendisinden daha güçlü olduğu için başını yere vurmaya başladığını iddia etti. 10 Haziran 2013'te cinayet suçlamasıyla yargılanmaya başlanan Zimmerman, 13 Temmuz 2013'te

beraat etti.

Black Lives Matter için kurulan vakfın ve hareketin misyonunu beyaz üstünlüğünü ortadan kaldırmak ve siyah topluluklara devlet ve kanunsuzlar tarafından uygulanan şiddete müdahale etmek için yerel güç oluşturmaktır. Kuruluş "Şiddet eylemleriyle mücadele ederek ve bunlara karşı koyarak, siyahların hayal gücü ve inovasyonu için alan yaratarak ve siyahların sevincini merkeze alarak, yaşamlarımızda anında iyileştirmeler kazanıyoruz." diyerek misyonlarını belirtiyor.

ROMA İMPARATORLUĞU'NDA SALGIN HASTALIKLARA YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER

Tarih boyunca sosyolojik ve ekonomik sonuçlarıyla yıkıcı etkiye sahip olmuş salgın hastalıklar, insanlık tarihinin en büyük imparatorluklarından biri olan Roma İmparatorluğu'nun mücadele etmek zorunda kaldığı toplumsal sorunlardan biri olmuştur. Bu mücadele, ilk dönemlerde hem hastalıklara sebep olan hem de hastalıkları iyileştiren gücün tanrıların kontrolünde olduğu inancı ile kütler ve kehanetler aracılığıyla yürütülmüştür. M.Ö. 295 yılında Roma'da ortaya çıkan salgın hastalıkla mücadelede dışarıdan yardıma ihtiyaç duyulması sonucunda Yunan hekimler yerine, Yunan mito-

lojisinde hekimlerin, tıbbın ve sağlığın tanrısı olan Asklepios'un yardıma çağırılmış olması bu inancın somut göstergelerindendir. Asklepios adına Tiber Nehri üzerindeki adaya, günümüzde hastane olarak kullanılan bir tapınak inşa edilmesi ve bu süreçte salgının gerilemiş olması, Asklepios'un Roma'ya geldiği, Epidaurus'tan gelen kutsal yılanın salgını durdurmak amacıyla bir geminin pruvasından Tiber Nehri üzerindeki adaya çıkarak Roma'daki ilk Asklepios Tapınağı'nı kurduğu şeklindeki mitolojik hikâyenin yayılmasına ve bunun salgını durdurduğuna inanılmasına sebep olmuştur.

MİTLERDEN HUKUKA

Salgın hastalıkların sebeplerini ve çaresini tanrılarda arayan Romalılar, bu inançlarını hukuki düzenlemelerle desteklemişlerdir.

Olağanüstü durumların varlığı halinde atanarak belirli süre boyunca geniş hak ve yetkilerle görev yapan dictator, Cumhuriyet Dönemi'ne özgü istisnai bir magistra'dır. Bir dictator'un Jüpiter Tapınağı'nın sağ tarafına tanrıların öfkesini dindirmek amacıyla çivi çakması sonucunda süregelen salgın hastalığın sona erdiği efsanesinin yayılarak toplum tarafından benimsenmesi, salgın hastalıkların varlığında bazı dini ritüellerin gerçekleştirilmesi amacıyla dictator atanması sonucunu doğurmuştur. Dictator'un ruhani güce sahip olduğu inancı, bu görevin consul'un gücünü aşacağı düşüncesiyle desteklenmiştir. Böylece mitler, bir kamu hukuku uygulamasına kaynak oluşturmuştur.

İKİ BÜYÜK KÜRESEL SALGIN: Antoninus Salgını ve Iustinianus Vebası

Antik çağlarda bulaşıcı hastalıkların küresel nitelikte salgın hastalığa dönüşmesini engelleyen en önemli etken, salgına elverişli şekilde kalabalık toplumların ve nüfus yoğunluğunun bulunmayışıdır. Hızlı şehirleşmenin, ticaret ve savaşlar sebebiyle artan hareketliliğin sonucunda ise hastalıklar, küresel salgınlara sebep olmaya başlamıştır. Bu salgınlar içinde özellikle iki tanesi, etkili oldukları süre, nüfus ve yayıldıkları alan bakımından küresel nitelikte büyük salgınlar olarak kabul edilmektedir.

M.S. 165-180 yılları arasında etkili olan ve kesin olarak bilin-

mese de çiçek hastalığının yol açtığı tahmin edilen Antoninus Salgını, Parth İmparatorluğu ile savaşan Roma ordusunun askerler aracılığıyla getirdiği ve Roma İmparatorları Lucius Verus ve Marcus Aurelius Antoninus'un da dahil olduğu düşünülen, toplamda 5 milyon kişinin ölümü ile sonuçlanan büyük bir küresel salgındır. Ordunun yanı sıra nüfusun yaklaşık üçte birinin kaybedilmesine sebep olan salgın, gücünün zirvesinde olan imparatorluğu yıkıma götüreceği süreci başlatacak ve güç kaybı, iç karışıklıklara ve iktidar savaşlarına yol açacaktır.

Salgının bir askerin Apollon Tapınağı'ndaki bir kutuyu kırması üzerine kutunun içindeki kötü havanın dışarı yayılması üzerine başladığı inancı, daha eski dönemlerde salgınlara sebep olduğu düşünülen kızgın tanrıların, bu salgının da sebebi olarak kabul edildiği düşüncesini desteklemektedir. Tanrıların öfkesini dindirmek üzerine yapılan ayinlerin sonuç vermemesi üzerine, ihtiyaca yönelik hukuki tedbirler ile düzen sağlanmaya çalışılmıştır. Ölüm oranlarının yüksekliği sonucunda mezarlıklarda yer kalmaması sebebiyle mezarların hukuka aykırı kullanımını önleyen kanunlar çıkarılmıştır.

Salgının çok sayıda kölenin ve gladyatörün ölümüne sebep olması sonucunda gladyatör fiyatlarındaki aşırı fiyat artışını engellemek amacıyla M.S. 176 yılında çıkarılan Senatus Consultum de Sumptibus Ludorum Gladiatorum Minuendis adlı senato kararıyla bazı eyaletlerde gladyatör fiyatları için sabit fiyat belirlenmiştir. Salgının etkisini ortaya koyacak şekilde senato kararında "Salgın o kadar büyük ki, hiçbir ilaçla tedavi edilemiyor." ifadesi yer almaktadır.

Tarihin akışını etkileyecek bir diğer küresel salgın, M.S. 541 yılında Mısır'da ortaya çıkmış

ve tahıl taşıyan gemiler aracılığıyla geldiği Constantinopolis şehrinde başlamıştır. İmparator Iustinianus'un Roma İmparatorluğu'nun siyasi birliğini yeniden sağlama ve ekonomik büyüme hedefi, Iustinianus Vebası olarak anılan bu büyük veba salgını ile ortadan kalkmıştır. Yıkıcı etkisi felaket boyutuna ulaşan salgının, en etkili olduğu dönemde sadece Constantinopolis'te günde 10.000 kişinin ölümüne sebep olduğu bilinmektedir. Toplu ölümler sebebiyle toplu mezar yapımı için ödenek ayrılmasına yönelik hukuki tedbirler alınmıştır. İş gücü kaybı ve masraflar sebebiyle vergi türlerinde ve miktarlarında önemli artışlar yapılmış, ölen kişilerin vergilerinin dahi yakınlarından toplanmasına devam edilmiştir. Hastaların karantina altına alındığı ve hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla izolasyona yönelik tedbirlere de başvurulduğu görülmektedir.

Aralıklarla devam ederek Orta Çağ'ı da etkileyecek şekilde iki yüzyıllık sürece yayılan salgın, 50 milyon insanın ölümüne sebep olarak dünya nüfusunun çeyreğini yok etmiştir. Bu sebeple tıp tarihinin ilk pandemisi olarak kabul edilen salgını anlatmak için tarihçi Procopius "Salgın sanki bir bilince sahipmişçesine yayılıyordu. Dünya'nın herhangi bir köşesinin ondan kaçmasından korkarmışçasına." ifadesini kullanmıştır.

Roma hukukunda salgın hastalıkların mücbir sebep sayıldığına yönelik doğrudan bir kaynak bulunmamakla beraber olağanüstü durumların varlığı, yeni yasal düzenlemelerin yapılmasına veya hukuki işlemlere ilişkin usul ve şekillerde bazı değişikliklere sebep olabilmektedir.

Bu sebeple salgından etkilenen çiftçileri korumak amacıyla tahıl ve para ödöncü sözleşmelerine ilişkin bazı düzenlemeler yapılmıştır. İmparator emirnamesi ile ekim için alınan tahıl karşılığında rehnedilen arazi veya hayvanların, borcun ödenmemesi durumunda rehinli alacaklının mülkiyetine geçeceği yönünde yapılan anlaşmalar *lex commissoria* yasağına uygun olarak hukuka aykırı kabul edil-

miştir. Tohum olarak alınan tahıl ödöncünde, ödöncü alınan tohumla birlikte elde edilen yıllık tahılın en fazla sekizde biri, para ödöncünde ise paranın en fazla yirmi dördte biri faiz olarak kararlaştırılabilmıştır.

Veba salgınının varlığı süresince yapılacak vasiyetnamelerde, vasiyetnamenin yapılması sırasında yedi tanığın aynı anda hazır bulunması şeklindeki kural uygulanmamış ve bu şekilde yapılan vasiyetnameler *testamentum tempore pestis conditum* adını almıştır. Tanıkların salgın hastalığa yakalanma korkusu bulunuyorsa, bir araya gelmeleri ve vasiyette bulunanla doğrudan temas etmeleri zorunluluğu olmadığından bu vasiyetname yapılabilmştir. Bu düzenleme, günümüz küresel salgınlarında uygulanan sosyal mesafe tedbirinin, hukuki düzenlemeye dönüşmüş hali olarak kabul edilebilir.

İnternet Üzerinden Yapılan Satışlarda Tüketicinin Korunması

Tüketicinin korunması düşüncesi, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra yaşanan ekonomik gelişmeler ile ivme kazanmış, günümüzde ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile güvenceye kavuşmuştur. 1995 yılında yürürlüğe giren Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Türk Hukukunda bu hususta yapılan ilk ayrıntılı düzenlemedir. Günümüzde yürürlükte olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) ise 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. TKHK, piyasada bir satıcı veya sağlayıcı ile tüketici işlemi yapan tüketiciyi koruyan pek çok hüküm içermektedir. Kanun, tüketici, satıcı, sağlayıcı, tüketici işlemi gibi tanımları oldukça geniş tutmakta, sözleşme türlerinin tümünü tüketici işlemi kapsamında kabul etmekte, bu sayede piyasa aktörleri ile sözleşme ilişkisine giren tüketiciyi en geniş biçimde korumayı amaçlamaktadır.

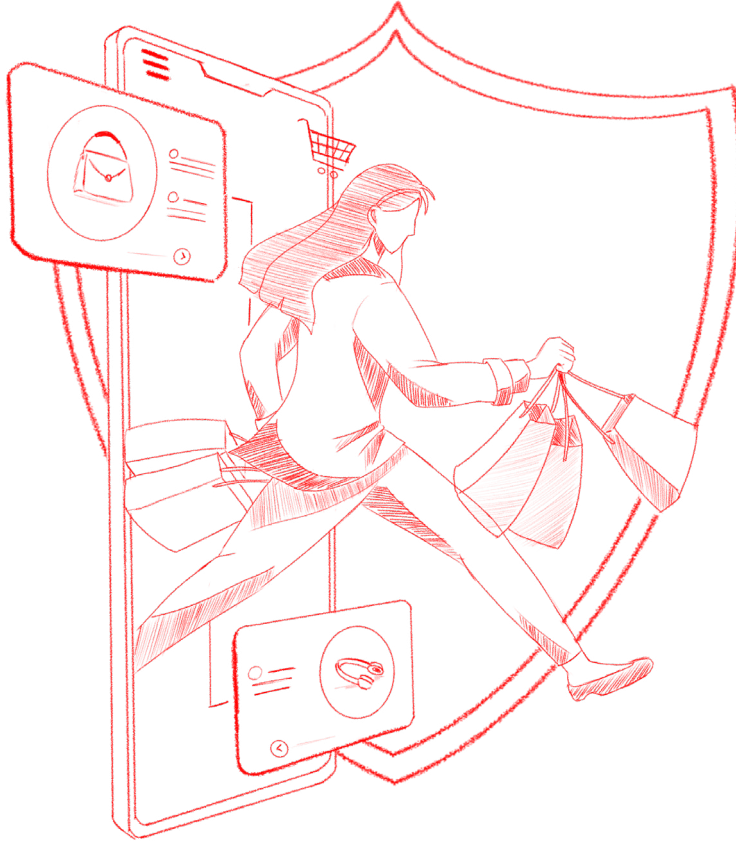
TKHK tüketicinin haksız şartlara, ayıplı mal ve hizmetlere kar-

şı, ayrıca taksitli satışlar, konut kredileri, abonelik sözleşmeleri gibi özel tüketici işlemi türlerinde korunmasını özel olarak düzenlemiştir. TKHK'nın düzenlediği özel koruma alanlarından biri de mesafeli sözleşmelerdir. TKHK md. 48/1 hükmüne göre: "Mesafeli sözleşme, satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir." Bu türden sözleşmelerin günümüzdeki en yaygın örnekleri, internet üzerinden kurulan sözleşmelerdir. Özellikle de fiyat uygunluğu nedeniyle tüketiciler tarafından tercih edilen "internet alışverişi", mesafeli satım sözleşmelerinin gittikçe yaygınlaşan bir uygulama alanı olmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan, ürünü klasik mağaza alışverişi

ile değil de internet üzerinden almayı tercih eden tüketicisi, ürünün görme ve deneme imkanına sahip olmamakta, bu nedenle sözleşmeyi kurmadan önce iletişim araçları ile edindiği bilgiyle yetinmek zorunda kalmaktadır. Üstelik internet siteleri aracılığıyla yapılan satış sözleşmeleri, tüketicinin adeta tek bir tıklama yapması ile kurulmakta, bu da tüketicinin yeterince düşünmeden bedeli ödeme borcu altına girmesine neden olmaktadır. Bu durum, tüketicinin piyasada zarara uğraması rizikosunu arttırır. Bu nedenlerle kanun koyucu, mesafeli sözleşmelerde tüketicisi özel olarak koruyan hükümler

getirmiştir.

Bu koruma araçlarından ilki, tüketicisi bilgilendirme yükümlülüğüdür. TKHK md. 48/2 gereği, satıcı siparişi onaylaması halinde bedel ödeme yükümlülüğü altına gireceği yönünde tüketicisi açıkça bilgilendirmekle yükümlüdür. Benzer biçimde Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği (Yönetmelik) md. 5 gereği, satıcı tüketicisi malın nitelikleri, fiyatı, ifa bilgileri ve tüketicinin üstleneceği diğer ek yükümlülükler konusunda bilgilendirmekle yükümlüdür.

Tüketicinin korunması için getirilmiş en önemli araç ise kamımızca tüketiciye bahşedilmiş olan cayma hakkıdır.

TKHK md. 48/4 ve Yönetmelik md. 9 gereği, internet aracılığıyla mal satın alan tüketici hiçbir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin on dört gün içerisinde cayma hakkını kullanarak satım ilişkisini bozabilecektir. Üstelik tüketici cayma hakkı konusunda gerektiği gibi bilgilendirilmezse, cayma hakkını kullanmak için on dört günlük süre ile bağlı değildir. Yalnızca, her halükârda cayma hakkı süresi, on dört günlük sürenin bitiminden itibaren bir yıl geçmesiyle sona erecektir. Bu bilgilendirme yükümlülüğü, genellikle satış sözleşmesinin onaylanması için açılan internet sayfasında cayma hakkı bilgilendirme notu olarak yer almakta, satış sözleşmesi de tüketicinin bu notta yer alan "okudum ve anladım" seçeneğini işaretleme ile kullanılmaktadır.

Yönetmelik md. 9/2 gereği, tüketici sözleşmenin kurulması anından başlayarak cayma hakkını kullanabilir. Dolayısıyla ürünün kendisine teslim edilmesini beklemek zorunda değildir. On dört günlük süre ise malın tüketiciye veya tüketicinin

gösterdiği üçüncü kişiye teslimi ile başlar. Yönetmelik md. 11/2 gereği, tüketici cayma hakkını bir şekilde bağlı olmaksızın kullanabilir. Cayma hakkının kullanılması için genellikle internet sitelerinin sipariş bölümlerinde ilgili sipariş için oluşturulmuş olan "iptal/iade" butonları kullanılmaktadır.

Yönetmelik md. 12 gereği, satıcı tüketiciye tüm ödemeyi on dört gün içinde iade etmekle yükümlüdür. Üstelik satıcı bu iadeyi tüketicinin kullandığı ödeme biçimine uygun olarak ve tek seferde yapmak zorundadır. Tüketici internet satışlarında genellikle kredi kartı ile ödeme yaptığı için, iade kredi kartına yapılmaktadır. Tüketiciye bedel iadesinin sadece hediye çeki veya belli bir internet sitesinde kullanılacak puan şeklinde yapılacağı yönündeki sözleşme hükümleri ise geçersizdir. Cayma hakkını kullanan tüketici de malı on gün içerisinde satıcıya göndermekle yükümlüdür. Fakat tüketici iadenin yarattığı taşıma masraflarından sorumlu tutulamaz. Dolayısıyla satıcı iadede kaynaklanan taşıma ücretine katlanmakla yükümlüdür.

Tüketici cayma hakkını kullandığı vakit, sözleşmeyi sona erdirmek nedeniyle bir cezai şart

veya cayma bedeli ödememektedir, fakat cayma hakkını kullanana dek malı mutata kullanımı aşan biçimde kullanmışsa, malda bu nedenle meydana gelen bozulmaları ve değişimleri tazmin etmekle yükümlüdür. Bu durumda tüketici yine cayma hakkını kullanılabilecek, fakat iade olarak alılabileceği bedel, mutata kullanımını aşılması dolayısıyla ortaya çıkan değer azalması oranında indirilecektir. Bu nedenle, internet satıcılarının sim kart takılan telefonun veya program yüklenen dizüstü bilgisayarın iade edilemeyeceği yönündeki beyanları hukuken sonuç doğurmaz. Tüketici bu ürünler bakımından da cayma hakkını kullanabilmekle beraber, ürünlerde meydana gelen değişim veya bozulmayı tazmin etmekle yükümlüdür. Mutata kullanım, malın mağazadan alınması durumunda yapılabilecek inceleme ve deneme ile sınırlı bir kullanımı ifade eder. Zira mesafeli satım tecrübe ve muayene şartıyla satım olmadığı gibi, tüketiciye malı bir süre ücretsiz kullanıp iade etme yetkisi veren bir sözleşmeyi de ifade etmez. Bu anlamda cayma hakkı, tüketicinin malı görmeden ve denemeden almış olmasının rizikosunu gidermeyi amaçlar.

Yönetmelik md.15 hükmü cayma

hakkını kullanılamayacağı bazı durumları özel olarak düzenlemiştir. Bunların içinde internet ortamında tüketici işlemlerine en çok konu olan mallardan çabuk bozulabilen mallar, ambalajı açıldığı için iadesi hijyen ve sağlık bakımından uygun olmayan mallar, ambalajı açılmış kitap, dijital içerik ve bilgisayar sarf malzemeleri ile gayri maddi mallar (bilgisayar programı, oyun gibi) mevcuttur. Fakat istisna kapsamına girmeyen bir üründe cayma hakkının kullanılamayacağı yönündeki sözleşme hükümleri veya satıcının bu yöndeki tek taraflı beyanları hüküm ifade etmez. Bu nedenle satıcıların kanuni düzenlemelere dayanmaksızın cayma hakkının kullanılamayacağını ifade eden, cayma hakkının kullanılmasını zorlaştıran, örneğin cayma hakkının kullanım süresini kısaltan veya cayma hakkının kullanılmasını bir cezai şartla bağlayan beyanları hukuken sonuç doğurmaz. Zira TKHK'nın cayma hakkına ilişkin tüketiciyi koruyan bu hükümleri tüketici aleyhine değiştirilemez.

GELECEK HUKUKTA

Bizi

NELER BEKLİYOR?

Sürekli gelişen ve sürekli kendini yenileyen bir gezegen üzerinde varlığımızı sürdürmekteyiz. Bu gelişim ve yenilenmenin birinci yaratıcısının insanoğlu olduğu net ve aşikardır. Yaratıcının insanoğlu olması sebebiyle gelişen konular, çoğunlukla insanı odak noktasına yerleştiren veya birebir insanı ilgilendiren konulardır. Bu gelişimin insanoğlunu ilgilendiren konulara yaptığı etkiyi tek tek saymakla yetinemeyeceğimiz gibi yokmuş gibi davranmakta artık mümkün değildir. Ekonomiden sağlığa, sağlıktan hukuka, hukuktan psikolojiye, adını bilmediğimiz veya üzerinde bir fikir sahibi olmadığımız dallar üzerinde bile çok büyük bir gelişim söz konusudur. Bu gelişimin birden fazla sebebe dayandırılmasından ziyade tarafımda sadece bir kavram ile açığa kavuşabilecek durumda olduğunda inananlardanım. Bence yukarıda bahsettiğimiz alanların; insan sayesinde de-

ğer kazanan veya insanı ilgilendiren konuların gelişiminde en büyük etken bilimdir. Bilim diyorum çünkü bilimin önemi ve etkisi tartışılmayacak kadar büyük bir kavramdır. Zaten ne diyordu Ulu Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk; "Dünya'da her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit bilimdir, fendir. Bilim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalâlettir."

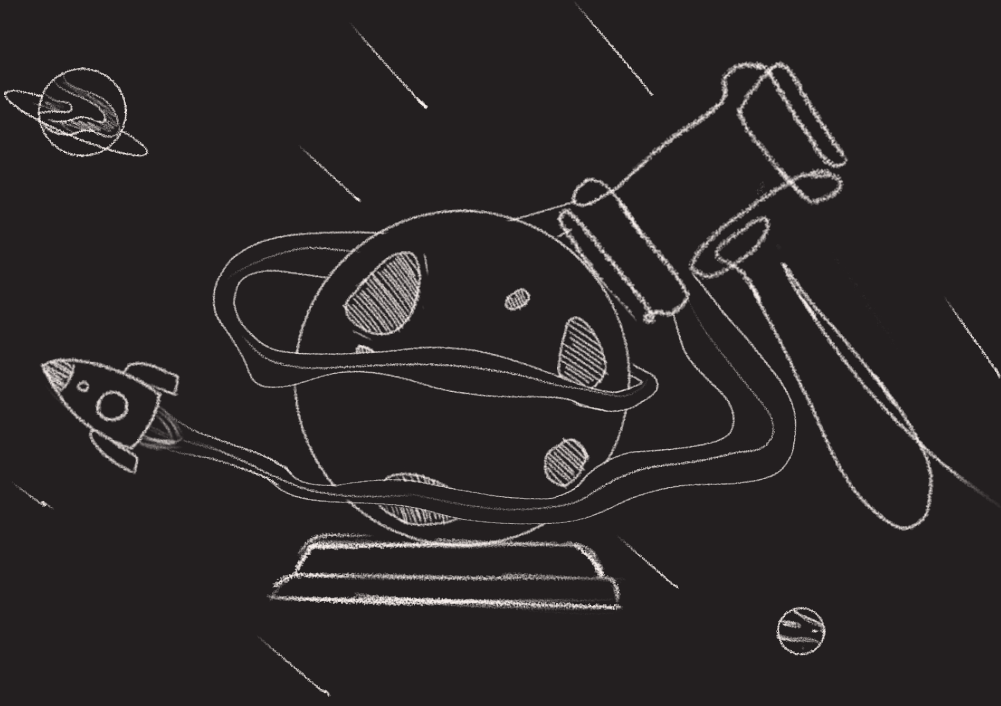
Bilimin gelişimi ise geçmişten geleceğe kümülatif olarak kendini yol çizmesiyle alakalıdır. Gelişim ve yenilikten bahsetmek için önce geçmiş ve gelecek arasındaki bağlantıyı iyi kurmak gerekir. Geçmiş ve gelecek kavramlarını soyut delillerle anlatabilmek mümkündür. Geçmiş ya da geleceği bir başlangıca, sona tabi tutamadığımız için kelimelerin manasını sonsuzlukla açıklamak yerindedir. Sonsuz bir geçmiş ve sonsuz gelecek. Aynı zamanda

bu iki kavram birbirlerine tamamen zıt olma özelliğine rağmen iç içe geçmiş bir zincir gibi aralarında ayrılmaz bir bağ mevcuttur. Bu bağa ek olarak "insan" kavramını da ekleyebiliriz. Bu ekleme sonucunda ise karşımıza "Geçmiş ve Gelecek Arasında İnsan" diye bir konu çıkmakta. Geçmiş ve gelecek kavramlarının tanımı hakkında az çok bir bilgiye sahibiz. Peki insan nedir? Felsefe insanın ne olduğunu sadece "insan nedir?" sorusuyla çözmek yerine insanı ilgilendiren konular üzerinden de çözmeye çalışmıştır.

Okuduğum bir yazı da şu cümleler geçiyordu; Felsefe tarihinde insanın ne olduğu üzerine neredeyse her dönem yazılmış metinler bulabiliriz. Ne var ki, bu metinlerde ana soru her zaman "insan nedir?" sorusu değildir. Bu yüzden kimi zaman doğrudan "insan nedir?" diye sorulmamış, başka sorunlar ya da konular ele alınırken zorunlu olarak insan hakkında görüşler öne sürülmüştür. Söz gelişi Platon "insan nedir?" sorusunu "adalet nedir?" sorusu bağlamında, Aristoteles ise siyaset sorunları bağlamında ele almıştır. Bu yüzden her iki filozofta "insan nedir?" sorusu temel soru olarak görülemez. "Adalet nedir" işte bizim konumuzda tam olarak burada

başlıyor. Adaleti araştırmak insanın ne olduğunu öğrenmek ise bizde bu sayede geçmişte olan adaletin ya da hukukun gelecekte nasıl karşımıza çıkacağını araştıracağız. Gelecek hukukta bizi neler bekliyor? Bugünün değişmesi sebebiyle gelecekte yaşanılacak olaylar üzerine çoğu hukuk sisteminde birtakım değişikliğe veya tartışmalara sebep oldu. Örneğin geçmişte olmayıp günümüzde ortaya çıkan dijital miras kavramı ortaya çıktı. Kişilere ait sosyal medya hesaplarının ticari değer taşıyabilmesi sebebiyle özel hayat dair pek çok veri barındıran bu tür hesapların son yıllarda mirasçıya intikali tartışma söz konusu olmuştur. Türkiye'de bu tür gelişmeler net bir şekilde çözüme kavuşmasa da belirli çerçevede düzenlemeler yapılmıştır. Mesela önceki yıllarda pek de ihtiyaç olmayan yeni bir Kanun, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 07.04.2016 tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunlar üzerinde ki bu kısıtlı değişiklik hukuka yeni bir alan yaratmakta, yeni hukuk dalları ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan birkaç tane sini ve bizi yakından ilgilendirenleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Uzay hukuku; dış uzayın keşfi ile 1957 yılında uzaya ilk uy-

dunun yollanması ile başladı. Daha sonra ülkeler arasında bir yarış başladı. Bunun örneğini SSCB ve ABD arasında görebiliyoruz. Uzay yarışı adı verilen bu dönemin başlamasıyla bu yarışın hukuk konusuna adil bir şekilde indirgemek için Birleşmiş Milletler tarafından 1959'da kalıcı Dış Mekan Komitesi kuruldu. Bu komitenin kurulmasıyla uzayda daha barışçıl bir keşif yapılması öngörüldü. 1967'de Uzay Uzlaşması Antlaşması Birleşmiş Milletler' de 63 katılımcı tarafından onaylandı. Bu anlaşma, uluslararası alan davranışına ilişkin daha önceki tüm kuralları yeniden onayladı. Ayrıca, uzayda ve gök cisimlerinde kitle imha silahlarının konuşlandırılması gibi bazı askeri faaliyetleri yasakladı; her eyaletin uzay mermileri ve bi-

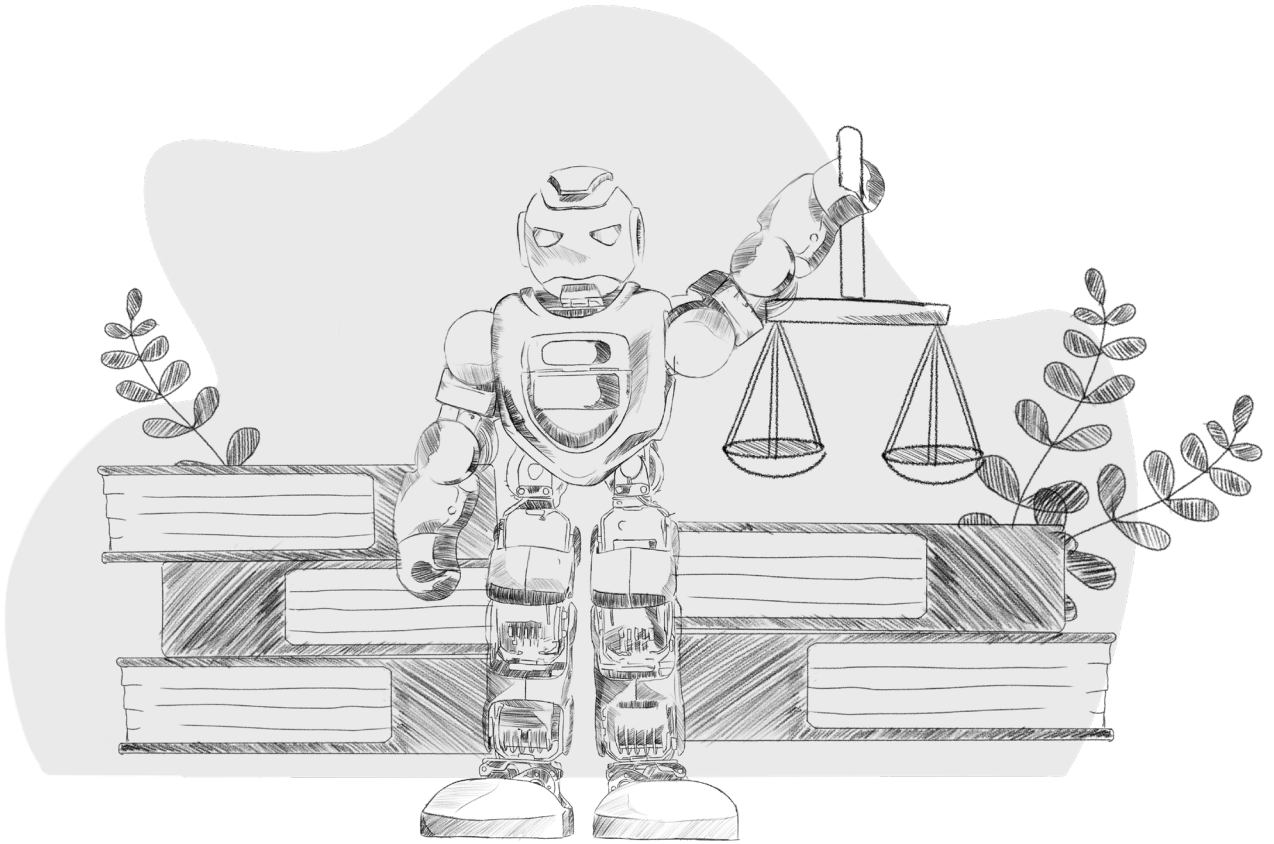
leşenleri için sahipliğini ve sorumluluğunu belirledi; alan ve karasal alanların korunmasına ortak katılım çağrısında bulundu. Uzay yarışında eşitliği sağlamak için imzalanan antlaşmalarının maddelerinden birkaç örnek ile bu hukuk dalının neden yaratıldığını anlamak daha kolay olacaktır.

-Uzay, ayrımcılık yapmadan tüm milletler tarafından keşif ve kullanım için serbest ve ücretsizdir.

- Uzay faaliyetleri Temel Uluslararası Hukuk İlkelerine uygun olarak yürütülmelidir.

- Gök cisimleri dahil dış uzayın hiçbir parçası ulusal tahsise

bu ve bunun gibi maddelerin amacı yukarıda belirttiğimiz gibi tüm ulusların uzay üzerinde ortak ve eşit şekilde faydalanabilmesidir.

Robot hukuku: Teknolojinin gelişimi ile robotların günlük hayatımızda ulaştığı yerler git gide artmaktadır. Annelerimizin çok önem verdikleri o mutfak robotları, insan sayesinde kendisini geliştirerek akıl almaz bir biçimde gelişime uğradı ve artık hayatımız her alanına dahil

olmaya başladı. Terim anlam olarak robot, belirli bir işi yerine getirmek için manyetizma ile kendisine çeşitli işler yaptırılabilen otomatik araçtır. Bir diğer tanıma göre ise, mekanik sistemleri ve bunlarla ilişkili kontrol ve algılama sistemleri ile bilgisayar algoritmalarına bağlı

olarak akıllı davranan makinelerdir. Robotlar, emek sektörü, hizmet sınıfı, askeri ve güvenlik, araştırma ve eğitim, eğlence, tıp ve sağlık, kişisel bakım, ev içinde hasta, yaşlı ve çocuk bakımında ve diğer alanlarda toplumun geniş yelpazesindeki yerini almıştır. Robot kullanımının işgücü, zaman ve masraftan kurtarıcı yönü kuşkusuz olmakla birlikte beraberinde hukuki problemler de gündeme gelecektir. Örneğin mahremiyet, gizlilik ve güvenlik gibi konularda ileride robotların bu tür insan haklarını işgal edilebileceği düşünülmektedir. Bunun dışında başlarda insan gücü ve etkileşimi ile çalışan robotlar günümüzde kendi fiillerini tek başına ve insana belli bir noktadan sonra ihtiyaç duymadan hareket edebilmektedir. Hukukun robotlar üzerine bir sorunu da burada başlayacaktır. Zira robotların hukuki işlem veya haksız fiil yapması durumunda kime ne tür ceza uygulanacaktır? Anayasanın, insan hak ve özgürlüklerini güvence altına aldığı nettir. Peki ileride robotların tamamen yapay zekaya kavuşmasıyla robotların hak ve

özgürlüklerinden bahsedilebilecek midir? Fikri mülkiyet hakları bakımından ve etik açıdan robotlar ne tür hakka sahip olacaklar? Hukukun geleceği açısından çok büyük önem arz eden robot hukuku önemi ve şartı gitgide artmaktadır. Zira yaşanan tüm hızlı gelişmelere rağmen, bu durumun ortaya çıkarabileceği sosyal, etik ve hukuksal sorunlara dair yeterli düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu sorunlar karşısında Amerika Birleşik Devletleri ilk tartışmayı yapmıştır. İlk defa 1979 yılında Michigan'da görülen bir davada jüri, bir robot tarafından öldürülen kişinin ailesine 10 milyon Amerikan Doları ödenmesi yönünde görüş belirtmiştir. Avrupa Birliği'nde ise Robot ve Robotik Etiği Rehberi hazırlanmıştır. Yine Avrupa Birliğinde EURON (Avrupa Robotik Araştırma Ağı) kurulmuştur. Kısacası bilmemiz gereken şudur; yapay zekanın gelişimi ile artan robotların ileride hayatımızda büyük bir yer kaplayacağından güncel hukuk kuralları için ayrı bir düzenleme yapılması kaçınılmaz olacaktır.

AVUKAT BEGÜM GÜREL

İLE "HAYVAN HAKLARI" KONULU RÖPORTAJ

Başarısı ile bizlere örnek olan, hak ve adaleti sağlamaya çalışan başarılı avukatımız Begüm GÜREL ile "hayvan hakları" üzerine merak edilen soruları cevaplandırdığımız keyifli bir röportaj gerçekleştirdik.

1)-Merhabalar, Begüm hanım davetimizi kırmayarak sorularımızı cevaplandığınız için çok teşekkür ederiz. Öncelikle biraz kendinizden bahsedebilir misiniz?

Öncelikle ben teşekkür ederim böylesine hassas ve aynı zamanda kapsamlı bir konuda benim ile röportaj gerçekleştirmek istediğiniz için.

Lisans eğitimimi 2007 yılında Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fa-

kültesi'nde tamamladım. 2009 yılında BG HUKUK BÜROSU'NU kurdum. Aynı yıl Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Kamu ve Özel hukuk alanında Yüksek Lisans programını onur derecesi ile tamamladım. Arabuluculuk sertifikası başta olmak üzere pek çok sertifikaya sahibim.

Halihazırda birçok internet sitesi ve dergide makale yazıyor olmamın yanı sıra pek çok televizyon kanalına, gündeme dair hukuksal konuları değerlendirmek için canlı bağlantılar gerçekleştirmekte ve üniversiteler bünyesinde eğitim seminerleri vermekteyim.

Yaklaşık 5 senedir, özellikle kadın hakları, çocuk hakları ve

hayvan hakları konusunda gönüllü olarak çalışmalar yürütmekteyim.

Tüm bunların yanında Avukatın Öz-El Kitabı, Boşanmanın Anatomisi, Çocuk İstismarı Rehberi, Alacaklılar Toplantısı ve Konkordatonun Kabulü, Çocuk Kavramı ve Çocuğun Cinsel İstismarı, Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, Yoksulluk Nafakası isimli kitaplarım bulunmakta.

Özel hayatımdan da bahsetmem gerekirse at biniyorum, yoga yapıyorum. Geçmişte Viyolonsel çaldım. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nde profesyonel olarak yüzdüm. Hayvan severim. Kıbrıs'ta 4, Türkiye'de 2 köpeğim var. Hayvan dostlarımla büyük bir kısmını sokaklardan edindim. Sokak hayvanları ile ilgili çalışmalar yaptım. Seyahat etmeyi ve yeni yerler keşfetmeyi çok seviyorum.

2)-Kabul edilen Hayvan Hakları Yasası hayatımızda neleri değiştirdi?

Yeni yasaya kadar hayvanlara karşı işlenen suçlarda 2004 tarihli 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu geçerliydi ve hayvanlar "mal" olarak kabul edildiği için hayvanlara karşı işlenen suçlarda Kabahatler Ka-

nunu kapsamında düşük idari para cezaları uygulanıyordu.

Meclis'ten yeni geçen yasanın en büyük kazanımı hayvanlara karşı işlenen suçların kabahatler kapsamından çıkarılıp Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamına alınması olarak görülüyor.

3)-Mevcut Hayvanları Koruma Kanunu'nun eleştirilen yönleri nelerdir?

Mevcut Hayvanları Koruma Kanunu'nun eleştirilen yönleri; Evde beslenen hayvan sayısında sınırlama öngörülmekte. Kişilerin hayvanlara şiddet ve kötü davranışlarda savcılıklara şikayet hakkı elinden alınıyor. Şikayetler sadece suçüstü ile sınırlandırılıyor. Hayvanlara karşı işlenen sürgün, eziyet, öldürme eylemlerinde belediye görevlilerine hiçbir cezai yaptırım bulunmuyor.

Nüfusu 25 binin altında olan belediyelere, veteriner hekim çalıştırma, kısırlaştırma ve tedavi merkezi kurma zorunluluğu getirilmiyor.

75 bin ve altı nüfusa sahip belediyelere bakımevi kurma süresinin 4,5 yıl, 75 bin nüfus üstü için ise bu sürenin 2,5 yıl olarak belirlenmesi nedeniyle

kısırlaştırma çalışmaları hiçe sayılıyor.

Kısırlaştırma ve tedavi için ilçe dışına çıkarılarak en yakın bakım evi olan yere götürülen hayvanların doğaya atılma riski bulunuyor.

Kısırlaştırma tedavi birimi olmayan belediyelere geçici ünitelerle kısırlaştırma seçeneği verilmesi, mobil katliam ve dolandırıcılık şirketlerinin yolunu açmakta.

Tehlike arz eden hayvan statüsünde olan ve el konulmuş bulunanların da kısırlaştırma şartı ile sahiplerine iadesi ya da sahiplendirilmesi konusunda hüküm bulunmuyor.

Evcil hayvanlar yine üretim çiftlikleri, internet ve katalog üzerinden mal gibi satılabilecek. Kürk kullanımına da yasak getirilmiyor.

Hayvan deneyleri yasaklanmıyor. Hayvansız alternatif deney yöntemleri teşvik edilmiyor.

'Hayvanat Bahçeleri' ve 'Doğal Yaşam Parkları' ibaresi ayrı yazılarak, doğal parklara sokak hayvanlarının sürgün edileceği kuşkusu bulunuyor.

Kara Avcılığı yasasında değişiklik yapılmadığı için doğa ve hayvan katliamı sürecektir. Folklor adıyla deve ve boğa dövüşleri de devam edecektir.

Yunus parklarına kaçak olarak yeni getirilen hayvanlara, ölenlerin çipleri takılarak ya da yeni doğumlarla bu yerler yine açık kalacaktır.

Turistik amaçlı denilerek, fayton atlarına zulüm de devam edecektir. Çiftlik hayvanlarının sömürüsüne yönelik önlem de bulunmuyor.

Tüm bu eleştirilen maddelerden anlıyoruz ki maalesef daha birçok düzenlenmeye ihtiyacı olan eksiklikler mevcut. Hukuki anlamda inkâr edemeyeceğimiz ilerlemeler olsa da hâlâ arzu ettiğimiz yerde değiliz.

4)-Evcil hayvan sahiplerinin yasal hakları nelerdir?

Evcil hayvan sahipleri her şeyden önce sahip oldukları hakları bilmelidirler. Böylelikle hem kendilerinin hem de evcil hayvanlarının mağdur olmasının önüne geçebileceklerdir. Bu bağlamda, evde

evcil hayvan beslerken bilinmesi gereken birkaç hukuki nokta bulunmaktadır ki hayvanseverlerin haklarını öğrenmeleri hem kendilerinin hem de evcil hayvanlarının haklarını savunabilmelerini sağlayacaktır.

Evcil hayvan sahiplerinin bakması gereken ilk belge Apartman Yönetim Planı'dır. Yönetim Planı'nda evde evcil hayvan beslenmesinin yasak olup olmadığı ile ilgili madde tespit edilmelidir.

5)-Evrensel boyutta hayvan haklarındaki düzenlemeler nelerdir?

Milattan önce 400'lü yıllarda yazılan Corpus Hippocraticum isimli tıp kitabında da hayvanların deneysel amaçla kullanıldığı görülmektedir. Hayvanların kullanıldığı ilk alanların deneysel çalışmalar olması sebebiyle hayvan haklarının korunması yönünde yapılan ilk düzenlemeler de deneysel çalışmalar ve buna karşıtlık şeklinde olmuştur.

Hayvanların deneysel çalışmalarda kullanılmasına karşı olan görüşler başta İngiltere, Almanya, Fransa'da doğup Avrupa ülkelerinde yayılarak ilerlemiştir. Bunun için dernekler dahi kurulmuştur. Bu ülkelerin yaptığı düzenlemelere 1850

yılında Fransa'da kamuya açık yerlerde evcil hayvanlara kötü muamele yasaklanması ve bununla ilgili bir kanun yapılması, 1876 yılında İngiltere'de Hayvanlara Kabalık Kanunu kabul edilerek, hayvan deneyleri ile ilgili düzenlemeler yapılması, 1933 yılında Almanya'da bir kanun yürürlüğe konularak ilk kez hayvanların doğal bir varlık olduğunun kabul edilmesi ve yalnızca bunun için korunması gerektiğinin kabul edilmesi örnek olarak gösterilebilir.

Bu çalışmalar sonrasında UNESCO öncülüğünde Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi düzenlenmiş ve 1978 yılında Fransa'da kabul edilmiştir. Türkiye'de ise ilk yasal adım Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Sözleşme ile 2003 yılında atılmıştır. 24 Haziran 2004 yılında Hayvanları Koruma Kanunu kabul edilmiştir. 17 yıl sonra 7332 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenmiştir.

6)- Hayvan haklarını korumak için vatandaşların yaptıkları hatalar nelerdir?

Hayvan haklarını korumak için vatandaşların en sık yaptığı hata insanların internette aklına ilk gelen şeyin savcılığa suç

duyurusunda bulunmak olmasdır.

Bir hayvan zehirlendiği zaman savcıya giderseniz, dosyaya dokunmaz. Çünkü yetkili makam savcılık değildir. Orman ve Su İşleri Müdürlüğü yetkili makam bu konularda. En çok yapılan hata olarak bu durumdan bahsetmek mümkün.

7)- Sahipli veya sahihsiz bir hayvana zarar verilmesi durumunda verilecek cezada bir değişiklik olur mu?

5199 sayılı kanunun 4'üncü maddesinde evcil hayvan ile sahihsiz hayvanların eşit olduğu düzenlenmiştir.

"Evcil hayvanlar, türüne özgü hayat şartları içinde yaşama özgürlüğüne sahiptir. Sahipsiz hayvanların da sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir." denilerek hayvanlar arasındaki eşitliğe vurgu yapılmıştır.

Her ne kadar kanundaki düzenlemeler sahipli ve sahihsiz hayvanları birbirinden ayırmasa da uygulamada sahipli hayvanlar daha çok korunmaktadır. Çünkü onların sahipleri vardır ve kendilerine bir zarar gelmesi durumunda sahipleri onlar adına hakları için savaşıacaktır. Ancak sahihsiz hayvanlar

kendilerine bir zarar gelmesi durumunda daha çok mağdur olmakta, kendilerini koruyan kimseler bulunmadığı için hakları zarar görmektedir.

Hayvanlara karşı işlenen suçlar şikâyete tabi olmamalı, Cumhuriyet Savcılığınca re'sen araştırılmalıdır. Böyle bir durum söz konusu olunca sahipli-sahipsiz hayvan ayrımı kalmaz ve sahipli hayvanların sahipleri tarafından korunmaları bir eşitsizlik oluşturmaz.

8)- Şiddet uygulanan bir hayvan gördüğümüzde nasıl bir yöntem izlemeliyiz? Uygulanan şiddet sonucu verilecek cezada sokak hayvanı veya evde beslenen bir hayvan olmasının farkı var mıdır?

Hayvanlara yönelik uygulanan şiddet, işkence, cinsel istismar ve hayvanın zarar görmesi durumunda kolluk kuvvetlerine ihbarda bulunma imkânı sunan Hayvan Durum İzleme (HAY-Dİ) uygulaması mevcuttur.

İhbarınızı hayvan polisi olarak adlandırılan bu birime ya cep te-

lefonu üzerindeki aplikasyondan ya da 155 hattını yaparak müdahale edilmesini sağlayabilirsiniz. Ancak aynı zamanda savcılığa hayvana eziyet eden kişi hakkında da başvurup ceza almasını istiyorsanız, öncelikle yasa gereği yetkili kılınan il / ilçe tarım müdürlüğüne başvuru yapılması gerekir.

Ancak elinizde yeterli delil yoksa maalesef yapılan ihbar sonucunda polisin de hayvana zulmeden kişiyi bulup ceza vermesi mümkün olmamaktadır. Hayvan toplama işlemine şahit olmanız halinde ise yine mutlaka memurların toplama işlemini, toplama araçlarını kayda alalım.

Olayın sakinliği ile kalıp olabildiğince fotoğraf, tanık gibi

delillere ulaşmaya çalışılmalı daha sonra bunların yetkili il tarım müdürlüğüne delil olarak sunulması lazım ki savcılığa ellerinde kuvvetli delil ile başvurup dava açılmasını sağlayabilsinler.

Toplanma sebebi olarak tedavi gerekçesi sunulursa da tedaviden sonra Hayvanları Koruma Kanunu'nun 6. Maddesi uyarınca hayvanların alındıkları yerlere geri bırakılmasını talep etmeniz, bu süreci takip edebilme şansınız daha da artar. Ne yazık ki hayvanlar bilinmezze gönderildiğinde, eğer elinizde o hayvanın mahallenizde yaşadığına dair bir delil yoksa hayvanların geri getirilmesi imkânsız hale gelmektedir. Böyle durumlarda görüntü alıp top-

lama işlemleri gerçekleştirildiği takdirde barınaklara giderek hayvanların geri bırakılmasını ısrarla talep edebiliriz.

7332 sayılı yeni düzenleme ile sahipli ve sahipsiz hayvan ayrımı ortadan kalkmış olup sahipli ve sahipsiz hayvanlara karşı gerçekleştirilen suçlar Adli cezalar başlığı altında düzenlenmiştir.

9)-Hayvan haklarını korumak için ve o canlılara yapılan eziyet ve işkenceler hakkında neler yapabiliriz?

Hayvanlara karşı işlenen ve suç kapsamına alınması önerilen fiillere verilecek cezalar ertelemeye, uzlaştırmaya, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına veya para cezasına çevrilemeyecek şekilde belirlenmelidir. Öngörülen idari para cezalarının ise caydırıcılık sağlamak adına artırılması gerekmektedir.

Tüm hayvanlara, özellikle sahiplenilen ve satın alınan hayvanlara çip takılmalı ve sahiplenilen kişinin hayvanı terk etmesi ya da hayvan ticareti yapması da ayrıca suç olarak kanun kapsamında düzenlenmelidir.

10)-Sizin de hayvanları ne kadar sevdiğinizi ve değer

verdiğinizi görmekteyiz. Son olarak hayvan hakları hakkında topluma nasıl bir mesaj vermek istersiniz?

Hayvan haklarının korunmasında devletlerin ve toplulukların sorumlu olduğu gibi bireylerin de sorumluluğu bulunmaktadır. Bireyler, çevrenin bir unsuru ve ayrılmaz parçası olan hayvanlara verilen zararlar nedeniyle kendileri bir zarar gördükleri takdirde, ayrıca dava açma hakları mevcuttur. Kaldı ki çevreyi korumak devletin ve vatandaşların ödevidir (AY 56, Çevre K. m.3).

Kimsenin sahibi olmayan yabani hayvanların öldürülmesi ya da sakat bırakılması sonucu doğanın dengesinin bozulacağı muhakkaktır. Zira, doğanın bütün unsurları başlangıçta bir denge halindeyken bu denge halinin bozulması, doğadaki bir unsurun yok edilmesi başka zararlı unsurların çoğalmasında ya da artması sonucunu doğurabilir. Bundan da bireyler zarar görebilirler. Örneğin tilki ya da yılanların çok sayıda öldürülmesi ile farelerin artarak bitkilere zarar vermesi dolayısıyla çiftçilerin bundan zarar görmüş olmaları mümkündür.

Öyleyse, hayvanlara haklar verilmesinde ve yerine getirilme-

sinde bireyler en başta gelen sorumlulardır.

Hayvan haklarını koruma konusunda sorumluluk bilincine sahip bireyler olmakla birlikte onları sadece korumakla kalmayıp karşılıksız sevgileriyle her anımızda yanımızda olan patili dostlarımıza karşı sevgimizi de ihmal etmeyelim.

Son zamanlarda gündemde olan ve kamuoyuna yansıyan 'sahipsiz hayvanların yerinin sokaklar değil barınaklar olduğu' açıklamalarını vicdanen ve hukuken kabul etmemiz mümkün değildir. Her canlının mut-

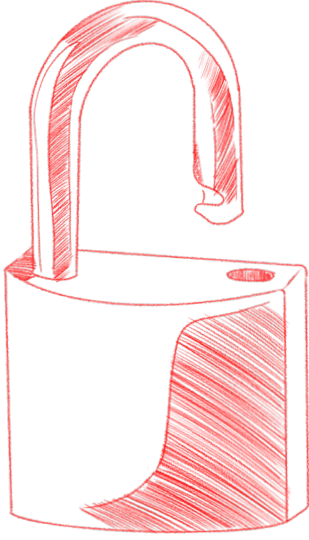
lu ve özgür olduğu bir hayatı savunuyoruz. Gördüklerimize, duyduklarımıza çok üzülüyoruz. Hayvanların sokaklardan toplanma şekillerinden barınaklarda bakılma durumlarına kadar bu vicdan dışı durum bizi çok üzmemekte. "Hiçbir hayvan doğuştan agresif değildir" Hayvanların dövüşle ve işkenceyle agresif hale getirdiği aşıkardır. Sevgi verilen canlı agresif olmaktan çıkar.

Çocuklarımıza ilköğretim çağında aileler tarafından aşılması gereken bir duygu, hayvan sevgisi. Hatta hayvan sevgisinin çocuğun gelişiminde önemli rol oynadığına dair bilimsel araştırmalar da mevcuttur. Çocukların evcil hayvanları ile mutlu oldukları kendilerini rahat hissettiklerini, evcil hayvanlarına koşulsuz sevgi ile bağlandıklarını ve evcil hayvanlarından birçok şey öğrendiklerini ortaya koymuştur bu çalışmalar.

Bu değerli ve hassas konuda benimle gerçekleştirmiş olduğunuz bu röportaj için sizlere çok teşekkür ederim.

Patili dostlarımıza karşı daha sevgi dolu ve daha korunaklı bir dünya temenni ediyorum.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Öncelikle bilgi ve tecrübelerimi paylaşma imkanı verdikleri için mezunları arasında olmaktan onur duyduğum Üniversitemizin Hukuk Kulübüne, üyelerinden CEREN ÖZCAN'a, Hiza dergisine, Kurucu mütevelli heyeti başkanı sayın Dr. MUSTAFA AYDIN'a, öğrencilik yıllarımda Hukuk Fakültesi dekanlığını ve halen üniversitemizin rektörlüğünü yürüten Prof.Dr. YADİGAR İZMİRLİ hocama çok teşekkür ediyorum.

2014 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldum. Halen İzmir Barosu'na kayıtlı olarak TY HUKUK & DANIŞMANLIK bürosunda Serbest Avukatlık mesleğinde 6.yılımı doldurmak üzereyim.

2014 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldum. Halen İzmir Barosu'na kayıtlı olarak TY HUKUK & DANIŞMANLIK bürosunda Serbest Avukatlık mesleğinde 6.yılımı doldurmak üzereyim.

2018 yılından bu yana uzmanlık alanı olarak belirlediğim Kişisel Verilerin Korunması Hukuku alanında çalışmaktayım. Aynı zamanda kişilerin ve şirketlerin kişisel verilerine ilişkin uyumluluk projelerini geliştirmekte ve bu yasal düzenlemeler hakkında eğitim ve danışmanlık hizmeti vermekteyim.

Kişisel Verilerin Korunması alanında hazırlamış olduğum aşağıdaki bilgilendirme özetini siz değerli okuyucuların bilgisine sunuyorum.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNUNUN AMACI VE KAPSAMI

KANUNLA,

- Kişisel verilerin sınırsız biçimde ve gelişigüzel toplanması,
- yetersiz kişilerin erişimine açılmasının,
- açıklanması veya amaç dışı ya da kötüye kullanımı sonucu kişilik haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

KANUNUNUN AMACI,

- Kişisel verilerin işlenmesinde, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak,
- Kişilerin mahremiyetini korumak,
- Kişisel veri güvenliğini sağlamak.

Son zamanlarda Dünya’da ve Türkiye’de en çok konuşulan konulardan biri de Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Güvenliği olmuştur.

Kişisel Verilerin Korunması Kurumu’nun ortaklaşa düzenlemiş olduğu KVKK seminerde kişisel verilerin ÇAĞIMIZIN PETROLÜ olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu dönemde kişisel veri artık ülkemizin MİLLİ SERVETİ konumuna gelmiş, bunun korunması gerek kişisel gerek kurumsal gerekse de milli güvenlik düzeyinde hiç olmadığı kadar büyük bir önem kazanmıştır.

Hatta en son düzenlenen ve dünyanın geleceğinin şekillendirildiği Davos Zirvesinde konuşulan 5 konudan birisi VERİ GÜVENLİĞİ olmuştur.

Bakıldığında KVKK, birçok farklı konuyu ve mesleği bünyesinde barındırmasıyla ve birçok konuyla iç içe geçmesi nedeniyle MULTİDİSİPLİNER bir hukuk dalı olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde gelişen teknolojinin de etkisiyle bize ait verilerimiz her gün farklı platformlarda kolaylıkla işlenebilmekte ve aktarılabilir. Gelişen teknoloji bizlere kolaylıklar ve avantajlar sağlasa da bu durum verilerimizin istismar edilme riskini de beraberinde getirmektedir.

Zira, ister kamu sektöründe çalışalım isterse özel sektörde olalım hepimiz birer veri ilgilisiyiz.

Örneğin alışveriş yapıyoruz ve verilerimizi paylaşıyoruz. Bir sağlık

kuruluşuna gidiyoruz, muayene oluyoruz, tahliller yaptırıp, sağlık verilerimizi paylaşıyoruz. bankaya gidiyoruz, hesap açtırıyoruz, bankacılık işlemleri yaptırıp mali bilgilerimizi paylaşıyoruz.

Aslında her paylaşımımızla birlikte bize ait bir "İZ" bırakıyoruz. Oysa bu "İZ" bizi biz yapan ve bizi diğer herkesten ayıran kişisel verilerimizdir. Bazen mecburen bazen de umarsızca paylaştığımız bu verileri 3.kişilerin

KÖTÜ VE HAKSIZ KULLANIMINA karşı korumamız da son derece önemlidir.

İşte tam da bu noktada 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu bizleri koruyan bir kanun olarak karşımıza çıkıyor.

Bu kanunun temel amacı: Gerçek kişinin MAHREMİYETİNİ koruyor ve kişinin verilerinin GÜVENLİNİ sağlıyor.

"VERİYİ İHLAL EDEN DE İNSAN, VERİYİ KORUYAN DA İNSANDIR."

KVKK TARİHÇESİ

2004 - CEZA KANUNU

135 .m:kişisel verilerin kaydedilmesi suçu

ANAYASA

'136.m:kişisel verilerin hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu

7.05.2010 - ANAYASA

Özel hayatın gizliliği m.20'ye eklenmiştir.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngö-

KANUNUN TARİHÇESİ

rülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

17.03.2016 -108 NO. LU SÖZLEŞMENİN KABULÜ

"Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi" nin iç hukuka adapte edilmiştir.

7.04.2016 - Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

6698 sayılı KVK Kanunu, 95/46 EC s. Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Direktif esas alınarak hazırlanmıştır.

Kısaca KVKK'nın tarihçesine bakacak olursak, kanunun Anayasal temeli, 2010 yılında Anayasanın 20. Maddesine "Özel Hayatın Gizliliğine" ilişkin maddeye bir 3. Fıkranın eklenmesiyle atılmıştır. Bu fıkroyla belirtildiği üzere "Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir." denilerek kişisel verilerin korunması, Anayasal bir hak olarak güvence altına alınmıştır. Bunun sonrasında 7 Nisan 2016 tarihinde 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Nitekim, 6698 sayılı KVKK, bizlerin temel hak ve özgürlüklerinden biri olan ÖZEL YAŞAM HAKKIMIZI koruyan bir kanun olarak karşımıza çıkıyor. Bunu Kişisel Verilerin Korunması Kurumunun internet sitesinde yayımlamış olduğu kararlarla somutlaştıracak olursak; Bir Gazetenin köşe yazısında, "babasının kanser tedavisi görmesi nedeniyle bir süre önce görevine ara verdiğine" ilişkin bir habere yer verildiği; bu sebeple ilgili kişinin özel nitelikli kişisel verisi olan sağlık verilerinin rızası dışında işlendiği ve üçüncü kişilerle paylaşıldığı belirtilmiştir. İlgili kişinin, bu anlamda kanser tedavisi gördüğünü bilmediği,

rahatsızlığından ötürü psikolojisinin ve moralinin bozulması istenmediğinden bu bilginin ailesi tarafından kendisinden saklandığı, ancak haber tarihinden sonra ilgili kişinin geçmiş olsun dilekleri ile arandığı, hastalığını öğrenerek ölüm korkusu yaşadığı, ilgili kişinin kanser olduğunu Gazeteden ve üçüncü kişilerden öğrenmesinden dolayı içine kapandığı ve ailesiyle iletişimini kestiği, özel nitelikli kişisel veri niteliğindeki sağlık verisinin söz konusu köşe yazısına konu edilerek yayımlanmasında halihazırda KAMU YARARI BULUNMADIĞI ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın özel nitelikli kişisel verilerinin, köşe yazısında paylaşılmasından ötürü Kurum, Gazete hakkında 125.000 TL idari para cezası uyguladı. ÇATIŞAN HAKLAR bakımından kişilik hakları üstün tutulmuştur. Kurum tarafından doğru bir yorumla kişilik haklarının ifade özgürlüğüne üstün geldiği kanaatine varıldığından gazete-ye idari para cezası Anayasal haklar bakımından Kurumun aldığı bu karar çok yerindedir.

Dolayısıyla 6698 sayılı kanun BİZLER İÇİN BİR DÖNÜM VE DÖNÜŞÜM NOKTASI olmuştur.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KURUMU

6698 sayılı Kanunun 2016 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte 2017 yılında bir denetim mekanizması olan Kişisel Verilerin Korunması Kurumu Ankara'da kuruldu.

Kurum, Kurul ve Başkanlıktan oluşur. Kurumun karar organı Kuruldur.

Kurul, dokuz üyeden oluşur. Kurulun 5 üyesi TBMM, 4 üyesi Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir.

Kişisel Verilerin Korunması kanunuyla belki çok geç tanıştık, geç bulduğumuz ancak çok hızlı mesafe alan, bu kadar kısa süre içinde hem alt düzenlemeler bakımından hem de uygulama bakımından ama daha da

önemlisi kavramı içselleştirerek toplumsal bir zemine yaymaya özen göstermesi bakımından bu anlamda Kişisel Verileri Koruma Kurumunu takdir ettiğimi ayrıca ifade etmek istiyorum.

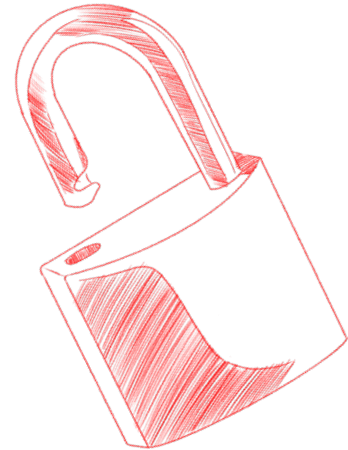
Kurum, 5 yıl gibi çok kısa zaman sürecinde hem idari yaptırım yolu ile hem de kamuya yapmış olduğu bilgilendirme çalışmaları ile veri güvenliği ile ilgili olarak önemli bir farkındalık oluşturmuştur.

Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgiyi kurumun internet sitesi olan kvkk.gov.tr'den ulaşabilirsiniz.

Ayrıca, kurumun veri koruma hattı olan ALO 198 'den bilgi alınması mümkündür.

KANUNDA YER ALAN **3** AKTÖRÜMÜZ

Kanunda yer alan 3 aktörümüz mevcuttur. Bunlar da İlgili kişi,(- Kişisel Veri Sahibi), Veri Sorumlusu, Veri İşleyendir.

TEMEL KAVRAMLAR

KANUNUNDA YER ALAN AKTÖRLER

İLGİLİ KİŞİ/KİŞİSEL VERİ SAHİBİ

- Kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi ifade etmektedir.
- Şirket hissedarı, çalışan, müşteri, tedarikçi vb.

VERİ SORUMLUSU

- Kişisel verisi işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişidir.

VERİ İŞLEYEN

- Veri işleyen, veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen veri sorumlusunun organizasyonu dışındaki gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler, kişisel verileri kendisine verilen talimatlar çerçevesinde işleyen, veri sorumlusunun kişisel veri işleme sözleşmesi yapmak suretiyle yetkilendirdiği ayrı bir gerçek veya tüzel kişidir.
- İK hizmeti sağlayan firmalar
 - Call-center
 - Bulut bilişim hizmeti sağlayan firmalar

KİŞİSEL VERİ NEDİR??

Kanunda yer alan genel kabul görmüş tanımıyla; Kimliği belirli veya belirlenebilir kılan gerçek kişiye ait her türlü bilgi demektir.

Bizi biz yapan, bizi tanımlanabilir kılan her türlü bilgi, kişisel verimizdir. Yani KİŞİYE AIT AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLER, bilgiler kişisel veridir. Örneğin isim, soy isim, e-mail, adres, telefon numarası, sağlık bilgileri, dini inanç, fotoğrafımız, kredi kartı bilgilerimiz, araç plakamız yani kısaca BİZİ TANIMLAYAN her türlü bilgidir.

- Kimliği
- Eğitim
- Cinsel Yaşamı
- Sağlık
- İstihdam Durumu
- Fiziksel Özellikleri
- Etnik Kökeni
- Aile Hayatı
- İkamet Adresi
- Kredi Kartı
- Kişisel Düşünce ve İnançları
- Dernek Sendika Üyelikleri
- Alışveriş Alışkanlıkları

KİŞİSEL VERİ: Kimliği belirli veya belirlenebilir "gerçek kişiye" ilişkin her türlü bilgi.

Kanunun koruduğu kişi tanımlaması Gerçek kişi'dir. Zira, tüzel kişilere ait veriler kişisel veri olarak kabul edilmemektedir. Örneğin, şirketin markası, şirketin vergi kimlik numarası bunlar kanun kapsamında kişisel veri olarak değerlendirilmemektedir.

Peki bu durumda aklımıza doğal olarak şu soru gelebilir: Öl-

müş kişilerin verileri kişisel veri kategorisinde kabul ediliyor mu?

Bu soru bizim uygulamada çok sıkça karşılaştığımız bir sorudur. Kanunumuzun tanımlarından çıkardığımız sonuç, ölmüş kişilerin verileri kişisel veri kategorisinde yer almıyor. Çünkü, Gerçek kişi tanımı TÜRK MEDENİ KANUNU'NDA gerçek kişi tanımı tam doğumla başlayıp ölümle sonuçlanmaktadır. Bu nedenle ölmüş kişilerin kişisel verileri kanunun kapsamında yer almamaktadır.

ÖZEL NİTELİKLİ

VERİLER NELERDİR?

ÖZEL NİTELİKLİ VERİ

Kişilerin

- Irkı,
- etnik kökeni.
- siyasi düşüncesi,
- felsefi inancı,
- dini.
- mezhebi veya diğer inançları,
- kılık ve kıyafeti,
- dernek, vakıf ya da sendika üyeliği,
- sağlığı, cinsel hayatı,
- ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile
- biyometrik ve genetik verileri ifade etmektedir.

Diğer adıyla uygulamada HASSAS VERİLER olarak da nitelenmektedir.

Kanunumuzda kişi hakkında ayrımcılık yapılması ve mağduriyet yaratılmasına mahal verecek veriler, özel nitelikli veriler olarak yani hassas veriler olarak ayrılmıştır.

Özel nitelikli kişisel verileri kanun koyucu TAHDİDİ yani sınırlı olarak saymıştır. Kanunda 11 madde olarak kategorize edilmiştir. Genişletilmesi mümkün değildir.

Bir makalede okumuştum. Kanun yürürlüğe girmeden önce

bir anket çalışması yapılmış. İlgili kişilere sorulmuş Sizce özel nitelikli veriler neler olabilir? Sorusunun cevabı aranmıştır. Araştırma sonucu alınan cevap olarak en fazla 'Malvarlığı verileri üzerine 'olmuştur. Yani FİNANSAL VERİLER. Fakat bu veri kanunda tanımlanan özel nitelikli kişisel verilerin arasında sayılmamıştır.

Aslında bakıldığında Kişisel verilerin korunmasının özünde KİŞİNİN KORUNMASI İLKESİ yatmaktadır. Yani burada verinin korunması değil, bireyin korunması ilkesi önem kazanmaktadır.

Özel nitelikli veriler, temel hak ve özgürlükler ile daha yakın ilişkide olması nedeniyle, kö-

tüye kullanıldığı takdirde kişinin daha büyük zararına ve mağduriyetine neden olabilecek veriler olduğundan DAHA ETKİN BİR KORUMA ALTINA ALINMIŞTIR. Bu sebeple aktörlere daha ağır sorumluluklar ve daha ağır yaptırımlar öngörülmüştür.

Nitekim, 5237 sayılı TCK.'nın 135. maddesinin 1.fıkrasında kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi halinde kişiye 1 ila 3 yıl arasında hapis cezası verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yine aynı maddenin 2.fıkrasında özel nitelikli veriler hukuka aykırı işlenirse bu ceza yarı oranında arttırılır denilerek bir kez daha önemini vurgulamaktadır.

KVKK,

spor salonlarına biyometrik

veri ile girişe 'dur' dedi

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Türkiye'de bazı spor salonlarında giriş çıkış kontrolü için üyelere şart koşulan biyometrik verilerinin alınması ve işlenmesinin

durdurulmasına karar verdi. ilgili spor salonlarına idari para cezası da keser

Kurul, 'Topladığınız bu kişisel verileri ivedilikle silin' çağrısında bulundu.

Konuyu kurumun sitesinde yayımlamış olduğu kararlardan biriyle somutlaştırmak gerekirse:

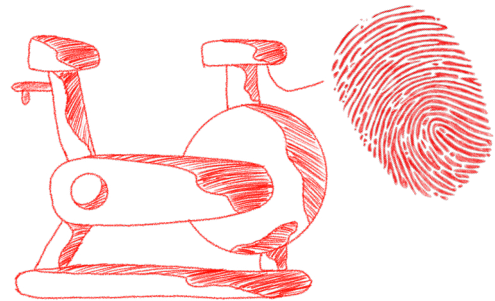
Türkiye’de birçok şubeleri bulunan ünlü spor salonlarından birinde Spor salonuna giriş çıkışlarda el avuç okuma sistemiyle giriş yapılmaktadır. Tabii bu yöntemle kişinin adı, soyadı ve fotoğrafı ekrana yansıtılmaktadır.

Uygulamada ve kanunda el ve parmak izi tanıma, avuç içi tarama, yüz tanıma, DNA tanıma gibi yöntemler biyometrik veri olarak kabul edilmektedir. Yani Özel nitelikli veri olmaktadır. Üyelerden biri ihlal sebebiyle bu durumu Kuruma şikayet etmiş gelişen hukuki süreç sonunda Kurum aşağıdaki gibi karar vermiştir.

Şikayet edilen Kurumun spor salonuna giriş için uyguladığı “el ve parmak izi taraması” sisteminin, hizmetten faydalanmak için ZORUNLU VE TEK YOL OLARAK üyelere sunulmasının, kişisel verilerin işlenmesinde hukuka aykırı olduğunu, Spor salonunun vermiş olduğu hizmetle almış olduğu veri arasında bir ORANTISIZLIK sözü konusu olduğunu, Genel ilkelere olan ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ İŞİĞİNDE İLGİLİ KİŞİLERDEN veri sorumlusu olarak vatandaşların verilerini MİNİMUM DÜZEYDE veri talep edilmesi gerektiğini,

gereklili olmayan kişisel verilerin toplanmaması; verileri en MİNİMİZE ederek alınmasını bunun dışındaki amaç için gereklili olmayan veri işlemeden kaçınması gerektiğini, ayrıca spor salonuna Giriş-çıkış kontrollerinin alternatif yollar sağlanması gerektiğine dair açıklamada bulunmuştur. Böyle bir uygulama yerine; bir kontrol listesi ya da biyometrik verilerin işlenmesini gerektirmeyen bir manyetik bantlı kart gibi farklı önlemler kullanılarak da aynı ihtiyaçların karşılanabileceğini, her ne kadar kişi kendi rızasıyla yani açık rızası ile rıza göstermiş olsa bile AŞIRI MİKTARDA VERİ TOPLANMASININ BU DURUMU MEŞRULAŞTIRMAYACAĞINI belirtmiştir. Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, bu durumu Hukuka aykırı bir işlem olarak değerlendirmiş olup, şikayet edilen kuruma 225.000-TL idari para cezası uygulamıştır.

Ayrıca kurumun internet sitesi olan kvkk.gov.tr’den bu karara ve kurumun yayımladığı diğer kararlara da ulaşabilirsiniz.

KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKA UYGUN NASIL İŞLENMELİDİR?

Bir verinin hukuka uygun olarak işlenmesi için olmazsa olmaz 3 şart bulunmaktadır. Bu şartların tamamının birlikte gerçekleşmesi yasal zorunluluktur.

KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKA UYGUN İŞLENMESİ:

1. GENEL İLKELERE UYGUNLUK.
2. KİŞİSEL VERİ İŞLEME ŞARTLARINA UYGUNLUK.
3. İLGİLİ KİŞİYİ AYDINLATMA.

VERİ SORUMLULARININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELERDİR?

Kanunun tanımladığı veri sorumlusunun kanundan kaynaklanan ve yerine getirilmediği takdirde veri sorumlusunun hem idari hem de cezai sorumlulukları bulunmaktadır. Veri sorumlusunun yükümlülükleri 6 madde olarak kanunda sayılmıştır.

VERİ SORUMLUSUNUN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1. AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

-KVKK m. 10

2. VERİ GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMA

-Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini, erişilmesini önlemek ve kişisel verilerin muhafazasını sağlamak amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorundadır.

3. BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

- Durumu en kısa sürede ilgisine ve kurula bildirir.
- Kurul, gerekmesi halinde bu durumu kendi internet sitesinde ya da uygun göreceği başka bir yöntemle ilan edebilir.

4. VERBİS'E KAYIT YÜKÜMLÜLÜĞÜ

- İstisna kapsamında değilse eğer VERBİS'e kayıt olmak zorundadır. (Veri sorumluları sicil bilgi sistemi)

5.DENETİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

- KVKK m. 12 -Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini ve erişilmesini önlemek, verilerin muhafazasını sağlamak

6.KURUL KARARLARINA UYMA

- Aksi halde m. 18 uyarınca idari para cezasına tabi tutulacaktır.

VERBİS (VERİ SORUMLULARI SİCİL BİLGİ SİSTEMİ) NEDİR?

Kurum tarafından ifade edildiği şekliyle VERBİS, kişisel verileri işleyenlerin, kişisel veri işleme başlamadan önce kaydolmaları gereken ve işlemekte oldukları kişisel verilerle ilgili kategorik bazda bilgi girişi yapacakları bir kayıt sistemidir. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 16.Maddesine göre VERBİS'e kayıt zorunludur. Kanun, Kişisel Verilerin Koruma Kurumu Başkanlığı tarafından tutulan VERBİS sistemine gerçek ve tüzel kişilerin veri işleme faaliyetine başla-

madan önce kayıt zorunluluğu getirmiştir. Bu zorunlulukların neler olduğu ayrıca KVKK'da ve Veri Sorumluları Hakkında Yönetmelik'te tanımlanmış istisnalar dışında gerçek ve tüzel kişilerin usule uygun biçimde eksiksiz olarak sisteme kayıtlarını yapmaları zorunludur. Hatta VERBİS'e kayıt süresi 31.12.2021 tarihinde sona ermektedir. Aksi takdirde çok ciddi miktarda idari para cezası yaptırımını uygulanacaktır.

VERBİS'E KAYIT YÜKÜMLÜLÜĞÜ

VERBİS

VERBİS'E KAYIT

YILLIK 50'DEN FAZLA
ÇALIŞAN SAYISI

YILLIK MALİ BİLANÇO
TOPLAMI 25 MİLYON
TL'DEN FAZLA

KVKK HUKUKA AYKIRILIĞIN İDARİ YAPTIRIMLARI

Verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesinden dolayı yüksek miktarda idari para cezaları uygulanmaktadır. KVKK 18.Maddesinde "Kabahatler" başlığı altında uygulanacak

idari para cezaları belirtilmiştir. İdari para cezaları her yıl güncellenmektedir. Bu konuya ilişkin güncel veriler tabloda belirtilmiştir.

İDARİ YAPTIRIMLAR

KVKKM.18

Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeme: 5.000 TL'den 100.000 TL'ye kadar

Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeme: 15.000 TL'den 1.000.000 TL'ye kadar

Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeme: 25.000 TL'den 1.000.000 TL'ye kadar

VERBİS'e kayıt ve bildirim yükümlülüğünün ihlali: 20.000 TL'den 1.000.000 TL'ye kadar

2021 YILI GÜNCEL

Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeme: Alt sınır: 9.833,40 TL'den-Üst sınır:196.686,12 TL'ye

Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeme: Alt sınır: 29.502,92 TL'den-Üst sınır 1.966.861,24 TL'ye

Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeme: Alt sınır: 49.171,53 TL'den-Üst sınır 1.966.861,24 TL'ye

VERBİS'e kayıt ve bildirim yükümlülüğünün ihlali: Alt sınır: 39.337,22 TL'den-Üst sınır: 1.966.861,24 TL'ye

KVKK HUKUKA AYKIRILIĞIN CEZAI YAPTIRIMLARI

Ayrıca verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesinden dolayı veri sorumluları cezai yaptırımlarla da karşılaşabileceklerdir. Bu cezai yaptırımlar tabloda belirtilmiştir.

CEZAI YAPTIRIMLAR

1-2 YIL:

Kişisel veriler kanununa uygun şekilde silmeme/yok etmeme
TCK. 138

1.5-4.5 YIL:

Özel nitelikli kişisel verilerin kanununa aykırı olarak kaydedilmesi
TCK. 135/2

1-3 YIL:

Kişisel verilerin kanununa aykırı olarak kaydedilmesi
TCK. 135/1

2-4 YIL:

Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak verilmesi/yayılmaması veya ele geçirilmesi
TCK. 136

KİŞİSEL VERİLERİ HUKUKA AYKIRI OLARAK İŞLENEN İLGİLİ KİŞİNİN BAŞVURU VE ŞİKAYET YOLU

Peki kişisel verilerimizin hukuka aykırı olarak işlenmesi sebebiyle başvurabileceğimiz hukuki yollar, başvuru süreleri, başvuru mercileri ve başvuru şekilleri nelerdir? Bu sorunun cevabı tabloda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

BAŞVURU VE ŞİKAYET

VERİ SORUMLUSUNA BAŞVURU

- İlgili kişi taleplerini veri sorumlusuna iletir.
- Başvuruda yer alan talepler, talebin niteliğine göre en kısa sürede ve en geç 30 gün içinde ücretsiz olarak sonuçlandırılır.
- Veri sorumlusu talebi kabul eder veya gerekçesini açıklayarak reddeder ve cevabını ilgili kişiye yazılı olarak veya elektronik ortamda bildirir.

YARGI YOLU

- Kişilik hakları ihlal edilenlerin, genel hükümlere göre tazminat hakkı bulunmaktadır.
- Türk Ceza Kanunu hükümleri gereğince, kişisel verileri hukuksal aykırı kaydeden kişilere uygulanan yaptırımlar mevcuttur.

KURULA ŞİKAYET

- Veri sorumlusu tarafından başvurunun reddedilmesi, verilen cevabın yetersiz bulunması veya süresinde başvuruya cevap verilmemesi hallerinde, ilgili kişi, veri sorumlusunun cevabını öğrendiği tarihten itibaren 30 ve her halde başvuru tarihinden itibaren 60 gün içinde kurula şikayette bulunabilir. 60 gün içinde kurul cevap vermezse tale reddedilmiş sayılır. Veri sorumlusuna başvurulmadan şikayet yoluna başvurulamaz!

İLGİLİ KİŞİNİN HAKLARI NELERDİR?

Verisi işlenen ilgili kişi olarak kanun kapsamındaki haklarımız nelerdir?

İLGİLİ KİŞİ HAKLARI

- Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme
- Kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme
- İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme
- Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması halinde bunların düzeltilmesini isteme
- Yapılan işlemlerin ve kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişiye bildirilmesini isteme
- Kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme
- Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması halinde zararın giderilmesini talep etme
- Kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme
- Kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme

Son olarak önemle belirtmek isterim ki,

'KİŞİSEL VERİLERİMİN HUKUKA AYKIRI OLARAK İŞLENMESİ BENİM BAŞIMA GELİR Mİ? DEĞİL, NE ZAMAN GELECEK?' düşüncesiyle hareket ederek gereken tedbirlerimizi almalıyız ve kendimize bir güvenlik duvarı oluşturmalıyız.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin **FARKINDALIK DÜZEYİNİN ARTMASINI** ve **TOPLUMSAL DÜZEYDE BU YÖNDE BİR KÜLTÜRÜN OLUŞMASINI** temenni ediyorum.

Çalışmamın siz değerli okuyuculara faydalı olmasını ve kişisel verilerin korunması alanına katkı sağlamasını dilerim.

Ve tüm İstanbul Aydın Üniversitesi öğrenci arkadaşlarımıza başarılar diliyorum.

RIPPLE

VE

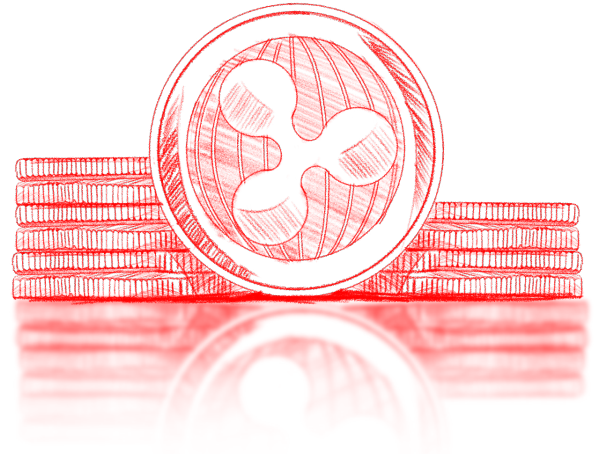
SEC DAVASI

Bu çalışma, XRP ve Ripple'ın ne oldukları ve hangi alanlarda nasıl etkileri olabileceği; SEC'in ne olduğunu ve neye göre çalıştıklarını, edindikleri misyonu ve vizyonunu ve bunlara bağlı olarak SEC ile Ripple arasındaki davayı, bu dava ile ilgili olan çalışmalarda ele alınmayan/göz ardı edilen bazı hukuki kaideleri ve bunların davanın seyrindeki etkilerini içermektedir.

RIPPLE NEDİR?

Ripple, bir ödeme ağı sistemi (RippleNet) olarak 2012 yılında ortaya çıkmıştır. Ripple'ın kripto para değeri "XRP" olarak tanımlanmaktadır ve Ripple alıcıları, bu kripto para değerini satın almaktadırlar. Ripple diğer birçok kripto para birimlerinin tersine merkeziyeti olan bir kripto para birimidir. Kuruluş amacı büyük miktarlardaki varlık ve para transferlerinin hızlı, güvenilir ve ucuz bir şekilde, blockchain sistemi üzerinden yapılması olan Ripple'ın kurucusuysa Brad Garlinghouse'tur. Ripple diğer kripto paraların aksine merkezi konumundadır. Bunun sebebi ise Ripple'ın Blockchain üzerinde işlem görmesine rağmen işlem gören bütün defterlerin şirket tara-

findan yönetilmesidir. Bu yönü (Kurumsal bir merkeze sahip olması); Ripple'ın, ödeme sistemleri sağlayıcısı şirketlerin ve bankaların tercih ettiği bir kripto para ve transfer sistemi olmasını sağlamıştır. Bahsettiğimiz konuların anlaşılabilmesi amacıyla da makalemizde kripto paraların ne olduklarına yer vermek istedim.

KRİPTO PARA NEDİR?

Kripto paralar, takas işlemlerinde kullanılabilen, dijital, şifrelenmiş ve sanal olan para birimleridir. Kimi insanlara göre de kripto paralar, geleceğin para birimleri olarak görülmektedir.

Kripto paralar ile ilgili bilinmesi gereken bir diğer önemli şey ise kripto paraların herhangi bir otorite ya da hükümet tarafından yönetilmeyen, yani merkezeleştirilmemiş (decentralized) bir sisteme tabi olmasıdır. Bu sistem, blockchain ya da blok zincir sistemi de denmektedir. Sistem hakkında bilinmesi gerekenler ise şu şekilde anlatılabilir:

Blockchain bir nevi bir iş ağıdır.

XRP NEDİR VE

XRP, ödemeler için oluşturulmuş olan bir dijital varlıktır. İşlemleri 3 ila 5 saniye içerisinde sonuçlandırabilen, açık kaynaklı, izinsiz ve merkezi olmayan bir blok zinciri teknolojisi olan XRP Defterindeki (XRPL ya da XRP Ledger) yerel dijital varlıktır. Diğer dijital varlıklardan daha

da bulunan işlemlerin kayıt altına alınmasına ve varlıkların izlenme sürecinde kolaylıklar sağlayan, bu sürecin paylaşıldığı ve üzerinde değişiklik yapılamadığı bir büyük defterdir. Ağa katılanların büyük deftere ve üzerinde değişiklik yapılmayan işlem kayıtlara erişimi bulunmaktadır. Bu paylaşılan büyük defter ile işlemler sadece 1 kez kayıt altına alınarak geleneksel iş ağlarında sık görülen aynı işlemi tekrar etme ortadan kaldırılır. Blockchain sisteminde yapılan her işlem bir veri bloğu olarak kayıt altına alınır. Bu işlemler, bir ürün veya bir fikri varlığın hareketini gösterir. Veri bloğu, seçtiğiniz bilgileri kayıt altına alabilmektedir.

NASIL ÇALIŞIR?

hızlı, daha az maliyetli ve daha ölçeklenebilir olan XRP ve XRPL, ödemelerde yenilikçi teknolojiyi desteklemek amacıyla kullanılmakta ve bu amaca hizmet etmektedir. Bunların haricindeyse XRP ve XRP Ledger, herkesin üzerine bir yapı ekleyebileceği açık kaynaklı teknolojilerdir

XRP LEDGER NEDİR?

XRP Ledger (XRPL), küresel çapta bir geliştirici topluluğunun yönettiği merkezi olmayan, halka açık bir blok zinciridir. Geliştirme kolaylığı, düşük işlem maliyetleri ve bilgili bir toplulukla geliştiricilere, çevreye zarar vermeden en zorlu projeleri yürütmek amacıyla güçlü bir açık kaynak temeli de sağlamaktadır.

Tüm bunların yanında XRPL, Ripple'ın aktif bir üyesidir. Bu sebeple de küresel bir "XRP Topluluğunun" bağımsız katılımcıları tarafından yönetilmektedir.

Bağımsız katılımcılar, XRP işlemlerinin sırası ve geçerliliği konusunda bir anlaşmaya varmaktadır. Konsensüs (uzlaşma) adı verilen bu anlaşma, nihai ve geri dönüşü olmayan bir çözüm sunar. XRPL, her 3 ila 5 saniyede bir bekleyen tüm işlemler üzerinde bir fikir birliği oluşmasını sağlar ve bu noktada yeni bir defter düzenlenir. Burada herkes bir doğrula-

yıcı olabilir ve bugün defterde bulunan aktif doğrulayıcılar arasında üniversiteler, borsalar ve finans kurumları bulunmaktadır. Bu doğrulayıcılardan 36 tane vardır ve Ripple bunların 6'sını çalıştırmaktadır. Bu sayı da -yüzdeler olarak- %16'ya tekabül etmektedir.

Yukarıda bahsetmiş olduğularımın rağmen halen akıllarda "XRPL, Ripple'a özel bir blok zincir midir?" soruları kalabilir. Bu soruları bizzat XRPL'nin kendi sitesinde bulunan bir yazıya göre cevaplamak isteriz:

XRP Ledger, merkezi olmayan, halka açık bir blok zinciridir. Yani XRPL, Ripple'a ait özel bir blok zincir değildir. İşlem işlemede veya fikir birliğini etkileyecek herhangi bir değişiklikte XRPL ağının en az %80'i tarafından bunların onaylanması gerekir. Ripple, ağa katkıda bulunan bir kuruluştur ancak hakları, diğer katkıda bulunanlar ile eşit derecededir.

RIPPLEX NEDİR?

RippleX, Ripple'ın yaptığı tanımlamadan yaptığımız çıkarıma göre kısaca; XRP Defteri için altyapı, araçlar, hizmetler, programlar ve destek sağlayarak yarının kurucularını destekleyen bir sistemdir.

NASIL ÇALIŞIR?

SEC, yani Amerika Birleşik Devletleri Menkul Kıymetler ve Borsa komisyonu, borsaları ve menkul kıymetler endüstrisini denetleyen federal bir düzenleyici kurum olarak görev yapmaktadır. Misyonu yatırımcıları korumak; adil, düzenli ve verimli piyasaları sürdürmek ve sermaye oluşumunu kolaylaştırmak olan SEC, halkın güvenine layık bir piyasa ortamı teşvikinde bulunmaktadır. SEC, Amerika Birleşik Devletleri başkanı tarafından atanmış olan 5 komisyon üyesi tarafından yönetilmektedir ve bu komisyon tarafsız olacak şekilde tasarlanmıştır.

SEC, şirketler ve yatırım danışmanları için mali başvuruları zorunlu kılar ve bu başvuruların çoğu için EDGAR sistemini (Elektronik Veri Toplama Analizi ve Alma sistemi) halka açık bir veri deposu olarak kullanır. Yatırımcı şikayetlerinden soruşturmalara ve beyaz yakalı suçları kovalamaya kadar çoğu konuda SEC, menkul kıymetleri

VE SEC NEDİR

her satın aldığınızda veya sattığınızda adil ve seviyeli bir alan oluşabilmesi amacıyla çalışmakla meşguldür. SEC'in nihai amacı daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi yatırımcıları korumaktır. Bu konuda SEC, şu ifadelere yer vermekte:

"Denetlediğimiz federal menkul kıymetler yasaları basit ve anlaşılır bir konseptte dayanmaktadır: herkese adil davranılmalı ve yatırımlar ve bunları satanlar hakkında belirli gerçeklere erişim sağlanmalıdır.

Bunu başarmak için, halka açık şirketlerin, fon ve varlık yöneticilerinin, yatırım profesyonellerinin ve diğer piyasa katılımcılarının önemli finansal bilgileri ve diğer bilgileri düzenli olarak ifşa etmelerini şart koşuyoruz."

Suçluları sorumlu tutmak ve gelecekteki suiistimalleri caydırmak amacıyla ise SEC, federal menkul kıymetler yasalarını güçlü bir şekilde uygulayarak yatırımcıları koruduklarını belirtmektedir.

MENKUL KIYMETLER YASASI ÜZERİNE

1933 Menkul Kıymetler Yasası'nın temelde 2 amacı bulunmaktadır. Bunlar:

Yatırımcıların kamu satışına sunulan menkul kıymetler ile alakalı olan finansal ve diğer önemli bilgileri almalarını istemek ve menkul kıymetlerin satışında aldatma, yanlış beyan ve diğer dolandırıcılığı yasaklamaktır.

Menkul Kıymetler Yasası'na bağlı olan SEC'e kaydolunabilmesi için de bu amaçlara yönelik şartlar bulunmaktadır. Bu şartların başında, kaydolacak olan şirketin vesaire ABD'de satılan menkul kıymetlerden olması bulunmaktadır. Bunların haricinde şirketin özellikleri ve işinin tanımı, satışa sunulacak menkul kıymetin tanımı, şirketin

yönetimi hakkında bilgi ve bağımsız muhasebeciler tarafından onaylanmış mali tablolar gibi bilgiler kayıt formlarında belirtilmelidir.

Tüm menkul kıymet teklifleri için SEC'e kayıtlı olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Sınırlı sayıda kişi veya kuruma özel tekliflerin; Sınırlı büyüklükteki tekliflerin, Eyalet içi tekliflerin ve Belediye, eyalet ve federal hükümetlerin menkul kıymetlerinin kayıt gerekliliğinden muafiyeti bulunmaktadır. Bu da bize SEC'in birçok küçük teklifi kayıt sürecinden muaf tutarak, halka menkul kıymetler sunmanın maliyetini düşürerek sermaye oluşumunu teşvik etmeyi amaçladığını göstermektedir.

XRP MENKUL KIYMET MİDİR?

XRP'nin ABD Menkul Kıymetler Yasası karşısındaki konumu ve buna bağlı olarak da XRP'nin menkul kıymet olup olmaması durumu yıllardır tartışma konusu halindedir. 2020 yılının Haziran ayında Vadeli Emtia İşlemleri Ticaret Komisyonu'nun eski Başkanı Christopher Giancarlo yaptığı bir açıklamada XRP'nin

menkul kıymet değil, "bir para birimi veya bir değişim aracı olarak görülmesi" gerektiğini ifade etmişti.

Giancarlo, bir şeyin bir menkul kıymet olup olmadığını değerlendirmede ana standart olarak kullanılan bir Yüksek Mahkeme davası olan Howey

Testini gösterdi. Howey Testi'ne göre; eğer para yatırılan ortak bir işletmede başkalarının çabalarından elde edilen makul bir kâr beklentisi söz konusu ise bu bir menkul kıymettir. Giancarlo'ya göre, XRP yatırımcılarına getiri ya da Ripple'ın karından pay alma sözü verilmedi. Bu da -yine Giancarlo'ya göre- XRP'yi menkul kıymet olmaktan çıkartmaktadır.

Ancak SEC'e göre durum bu şekilde değildir:

SEC'e göre; teklif esnasında konuyla alakalı tüm zamanlarda, XRP bir yatırım sözleşmesiydi ve bu sebeple federal menkul kıymetler yasalarının kayıt gereksinimlerine tabi bir menkul kıymet idi. SEC aynı zamanda, XRP satın alanların XRP fiyatında spekülasyon yaratmaya çalıştıklarını da öne sürdü. Ayrıca dilekçede Larsen ve Garlinghouse'un birbiriyle uyuşmayan bilgiler yaydığı, kripto para hakkında pek bilgisi olmayan bir pazara satış yaptıkları, böylece kendi kazançlarını gözettikleri ifade edildi. Ripple'ın CTO'su ise: Ripple CTO'su David Schwartz stratejilerinin en başından beri kamuya açık olduğunu ve stratejilerinin "XRP'nin fiyatını, sahip olduğumuz XRP'yi satmamız için geçen süre boyunca maksimize etmek için elimizden gelen her

şeyi yapmak." olduğunu ifade etti ve ardından da sosyal medya üzerinden paylaşmış olduğu gönderi ile de Ripple ve XRP'yi yaratanların aynı kişiler olduğu yorumunda bulundu.

Burada SEC'in haklılık payının bulunduğunu düşünmekteyim çünkü XRP her ne kadar ödemeler için oluşturulmuş bir dijital varlık olsa bile aynı zamanda kripto para piyasasına sunmuş olduğu proje aracılığıyla bir yatırım sözleşmesi özelliği de taşımaktadır. Bu durumda da federal menkul kıymetler yasalarına göre de XRP, bir menkul kıymet olma özelliği taşımaktadır ve bunun bir sonucu olarak da kayıt gereksinimlerini taşımak, dahası SEC'in denetiminde olmak zorundadır. Özetle XRP bir menkul kıymettir.

XRP, yatırımcılarına getiri ya da Ripple'ın karından pay alma vaadinde bulunmamaktadır. Bu da yatırımcıların dolandırılma ihtimali olmasının önüne geçen bir etmendir bana göre. Menkul Kıymetler Yasası'nın temel hedeflerinden olan; yatırımcıların kamu satışına sunulan menkul kıymetler ile alakalı olan finansal ve diğer önemli bilgileri almalarını isteme hedefine ulaşabilmek için ekstra bir çalışmaya gerek olmadığı düşüncesindeyim çünkü resmi olarak Ripple

ve XRP'nin sitelerinde finansal ve diğere önemli bilgiler bulunmaktadır. Bu konu hakkında David Schwartz'ın yapmış olduğu açıklamaların da dikkate alınması gerektiğini düşünmekteyim. Ancak her ne kadar Giancarlo'nun görüşlerine paralel olan noktalara değinmiş olsak da sonuç bakımından SEC'in görüşlerine paralel görüşteyim. Bunlara dayanak olarak ise

-tekrar tekrar aynı açıklama-yı yapmamak amacıyla kısaca söylemek isterim ki- Menkul Kıymetler Yasası'nı ve SEC'in misyonu ve vizyonunu göstermekteyiz.

Tüm bu tartışmalı konuların içinden çıkmış olduğumuza göre nihai konumuz olan dava konusuna nihayet değinebiliriz.

SEC ve XRP DAVASI

SEC 22 Aralık 2020 tarihinde yayınlamış olduğu bir basın açıklaması ile Ripple Labs Inc. ve şirketin 2 yöneticisi olan Christian Larsen ve Bradley Garlinghouse'a karşı, dava açtığını duyurdu. Duyuruya göre belirtilen sanıklar (Ripple Labs Inc., Christian Larsen ve Bradley Garlinghouse) federal menkul kıymetler yasalarının gerektirdiği şekilde XRP tekliflerini ve satışları ile ilgili SEC'e kayıt yaptırmamışlardır ve buna rağmen 1,38 milyar doların üzerinde nakit veya başka bir değer karşılığında "XRP" adı verilen 14,6 milyardan fazla dijital varlık güvenliğinin dağıtımını üstlenmişlerdir. Ayrıca SEC kaynaklarında belirtilen şikâyet dosyasına göre Ripple, hiçbir zaman bir kayıt beyanı sunmamıştır. Bu da yapmış olduğum inceleme-yeye göre Menkul Kıymetler Ya-

sası'nın gerekliliklerine aykırı bir durumdur.

Yine şikâyet dosyasına göre SEC, Larsen ve Garlinghouse'u yasadışı satışları düzenlemek ve kişisel olarak Xrp'nin kayıt dışı satışlarından yaklaşık 600 milyon dolar kar elde etmekle suçlamaktadır.

Tüm bunların haricinde değinilmesi gereken bir konu -ki bu konu Ripple'ın ve SEC'in açtığı davanın geleceğini değiştirebilecek bir konudur. Bu konu, -her ne kadar davadan seneler önce gerçekleşmiş olsa bile- Ripple Labs'ın muaf menkul kıymet teklifi bildiriminde bulunmasıdır. Bu bildiriye göre Ripple Labs Inc. Menkul Kıymetler Yasası'nda bulunan Kural 506(b)'den muaf olması gerektiğini iddia etmiştir. Bahsi geçen kurala göre bir şirket,

belirli gereklilikleri yerine getirerek muafiyet kapsamında olduğundan emin olabilmektedir. Bu gerekliliklere göre kısaca: Şirket; menkul kıymetleri pazarlamak amacıyla talep veya reklam kullanamaz [kural 506(c) ye göre yatırımcıların tümü akredite yatırımcılar olursa reklam ve genel talep kullanılabilir], menkul kıymetlerini sınırsız sayıda " akredite yatırımcıya " ve en fazla 35 alıcıya satabilir ve akredite olmayan tüm yatırımcılar bilgili olmalıdır, federal menkul kıymetler yasalarının

dolandırıcılıkla mücadele yasalarını ihlal etmemeli ve potansiyel alıcıların sorularını yanıtlamaya hazır olmalıdır.

Bu kuralları incelediğimiz ve XRP'nin kendi kaynaklarına dayanan verilere baktığımız zaman Ripple'in muafiyet için gerekli şartları yerine getirmediğini görmekteyiz fakat bu fikirleri destekleyen farklı bir açıklama bulamadığım için fikrimi bu yönde temellendirdim.

SONUÇ

XRP, ödemeler için oluşturulmuş bir dijital varlık olmasıyla, kripto para piyasası üzerinde önemli bir yer edinmesiyle ve diğer kripto paralara nazaran merkezियeti bulunmasıyla; yatırımcıları, kripto para piyasasını, şirketleri ve hatta ileride devletleri etkileyebilecek bir değerdir. Bu sebeple de SEC'in Ripple cephesine karşı açmış olduğu dava çoğu kişi farkında olmasa bile görüldüğünden çok daha fazla önem arz etmektedir.

Ripple ve SEC arasında geçen dava, sadece Ripple'in ve XRP yatırımcılarının geleceğini değil aslında tüm kripto para yatırımcılarının geleceğini etkileyecek potansiyele sahip bir davadır. Bu davada en önemli nokta XRP'nin menkul kıymet olup olmaması konusudur. Fakat dava henüz sonuçlanmamıştır. Dava SEC lehine sonuçlanırsa, yani XRP bir menkul kıymet olarak kayıtlara geçerse, kripto para işlem platformlarının çoğunluğunun menkul kıymet hizmeti lisanslarına sahip olmamasından kaynaklı olarak XRP makul bir piyasadan mahrum bırakılabilir şayet bırakılmaz ise platformların SEC'in menkul kıymet borsası olarak kaydolmaları talep edilecek yahut yatırımcıya kayıtsız menkul kıymet alım satımı yaptırmaktan dolayı bu platformlar cezalar ile karşılaşacaklardır.

COP 26 İKLİM ZİRVESİ BEKLENTİLERİ KARŞILADI MI?

Gözler, İskoçya'nın Glasgow şehrinde 31 Ekim - 12 Kasım 2021 tarihleri arasında gerçekleşen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı'na dönmüşken küresel ısınma ve iklim değişikliği açısından bir çok yeni tartışmayı da meydana getirdi. İki hafta süren müzakerelerde aşamalı olarak kömürden çı-

kış, yeşillendirme politikalarının finansmanı, yenilebilir enerjinin teşviki gibi konularda yeni kararlar alınmış ve birçok panel düzenlenmiş olsa da ülkeler, çevre bakanları, politikacılar, uzmanlar ve aktivistler zirveyi **büyük bir hayal kırıklığı** olarak ifade etti.

Greta Thunberg ✓
@GretaThunberg

The #COP26 is over. Here's a brief summary: Blah, blah, blah.

Birçok ülke aşamalı olarak kömür kullanımının azaltılması kararını desteklerken Hindistan'ın itirazları karşısında kömür kullanımına ilişkin alınan kararlar da yumuşama gösterilmiştir. İsviçre Çevre Bakanı Simonetta Sommaruga, kömürle ilgili ifadenin değiştirilmesine ilişkin,

"Kömür ve fosil yakıt sübvansiyonları konusunda anlaştığımız dilin şeffaf olmayan bir süreç sonucunda daha da yumuşatılmasından dolayı derin hayal kırıklığımızı ifade etmek isteriz" diye konuştu. Ayrıca 2015 tarihinde imzalanan Paris İklim Anlaşması'nın küresel ısınmayı

sanayi devrimi öncesine göre 2°C'nin oldukça altında tutmayı ve hatta 1.5°C ile sınırlamayı amaçlayan hedefine karşılık bu durumun dünyayı 1.5°C hedefi-

ne daha fazla yaklaştırmaya-
cağını belirterek, "Bu, hedefe ulaşmayı zorlaştıracak" ifadelerini kullandı.

İKLİM KRİZİ VE ARKTİK BÖLGESİNDEKİ GELİŞMELER

Medya araçlarının etkin kullanımı ve hayat akışının hızlanmasından dolayı ekosisteme verdiğimiz zararların sonuçlarını en çok fark ettiğimiz yüzyıldayız. 20. yüzyılın sonlarına kadar sadece bilim adamlarının ve araştırmacıların ilgi alanı olan küresel ısınma, belki de günümüzün en ciddiye alınması gereken uluslararası sorunu haline gelmiştir. Ancak bu farkındalık

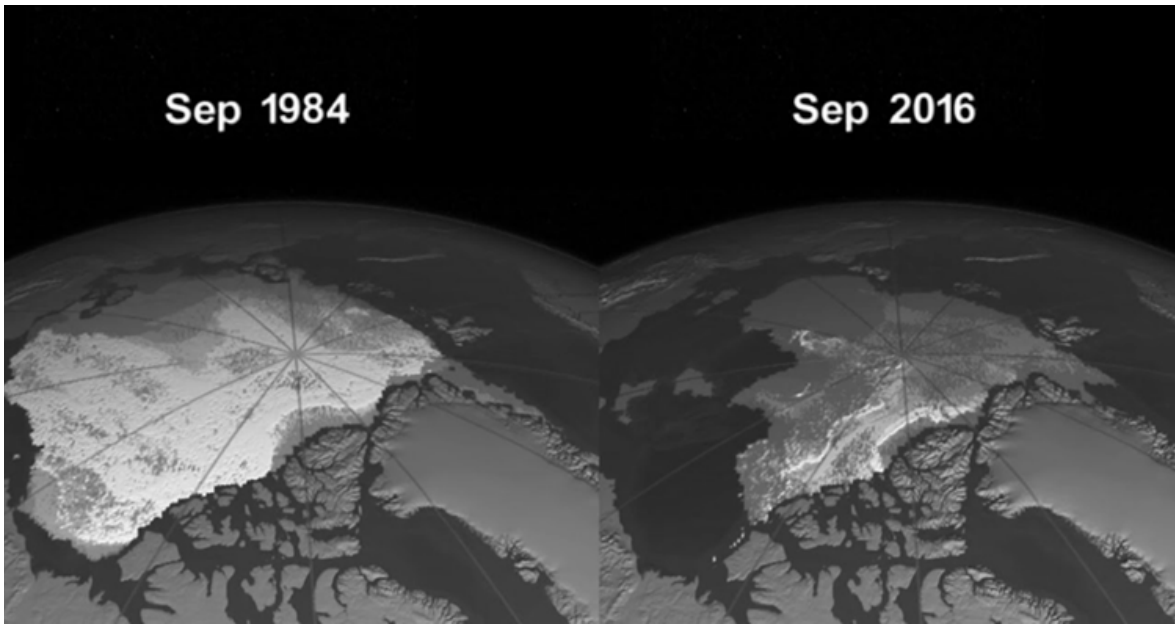
insanlığın oluşturduğu küresel sıkıntıyı aşamıyor. İnsanoğlunun meydana getirdiği ekolojik sıkıntıların çözümünü yine insanoğlunun bulması gerekecektir. İnsanlar olarak gezegenimizin yaşam koşullarını getirebileceğimiz en kötü noktaya getirdik. Bu sebeple devletlerin ve organizasyonların bulmaya çalışacağı çözümler, üreteceği fikirl

erin hala sabit olmaması söz konusu iklim krizini üstesinden gelinemeyecek bir hale sokmaktadır.

Sadece insanların, hayvanların, doğanın bu gelişmelerden etkilendiğini düşünsek bile bu sadece buz dağının görünen kısmına bakmak olacaktır. Özellikle Kuzey Kutbu bölgesindeki eriyen deniz buzu, bölgedeki hukuki rejimi de büyük ölçüde etkilemiştir. Bilim insanları ve kaşifler için adeta bir üs merkezi haline gelmiş olan Arktik bölgesi (Kuzey Kutbu), geçtiğimiz yüzyılda birçok kez stratejik jeopolitik alan ve ulus-

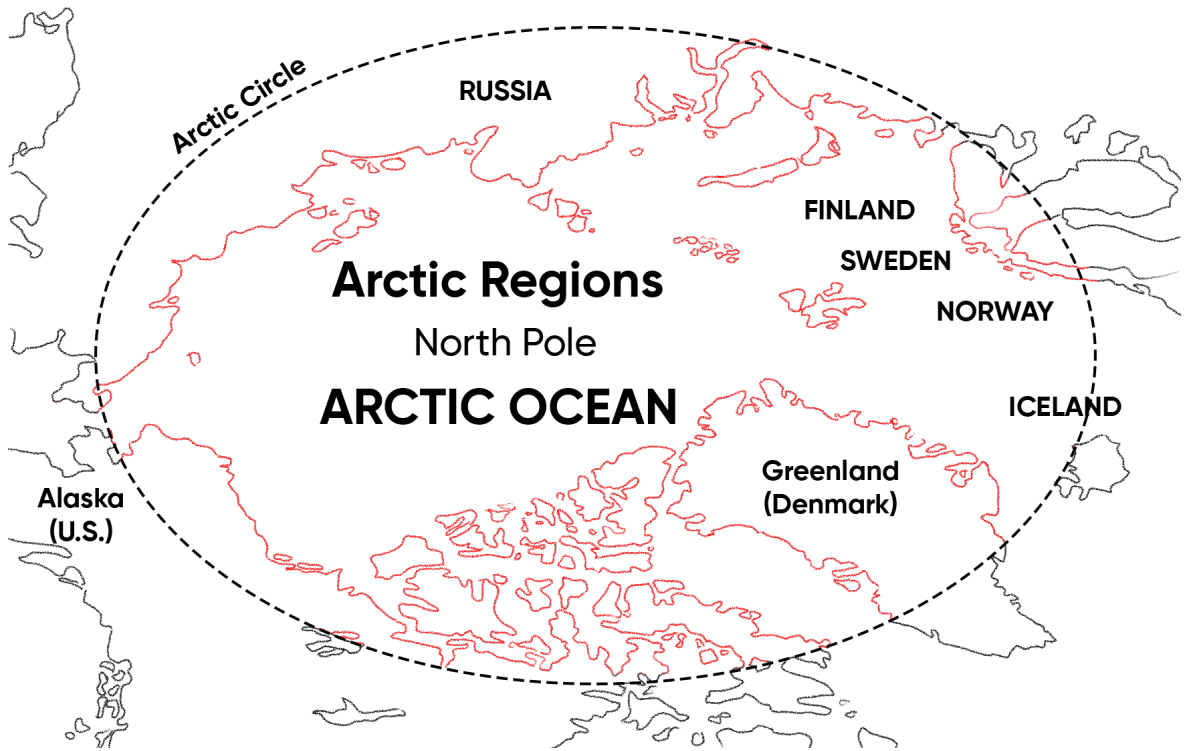
lararası bir parlama noktası olmuştur.

Kuzey Kutup Dairesi içerisindeki kalıcı buzulun %40'ı son otuz yıllık dönem içerisinde erimştir. İklim değişikliğiyle Kuzey Kutbu'ndaki eriyen buzun kaynak çıkarımını, özellikle petrol ve doğal gaz gibi petrokimya rezervlerini kolaylaştıran koşullar yaratması nedeniyle haberlerde yer almaktadır. Buz kaplı alanın azalmasına ters oranda bölgedeki doğal kaynaklara erişebilirlik artmıştır. Bölge devletlerinin Arktik'teki güç mücadelesinin de esas sebeplerinden biri budur.

Arktik, yüzyıllar boyunca terra nullies olarak kabul edilmekteydi. Söz konusu bölge üzerinde kıyı bölge devletleri zaman içerisinde söz sahibi olmak istediler. Bu kıyıdaş ülkeler 1996 yılında Ottawa Deklarasyonu ile çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amaçlarıyla hükümetler arası nitelikteki Arktik Konseyi'ni kuran devletlerdir. Konseye üye devletler Rusya, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Danimarka, İzlanda, Norveç, İsveç ve Finlandiya'dır. Aslında Arktik bölgesi bu sekiz devleti kapsamasına rağmen, doğrudan Arktik okyanusuna kıyıdaş olan ülkeler Rusya, ABD, Kana-

da, Norveç ve Danimarka'dır (Grönland). Bu ülkeler Arktik beşlisi olarak adlandırılıyor. Bunlar dışındaki üç ülke, Arktik okyanusuna doğrudan sınırları olmamalarına rağmen, bölgeyle alakalı temel mekanizma olan Arktik Konseyi'nde bulunuyorlar. 1959 Antarktika Antlaşması'yla birlikte bu alanın hiçbir devletin egemenliğinde bulunmadığı konusunda devletler fikir birliği sağlayamamıştır. Bölge devletleri, Arktik Okyanusu'nun farklı bölgelerinde hak iddialarında bulunmakta ve komşu veya karşı kıyı devletiyle uyumsuzluklar yaşamaktadırlar.

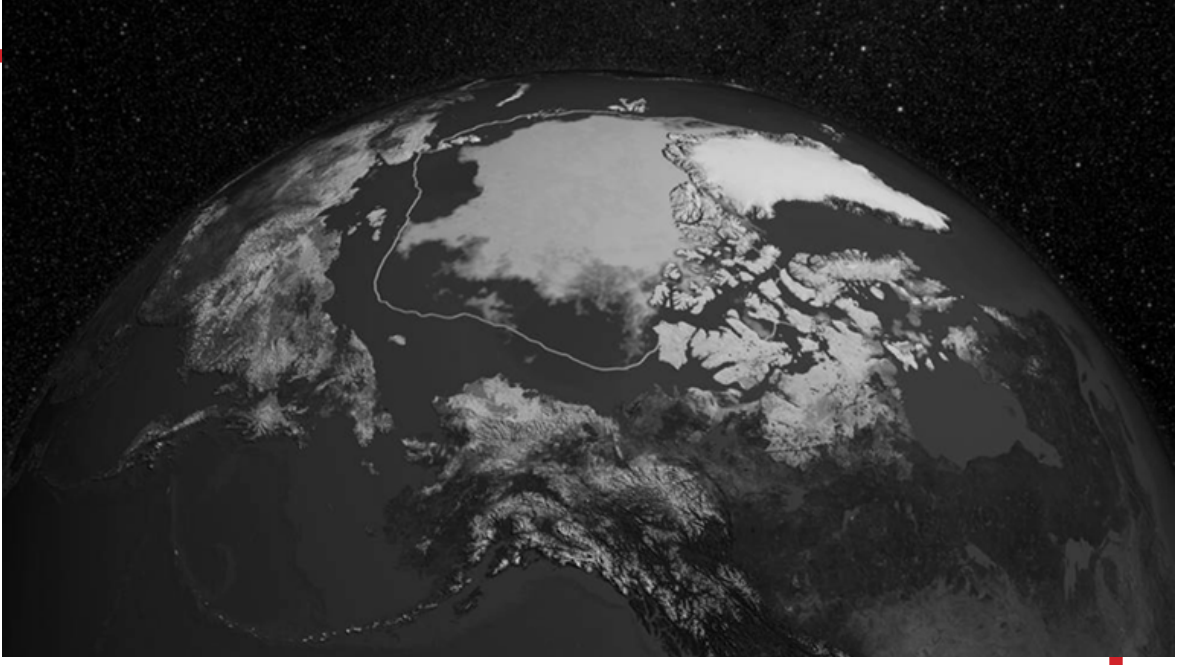

Her ne kadar bölge devletlerinin kendi aralarında anlaşmaları bulunsa da, Arktik ülkelerinin bireysel ihtiyaçlarına uygun bir askeri çözümle ilerleyeceği yönünde spekülasyonlar da vardır. Örneğin Kanada'da, Kuzey Kutbu dışındaki büyük güçlerin bölgenin kaynakları ile iç veya ulusal denizcilik bölgeleri üzerinde yasa dışı taleplerde bulunacağı endişesi vardır. Birçok medya hesabı, bölgede bulunacak kaynakların, özellikle de petrol ve gazın bulunması nedeniyle durumun böyle olacağını ima ediyor. Bunun başlıca sebebi petrol, gaz, mineraler, maden yatakları ve pek çok doğal kaynağın Kuzey Kutbu bölgesinde barınmasıdır. ABD Jeolojik Araştırması tarafından sık sık bahsedilen 2008 yılı kaba tahminleri, Kuzey Kutbu'nun 90 milyar varil petrol içerdiğine dikkat çekiyor. Ayrıca araştırmalar Dünya

üzerindeki keşfedilmemiş petrolün %13'ünün, doğalgazın %30'unun, doğal kaynakların %84'ünün açık denizlerde olduğunu da söylemektedir.

Uluslararası çevre hukuku kapsamında hazırlanan metinlerin neredeyse hiçbirinin hukuki bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır ve bu devletlerin ekonomik çıkar politikalarından kaynaklanmaktadır.

ABD ve Rusya gibi süper güç olarak addedilen devletler, sera gazı emisyon oranı bakımından listenin başını çekerken çevre konusunda hassasiyet göstermemektedirler. Kanada ve İskandinavya devletleri çevrenin korunması ve buna bağlı olarak sera gazı emisyonlarının azaltılması konusunda önemli adımlar atmışlardır.

Sonuç olarak yeni deniz alanlarının ve ticaret yollarının kullanılması ve doğal kaynakların işletilmesiyle ekonomik kazanç sağlamak bölge devletlerinin nihai amacı olduğu için oluşturacakları olumsuz çevre tehlikeleri göz ardı edilecektir. Bölge devletlerinin politikaları incelendiğinde ekonomik çıkarları ağır basmaktadır. Her ne kadar İskandinavya devletleri çevre

dostu adımlar atmakta ve diğer devletlere öncülük etseler de ABD ve Rusya küresel ısınmaya karşı gerekli hassasiyeti göstermemektedir. Söz konusu politikalar, böyle devam ettiği takdirde, buz kaplı alanların gelecekte tamamıyla yok olmasına ve gezegenin ekolojik dengesinin değişmesine neden olacaktır.

TOPLUMSAL DAVRANIŞ KURALLARI

Toplum; aynı coğrafyada, kültürel olarak benzer grupların, belirli bir nüfusun işleyiş ve etkileşim içinde olduğu insan kümesine denir. İşlevsel olarak farklılaşan (aile, din, ekonomi, siyaset,) toplum aynı zamanda yapboz niteliği taşımaktadır. Yapboz parçalarının bize verdiği görüntü toplumdur. Toplum çoğul bir kavramdır. Çoğuldan bahsedebilmek için ise birden fazla parçaya ihtiyaç vardır. Toplumda ise bu parça insandır. İnsan sosyal bir varlık olması sebebiyle belirli ihtiyaçlarını karşılamak için bireylerle etkileşim içine girme zorunluluğu doğmuştur. Bu etkileşim sonucu oluşan toplumun bir düzene ihtiyacı oluşmaktadır. Nasıl ki bir

yapboz da görüntünün ortaya çıkması için farklı parçaların kuralına uygun şekilde yerleştirilmesi gerekir aynı şey toplum için de geçerlidir. Yapboz oyununda toplum görüntüsünü sağlayabilmek için insan parçalarını bir kurala tabi tutmak gerekir. Bu kurallar neticesinde insanlar bir arada bulunarak toplumu oluşturabilir ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilir.

Farklı insanları toplumda bir arada tutmak için ise belirlenen kurallar bütününe toplumsal davranış kuralları denilmektedir. Bu kurallar din, ahlak, görgü ve hukuk kurallarıdır.

DİN KURALLARI

Toplumsal davranış kuralları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Her insan nasıl bir psikolojiye sahip ise toplumların da kendine ait bir psikolojisi vardır. Toplum psikolojisinin güçlü ve bir temele dayanmasında din etkili olmuştur. Bu yüzden ki toplumların çoğu geçmişten günümüze sınırlarını inandığı dinlerle çizmişlerdir. Düşünme ve sorgulama yeteneğine sahip olan insan, huzurun din ile mümkün olacağını savunmaktadır.

Dogmatik bir kavram olan din, toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Toplumdan topluma farklılık gösteren bu dinlerin kuralları farklıdır lakin bu kuralların ortak bir amacı vardır.

Bu amaç; toplumsal barış, güven ve huzuru sağlamaktır. Hangi dine sahip olursak ola-

lım batıl veya hak; hiçbir dinin kuralında kargaşa, düzensizlik ve kötülük bir emir olarak karşımıza çıkmayacaktır. Zaten bunun açıklamasını Amerikalı sosyolog olan J. Milton Yinger şu şekilde yapmıştır; *"Din, öyle bir semboller, ameller ve inançlar sistemidir ki onunla bir insan topluluğu, insan hayatının gördüğümüz şu ölüm, ıstırap ve kötülük gibi nihai problemlerle baş etmeye çalışır."*

Sonuç olarak toplumsal davranış kurallarında önemli bir yere sahip olan din kuralları, düzen ve birliktelik için kaçınılmazdır. Lakin bu kuralların uygulayıcısı devlet değil bireyin kendisi olmalıdır. Laik düzenin sağlanması, hukukun öngördüğü eşitlik ilkesinin din kuralları ile sağlanamayacağı açık ve nettir.

AHLAK KURALLARI

Töre, gelenek, görenek anlamına gelen ahlak içerdiği anlamlar itibariyle zengin bir oluşuma sahiptir. Bireyin ahlakı sadece kişinin kendi vicdanının ürünü değil yaşadığı toplumun da bir

ürünüdür. Ahlakın oluşmasında temel etken olan toplum, insan iradesi sonucunda oluşan davranışlara iyi veya kötü değerlendirmesi yaparak bugünkü ahlak kurallarını

oluşturmuştur. Ahlakı, gelenek ve töreyle bağdaştırmamızın temel sebeplerinden biri de budur. Ahlak kurallarını bireyin kendi içinde ve bireyin dışı karşı tutumları olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Bireyin kendi içinde belirlediği ahlak kuralları bireyin iç vicdanı ile alakalıdır. Örneğin yalan söylememek, dürüst davranmak gibi. Bu tür ödevler yerine getirilmediği takdirde ahlak kurallarının cezalandırıcısı kişinin vicdanı olmuştur.

Bireyin dışı karşı davranışları ise toplumun genel iyiliğine katkı sağlayıcı olma niteliği taşır. Örneğin kişinin bir başkasına zarar vermemesi, yardımsever olması gibi kurallarıdır. Bu tür ahlak kurallarının cezalandırıcısı ise toplum olmuştur. Toplum bu tür edimlerin yerine getirilmemesi halinde bireyi ahlaklı ya da ahlaksız diye sıfatlandırmaktadır.

İnsana ödevler yükleyen ahlak kuralları kimi zaman hukuk kuralı olarak karşımıza çıkabilir. Örneğin 6098 sayılı Borçlar Kanununun 27'nci maddesine

göre ahlaka aykırı işlemler geçersizdir.

Görgü kuralları: Toplum içinde davranış bilgisi olan görgü kuralları gündelik hayatımızda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Tavır olarak yorumlayabileceğimiz görgü kuralları, kişilerin birbirleriyle daha iyi iletişim kurmalarını, sosyal ilişkilerin nezaket içerisinde gerçekleşmesini sağlar. Görgü kurallarının da amacı toplumsal düzeni sağlamaktır. Görgü kurallarına uyulmaması halinde kişiler yine toplum tarafından bir yaptırıma bağlı kalacaktır. Bu yaptırım ise daha çok nezaketsiz, görgüsüz diye kişinin nitelendirilmesidir.

Görgü kuralları toplumsal çevreyi etkilediği gibi kimi konularda da uluslararası bir niteliği de sahip olmuştur. Örneğin yeni göreve gelen devlet başkanını diğer devlet başkanların tebrik etmesi veya resmi ziyaretlerde karşılama törenleri gibi.

HUKUK KURALLARI

Toplumsal düzen için yukarıda saydığımız kurallar her zaman tek başına etkili olmamıştır. Bu-

nun sebebi bu kuralların herhangi bir cebri nitelikte yaptırım özelliğine sahip olmamasıdır.

Genel olarak yukarıda saydığımız kuralların hepsi hukuk kuralları gibi insan davranışı konularıdır. Lakin hukuk kuralları diğerlerinin aksine insan davranışında her zaman olması gerekeni ifade eder. Yani hukuk kuralları bir şeyin yapılmasını emreder, izin verir ya da yetki verir.

Hukuk kurallarının uygulanmaması halinde yaptırım toplumda egemen güç olan devlet tarafından uygulanır. Bu özelliği ile diğer toplumsal davranış kurallarından tamamıyla

ayrılmaktadır. Hukuk kuralları, toplumsal yaşamın zorunlu ve vazgeçilmez unsurlarındandır. Toplumun istekleri ve ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkan hukuk kurallarında eşitlik ilkesi mevcuttur. Hukuk kuralları üstünlük niteliği taşır.

Hukuk kurallarının toplumu düzenleyen diğer kurallara uygun olma zorunluluğu yoktur. Hukuk kuralları ile toplumsal davranış kurallarının çelişmesi halinde hukuk kurallarının önceliği ve üstünlüğü vardır.

ECZA-YI CİHAN

BİRBİRİNE MUHTAÇ

Bireysellik, Batı Felsefesi'nin soğuk rüzgârlarla fikir dünyamıza taşıdığı kavramlardan biridir. Fakat geçen zamanla birlikte yozlaşan pek çok şey gibi bireysellik de bu cümleden nasibini almış, birbirinin aynısı olmayan bireylerin yetişmesine olanak sağlama özelliği göz ardı edilerek egoizm/enaniyet atmosferinde değerlendirilmiştir. Netice, toplumun dahi önüne geçen bir bireysellik anlayışı inşa edilmiştir. "Her şeyi yaparsın, her şeye gücün yeter, insan kimseye muhtaç değil" vb. gibi sloganik söylemlerle de özendirmeye çalışılmıştır.

İnsan, yaratılış itibarıyla pek çok hikmet ve güzelliği üzerinde barındırmasıyla birlikte pek çok konuda da kendisine yetememektedir. Maddi ve manevi anlamda ihtiyaçları sonsuz denebilecek bir varlık olan insan, kendisini en güçlü olduğunu düşündüğü bir zamanda en olmadık hadiselerin ortasında çaresiz halde kalabilir. Maddi ve bedensel gücün her şeyi halletmeye yetmeyeceğini anlamak için çoğu zaman bir musibeti tecrübe et-

mek gerekebilmektedir. Boyunu ve gücünü aşan bu tür hadiselerle yüzleşen insanoğlu ise ya isyana ya da ders çıkarmaya namzet bulunmaktadır.

Peki, insan ne kadar güçlüdür? Sonsuz ihtiyaçların arasında boğulup gitmesini göz önünde bulunduracak olursak, bu soruyu şöyle sormak da mümkündür; İnsan, ne kadar güçsüzdür? Bu iki sorunun kesin bir cevabı olmak zorunda değildir elbette çünkü kişinin kendisini tanımaya bağlı bir durumdur. Şair Talibi'nin de dediği gibi;

"Çeşm-i insaf gibi kâmile mizan olmaz.

Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz."

Olgun bir insana, insaf nazarıyla bakmak gibi bir ölçünün olamayacağını söyleyen şair, ikinci beytinde ise çeşm-i insafa yani, insafı ve hakikati görür bir göze sahip olmanın ön şartını fısıldıyor bize; İnsanın

noksanını bilmesi. İnsan, ihtiyaç hissetmediği bir şeyi yapmaz, yapmak istemez. Cehaletin kol gezdiği şu zaman-ı meş'umda, insanların bilgiye ve öğrenmeye kapalı olmamalarının başlıca sebebi "her şeyi biliyor!" olmalarından kaynaklanan, bilgiye ihtiyaç duymamaktadır. Bundan dolayı da kendisini hiç kimseye muhtaç hissetmemektedir.

Sadece bilgi yönüyle değil, insanın içtimai hayatın temel unsuru olduğunu düşünecek olursak, sağlam bir toplum inşası için insanların ele ele ve kafa kafaya vererek birbirlerinin yardımına koşar şekilde olması gerekmektedir. Mutlak acziyet ve fakriyet içinde debelenen insan, ancak bu yolla yükünü hafifletir, meşakkatli ömür yolcuğunu rahat hale getirebilir. Hayatın başlangıcı ile sonu arasındaki ibret-nüma benzerlik ise bu durumun en güzel izahlarından biridir. Bebeklik döneminde çevresindekilerin yardımına mutlak manada muhtaç olan insan, yaşlanıp elden ayaktan düştüğünde de aynı türden bir yardıma muhtaç duruma gelmektedir. Arada kendisini güçlü zannettiği yirmi otuz yıllık süreçte ise maddi olmasa da manevi ihtiyaçları ile tek başına mücadele etmesi neredeyse imkânsızdır. Etrafınıza baktı-

ğınızda göreceksiniz ki, "yalnızlıktan" ve "sevgisizlikten" dem vuranların sayısı hiç azımsanacak seviyede değildir.

Yine zaman-ı kadime gidip, oradaki dostlardan birine kulak verelim. Şöyle diyor Basiri;

"Zen merde civân pîre kemân tîrine muhtaç

Eczâ-yı cihân cümlesi birbirine muhtaç."

Kemanın yayına muhtaç olduğu gibi kadın erkeğe, gençler tecrübe itibariyle olgun ve yaşı kemale ermişlere muhtaç olduğu şu dünyanın bütün parçaları birbirine muhtaçtır denebilir. Örnek mi, en uç noktadan verelim. Mesele tabiatta bulunan ve ayrıştırıcı dediğimiz bakteriler olmasa bütün çöpler olduğu gibi kalır ve azot döngüsü dediğimiz olay gerçekleşmeyeceği için toprakta nebatat adına da hiçbir şey yetişmez. Tabiatta var olan bu denge, görünür görünmez irili ufaklı çarkların uyumlu işlemesi ile kaim olmakta, araya giren aykırı durumlarla da altüst olabilmektedir. Aynı şekilde içtimai hayatın düzeni de bu yardımlaşmaya ve uyuma bağlıdır.

İnsan, düzgün bir yaşam için bakteriye dahi muhtaç iken, eşe, dosta, arkadaşına muhtaç olmaz mı hiç?

YENİ ÇAĞDA CADİ

AVLARININ

HUKUKU

VE

SALEM CADİ

MAHKEMELERİ

Cadıların ve kara büyünün artık sadece korku filmlerine ve kitaplarımıza konu olduğu 21. yüzyıldan bakınca, insanların cadılık sebebiyle asılması ve yakılmasını (hatta bir durumda iki tahta arasına konulup üç gün boyunca üzerine taşlar yığılarak ezilmesini) anlamamız zor olabilir. Özellikle bu kısa yazıda Yeni Çağ Avrupası veya Erken Modern Dönem Avrupası'nın cadılık hakkındaki düşüncelerini tam anlamıyla işlememiz zor olsa da amacımız bu düşünceleri, kullanılan hukuki kaynakları ve cezalandırmaları inceleyerek biraz daha iyi anlamak ve günümüzün seküler ve rasyonel ceza hukukuna duyduğumuz minnettarlığı geliştirmektir. Öncelikle genel olarak o dönemde cadılığa ve cadılıkla ilgili hukuki kaynaklara bir giriş yaptıktan sonra belki de popüler kültürde en öne çıkan cadı avı olan Salem Cadı Mahkemelerini ve erken Amerika'da ki Pürütenlerin cadılara ilişkin inançlarını ve hukuki prosedürlerini inceleyeceğiz.

Anlaşılması gereken önemli bir konu bu dönemin insanların cadılığa olan inancının gerçek olduğudur. İncil (özellikle Eski Ahit örneğin Mısırdan Çıkış 22:18, Levililer 20:27) kaynaklı olan bu inançlar eski Pagan inanışlarıyla harmanlandığı bir toplumda, geceleri ormanda toplanıp havada uçan ve kara büyülerle uğraşan kişilerin, çoğunlukla kadınların, varlığına inanmak bir istisna değil, genel görüştü. Cadılık ve büyücülük inancı insanlığın tarihinin başından beri her toplumda görülse de Protestan Reformasyonu ve matbaanın gelişmesi ile 16. ve 17. Yüzyılda bu inançlar Avrupa'da çok yaygın ve tehlikeli bir boyuta taşınmıştır. Bu inançlar sadece cahil bir halkın sahip olduğu inançlar da değillerdi. Hem Protestan hem de Katolik din adamlarının yanında, devlet adamlarından aristokratlara, köylülerden şehirdeki esnaf-lara herkes cadılığın somut bir gerçek olduğu inancındaydılar. Çoğumuzun devlet egemenliği ile ilgili fikirleri ile tandığı Jean Bodin "*La Démonomanie des Sorciers*" kitabında cadılardan ve iblislerden bahsetmiştir. İngiltere ve İskoçya krallıklarının birleşmesini sağlayan IV. James "*Daemonologie*" kitabında Şeytanla yapılan anlaşmaları ve cadılar konu almıştır. Ama Avrupa'da cadı avlarının en

büyük kaynağı olan eser Heinrich Kramer ve Jacob Sprenger adlı iki Katolik engizitörü tarafından yazılan "*Malleus Maleficarium*" veya "*Cadıların Çekici*"-dir. Bu eser yayınlanmasından çok sonra da Reformasyon'un yanında matbaanın yaygınlaşmasıyla tüm Avrupa'da cadı avcılığının kaynağı olmuştur. Cadıların nasıl tespit edilmesi gerektiğini ve nasıl sorgulanacağını anlatan bu eser Avrupa'daki cadı avı saplantısının kaynağı olmanın yanında, cadılara itiraf etmeleri için işkence edilebileceğini, cadıların ölümle cezalandırılması gerektiğini savunmuştur. Bu kitap ayrıca cadılıkla kadınlar arasında güçlü bir bağ kurmuştur. Toparlamak gerekirse bu esere karşı çıkan ruhban sınıfından insanlar olsa da "*Cadıların Çekici*" genel olarak Avrupa'da ve özellikle Kutsal Roma İmparatorluğu'nda sayısız insanın yargılanmasına ve ölüm cezasına çarptırılmasına yol açacaktır.

Daha fazla cadıların yargılanmalarından ve cezalandırılmalarından bahsetmeden önce cadılık olgusundaki cinsiyetçiliğe değinmemiz önemlidir. Avrupa'da cadı avlarının kurbanlarının büyük çoğunluğu kadınlar olmuştur. Özellikle yaşlı veya dul kadınlar ve ebeler en yaygın hedefler olmuşlardır. Bunların sebebi dönemin toplumunda yaygın olan kadınların Şeytan tarafından kolay kandırılabilmesi, ruhani olarak daha zayıf varlıklar olduğu düşüncesidir. Günümüzde gülünç gelebilecek derecede buna benzer kadın düşmanlığıyla dolu bazı fikirler özellikle "Malleus Maleficarium"dan da dolayı o dönemin toplumunda yaygındı. Ama sadece bir eseri bu düşüncenin kaynağı göstermek elbette mantıklı değildir. O dönemin sosyolojik, dini ve politik ortamı ve ataerkil toplumu, herhangi bir kötülüğün sorumluluğunun toplumda zayıf durumda olan, ötekileşmiş ve güvenilmeyen birtakım kadınlara isnat edilmesini sağlamıştır. Bu, o dönemden bekleyeceğimiz bir cinsiyetçiliğin yanında otoriteden gelen sistemik bir cinsiyetçiliktir. Cadı avları ve cinsiyetçilik konuları birbirlerinden ayrı düşünülmemeyeceğinden değinmemiz önemliydi ama bu yazıda asıl konumuz cadılık olgusunun cinsiyetçiliği olmadı-

ğından daha derin inceleme-yeceğiz.

Farklı bölgelerde yüzyıllarca cadı avları bulunduğu ve yerlerde cadıların tutuklanması ve yargılanmaları farklı işlemiştir. Genel olarak süreç bir kişinin (genellikle kadınların) cadılıkla suçlanmasıyla başlıyordu. Bunun karşısında hemen tutuklatılan "cadılar" sorgulanmaya başlanılmadan vücutları "şeytan işareti" olabilecek lekeler için kontrol ediliyordu. Tutuklular ardından sorgulanıyorlardı ama buna sorgulama demenin doğru olduğu söylenemez. Bu kadınlardan cadı olduklarına dair bir itiraf isteniyor ve itiraf etmezlerse işkenceye gidiliyordu. Okuyucularımız adına konuşmak istemem ama 1600'lerde bir grup cadı avcısı tarafından önce soyulup ardından işkenceye uğratılan bir insanın bir cadı olmaktan çok daha kötü şeylere itiraf edebileceğinde hepimiz hemfikirizdir herhalde. Bunu bildiklerinden dolayı itiraf edenlerden, işkenceden sonra tekrar itiraf etmeleri isteniliyordu. Sonradan itiraf etmezlerse veya itiraflarını geri çekmezlerse çoğu zaman tekrar işkenceye gidiliyordu. Bu kadar itirafa önem verilmesinin sebebi ise bu "cadıları" infaz edebilmeleri için bir itirafın ge-

rekmesidir. Bunun sonucu olarak artık öleceğini anlayanların itiraflarında başkalarının isimlerini vermesi durumu ortaya çıkıyor ve böylece mahkemeler daha da büyüyordu. Bu mahkemeler bazen aylar bazen ise yıllar sürebiliyordu. Ölüm cezasına çarptırılanların, masum insanları cadı olarak suçlamaları cadı avlarının artık kontrolden çıkmasına sebep olmuştur. Cadıların infazı bölgeden bölgeye değişiyordu. Massachusetts Körfezi Kolonisi'nde cadılar asılırken Kutsal Roma İmparatorluğu'nda cadıların yakılması tercih ediliyordu.

SALEM CADİ MAHKEMELERİ

Amerika'nın New England bölgesinde 1626'da kurulmuş Salem şehri popüler kültürde cadılıktan ayrı düşünülemez. Bunun kaynağı ise 1600'lerde İngiltere'den Kuzey Amerika'ya göç eden Püritenlerdir. Kalvenizm kökenli bir inanış olan Püritenler için din, gündelik hayatta çok büyük önem taşıyordu. Massachussets Körfezi Kolonisi'nde yüz yıl boyunca büyük etkiye sahip olan Püritenler İngiltere'den getirdikleri hukuk sisteminin yanında İncil de hukuklarında büyük bir rol oynamıştır. Burada belirtmek gerekir ki Protestanlık söz konusu olunca bazı okuyucularımızın aklına baskıcı Katolik Kilisesi karşısında daha hoşgörülü bir inanç sistemi gelebilir. Bu pek de gerçekçi bir durum değildir. Püritenler hem Katoliklere hem de diğer Püriten olmayan Protestan kiliselerine karşı son derece hoşgörüsüz davranmışlardır. Diğer Hristiyanlara böyle bakan bir grup insanın Şeytan ile anlaşma yapmış cadılar hakkında neler düşündüğünü az çok tahmin edebilirsiniz.

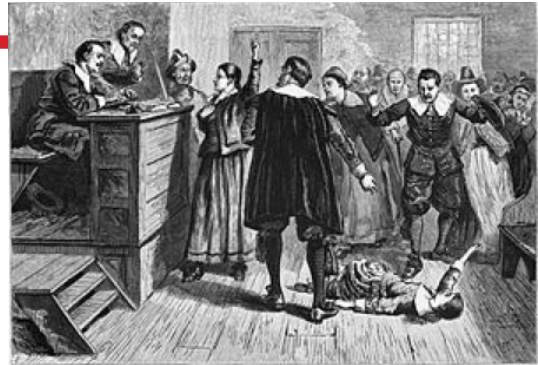
1 Mart 1692'de yerel hakimlerin

(magistrate) önüne üç kadın getirilmişti. Bu kadınlar yerel bir rahibin dokuz yaşında kızı ve on yaşında yeğeninin tuhaf sesler çıkarıp, değişik hareket etmelerinden sorumlu olan cadılar olmakla suçlanıyorlardı. Tituba Güney Amerika kökenli bir köle, Sarah Good fakir bir evsiz ve Sarah Ousborne maddi durumu kötü, yaşlı bir kadındı. Günlerce sorgulandıktan sonra bu toplumun dışına itilmiş kadınların üçü de zindana atıldı. Bu kadınların cadı olması ise Salem halkında bir panik yarattı. Bu paniğin sonucunda çok daha fazla kişi tutuklandı. Bazı tutukluların, cadılık suçlamalarını yapanların suçlamalarını geri çekmesi üzerine serbest bırakılmasına rağmen tutuklananların sayısı altmışları bulmuştu. Bu olayın büyümesi üzerine bir "Oyer ve Terminer" mahkemesi, yani "dinle ve karar ver" mahkemesi kuruldu. Bu mahkemede hakimler direkt olarak şüphelileri sorguluyorlardı. Bu mahkemeyi ilginç yapan ise "hayalet kanıt" (spectral evidence) uygulamasının kullanılmasıdır. Mahkemede çok kul-

lanılan hayalet kanıt, cadılıkla suçlanan kişinin görünüşünde bir ruhun veya hayaletin, mağdur tarafından görülmesinin kanıt olarak sayılmasıdır. Ne de olsa hakimlere göre sadece kişi izin verirse Şeytan onun görünüşünü kullanabilirdi, eğer mağdurlar bu hayaletleri görmüşlerse kişiler kesinlikle Şeytanla iş birliği yapmışlardır! Bu fikre tabi ki karşı çıkanlar ve mahkeme sonlandıktan sonra eleştirenler olmuştur ama hakimler yine de bu kanıtları kabul etmişlerdi. Mahkeme boyunca masumluk karinesi diye bir şey yoktu. Suçlananlar kendilerinin cadı olmadıklarını kanıtlamalıydılar. Sadece halkın arasındaki dedikodu da bir kanıt olarak kullanılıyordu. Zaten suçlananların adil savunulma hakkının olmadığından bahsetmeme de gerek yok sanırım. Salem Cadı Mahkemeleri sonlandığında 200'den fazla kişi suçlanmıştı. Suçlananlar çoğunlukla kadın olsalar da aralarında erkekler ve çocuklar da vardı. Aralarından otuzu suçlu bulunup on dokuzu asılarak öldürülmüşlerdi. Ne suçlu olduğunu ne de suçsuz olduğunu söylemeyerken yargılanmayı reddeden Giles Corey ise iki tahta parçası arasına sıkıştırılıp üzerine 3 gün boyunca ağır taşlar konulup ezilerek öldürülmüştür. Mahkemeden sonra öldürülenlerin

aileleri onların masumluklarını kanıtlamak için uğraşmışlardır.

Şu an günümüzde olaya ne kadar pişmanlıkla bakılsa bu olay dogmatik inançlara bağlı bir toplumun izolasyon içinde nelere başvurabileceğine karşı bir ikaz işaretidir. Ayrıca belirtmek isterim ki adalet sistemine inancımızın sarsıldığı anlarda, insanlık tarihine bütüncül bir şekilde bakıp en azından komşumuzun 9 yaşındaki kızı tuhaf sesler çıkarıyor diye asıldığımız zamanları atlattığımızza minnettarlık duymak önemli olabilir.

THESEUS'UN GEMİSİ

Theseus Eski Yunan mitolojisinde bulunan bir karakterdir. Bir gün Girit Adası'na sefer düzenlenir ve seferden galip döner. Halk, bu zaferde yer alan "Theseus'un Gemisi"ni hatıra olarak saklar.

Ancak yıllar geçtikçe geminin parçaları eskir ve çürür. Bunun üzerine insanlar o parçaları yenileriyle değiştirir. Belli bir noktadan sonra halk artık gemide değiştirilmemiş parça kalmadığını fark eder. Sonunda insanlar şu soruyu sorarlar: "Gemi hâlâ Theseus'un savaşta kullandığı gemi mi yoksa başka bir gemi haline mi geldi?"

Bu soru yalnız değişimle ilgili değil, aynı zamanda insanların kimliklerine dair de önemli bir sorudur. Tüm organları zamanla nakledilerek yenilenmiş bir insan, başlangıçtakiyle aynı kişi midir? Hayatımız boyunca vücudumuzdaki tüm atomlar doğal bir şekilde yenileriyle değişse, bu hayatı sürenin tek bir kişi olduğu söylenebilir mi?

Gemi, antik filozoflar için tartışma konusu olmuştur

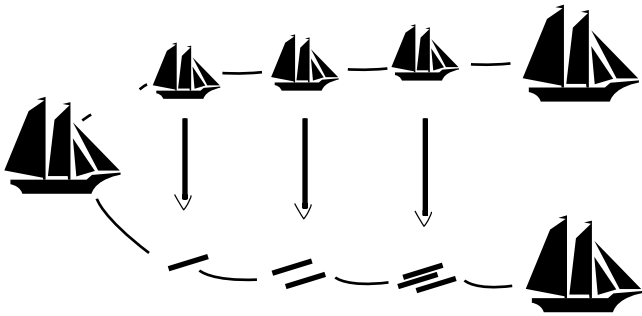
Theseus'un gemisi, filozofları tarih boyunca uğraştıran bir konudur. Paradoksun çözümü

için çeşitli öneriler ortaya atılmıştır.

Heraklitos'a göre, varlıklar sürekli değişmektedir. "Her şey değişir ve değişmektedir." argümanını da Herakleitos sunmuştur. "Bir nehirde iki kez yıkanılabilir mi?" gibi oldukça bilinen soruyu soran Herakleitos'un, bu konu hakkındaki düşüncelerini tahmin edebilmek pek de zor olmasa gerek. Herakleitos'a göre her şey değişim halindedir. "Her şey değişir" düşüncesiyle, evrenin dinamik bir şekilde durmadan işlediğini düşünmüştür. Başı ve sonu olmayan sonsuz bir zaman dilimi içerisinde ona göre "her şey" değişir.

Herakleitos bu soruya her şeyin değişmekte olduğunu varsayarak geminin, Atina'ya varduktan sonraki günde değiştiğini söylemiştir. Bundan ötürü bu sorunun bir "paradoks" olamayacağını düşünür. Bu nedenle yukarıdaki konu bir paradoks değildir, Theseus'un gemisi daha Atina'ya vardığı günün ertesinde farklı bir gemi olmuştur.

Aristo'ya göre bir varlığı tanımlayan dört neden vardır. Şekilsel neden veya şekil, bir varlığın görünüşü, tasarımıdır. Maddesel neden, maddesidir. Aristo'ya göre bir şeyin niteliğini şekilsel neden tanımlar, dolayısıyla Theseus'un gemisi, aynı gemi olarak kalmıştır, zira şekli değişmemiştir. Aristo'nun diğer bir nedeni nihai neden veya maksattır. Theseus'un gemisinin tahtaları değişse de amacı değişmemiştir, bu nedenle hala aynı gemidir. Son olarak etkin neden bir şeyin kim tarafından ve nasıl yapıldığıyla ilgilidir. Örneğin, bir geminin hangi tür ustalarla, ne tür aletlerle yapıldığı. Theseus'un gemisini ilk yapan ustalar ve onların aletleri, gemiyi onaranlarla aynı olduğu için, bu neden açısından da gemi aynı kalmıştır. Sonuç olarak parçaları yenileriyle değişmiş olsa bile o gemi hala Theseus'un gemisidir.

Geminin hala Theseus'un gemisi olduğunu söyleyenlere karşı bir soru daha ortaya atılmıştır: Eğer geminin yenileriyle değiştirilen eski parçaları bir kenara koyulsaydı ve buraya atılan parçalarla gemi tekrar inşa edilseydi o zaman hangisi "Theseus'un Gemisi" olurdu? Ya da ikisi birden "Theseus'un Gemisi" mi olurdu?

Bazı filozoflar bizim varlığımızı bedenimizin kendisi üstünden ölçer ve gemiye bakacak olursak geminin bedeni de parçalarıdır. Yani bu görüşlere göre eğer parçalar değişirse evet gemi de değişecektir. Bu da aslında yeni bir soruyu doğurmaktadır. Biz bilim sayesinde vücudumuzdaki hücrelerin de tıpkı gemideki parçalar gibi yenilendiğini biliyoruz. O zaman bu durumda biz de devamlı değişiyor muyuz? Aslında her an, her saniye değişiyoruz öyleyse dün ki bizler ile yarınki bizler aslında aynı kişiler değil mi?

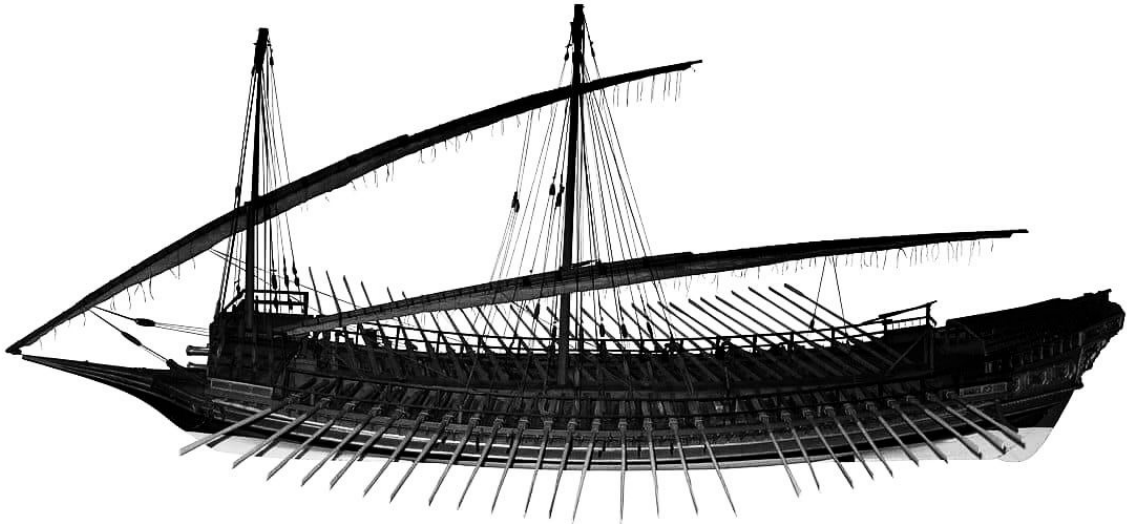
Bazı filozoflar da bizim zihnimizin bizi oluşturduğunu düşünür. Yani bizim düşüncelerimizin ve entelektüel kimliğimizin bizi oluşturduğunu iddia ederler. Peki yine aynı probleme gelmiyor muyuz? Biz her gün yeni bir şey öğreniyoruz ve kaybediyoruz. Unutuyoruz,

öğreniyoruz, tanışıyoruz ve daha birçok şey. İster kendini materyalist bir şekilde bedene göre tanımla ister idealist bir şekilde düşüncelere göre, her türlü devamlı değişim içinde olmuyor muyuz? Yani aslında her saniye değişim devam ediyor. Herakleitos'un ünlü sözünde dediği gibi "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir." Bu sözden yola çıkarak bile aslında dün ki biz ile şimdiki biz tamamen aynı değiliz. Fark etmememize rağmen hem biyolojik olarak hem de zihinsel olarak sürekli değişim halindeyiz. Sonuç olarak felsefe de kesin

doğru bir cevap olmaması nedeniyle bu paradoksta da asla bir tane doğru cevap yoktur. Koskoca filozoflar bile bu paradoks konusunda tartışmalı görüşleri ortaya atıp savunmalarına rağmen kesin bir sonuca ulaşamamışlardır.

Bir Fransız Atasözü ile bu konuyu burada sonlandıralım: "Plus ça change, plus c'est la même chose".

Anlamı ise "bir şey ne kadar çok değişirse o kadar aynı kalır" demektir.

MAYMUN ASKISI

"Monkey Hanger" İngiltere'nin Hartlepool kasabasındakiler için kullanılan bir lakaptır. Bunun sebebi ise kasabada bir maymunun asılma olayından gelir.

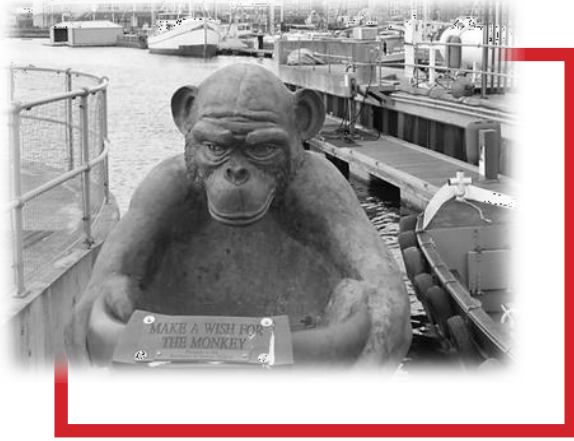
Hikâye, Napolyon Savaşları (1803- 1815) sırasında bir Fransız savaş gemisi Hartlepool kıyılarında batarken gemiden sadece mürettebatı eğlendirmek için Fransız askeri üniforması giydirilen bir maymunun kurtulması ile başlar. Onu sahilde bulan bir grup yerel sakin, aralarında bir yargılama ya-

parlar. Hartlepool, Fransa'dan çok uzakta ve halkın çoğu bir Fransızla hiç tanışmamış, hat-ta görmemişti. Maymunun bir Fransız casusu olabileceği kanısına varırlar çünkü maymun sorularını cevaplayamamış ve de daha önce hiç maymun görmemişlerdir. Her şeyden habersiz maymunu suçlu bulup idamına karar verirler ve sahile götürüp asarlar.

Bir diğer söylentiye göre bunun bir çocuk olduğu yönündedir çünkü "Powder Monkey" o

zamanlar savaş gemilerdeki topları barutla dolduran erkek çocuklar için kullanılıyormuş.

rüttü ve ne yazık ki tutamadığı bir söz olan 'okul çocuklarına bedava muz' seçim sloganını kullandı, ancak iki defa daha seçim kazandı. Rugby takımları kullandı ve heykelleri yapıldı. Bazı sakinler bunu aşağılayıcı bulsa da kasabanın geneli onu kasabanın özelliği olarak tanır.

Küçük kıyı köyü olan Hartlepool ile gelişen bir sanayi şehri olan West Hartlepool arasındaki rekabet içinde oluşturulmuş bir hikaye olabileceği ve olay üzerine yazılmış şarkıdan West

Hartlepool sakinlerinin, maymun asan taşralılarla dalga geçerek eğlenmeleri sebebiyle popüler olabileceği söylenmektedir. Aberdeeshire'da geçen benzer ve daha eski bir maymun asma olayı hakkında bir şarkı olduğu ve bu 19. Yy.da Ned Corvan tarafından "The Monkey Song" olarak uyarlanır. Yerel bir futbol takımı olan Hartlepool United F.C. 1999'da Maymun H'angus adlı bir maskot çıkartarak Maymun askısı lakabını kullandı. 2002 seçimlerinde belediye başkan adayı Stuart Drummond, Maymun H'angus kostümü içinde kampanya yü-

SON AKŞAM

Zaman verir hükmü senden
önce
Ne bir söz söylenir üstüne,
Ne itiraza mecal kalır,
Yerleşir dudağa köhne bir
keşke...
Tüketir durursun günleri,
Duyguların mücerret esaretin-
de

Duyulmak istersin,
Hem biraz anlaşılmaq, konuş-
madan...
Yağmurdan medet umarsın,
Belki gün batımından,
Ya da sabah meltemi konuşsun
istersin
Sükûta saplanmış dilinin yerine.
Bir bir öğütür umudunu,
Tam mesai yapan kararsızlığın,
Büyütür içindeki yangını
amansız rüzgâr,
Sen donup kalırsın olduğun
yerde,
Ömür geçer, heves biter...
Farkında olmadan yudumlar
ruhun,
Son akşamdaki nedamet
kızılığını...

YAŞLANIYORUZ AZİZİM!

Serin sonbaharın soğuk yağ-
murlarıyla
Hırçın rüzgâr dağıtıyor
seyrelmiş saçlarımızı
Ne türlü yapsak olmuyor,
Ne tarafa tarasak biçimsiz
Serseri hevesler dolaşiyor
sokaklarımızda
Yıkıp geçiyor mazinin hatırını
Yabancılaşıyor aşına yüzler,
Yeni yeni tanışıyoruz kendimizle
şimdilerde
Eski bir hırkayı çıkarır gibi
sırtımızdan,
Utanarak koyuyoruz kenara
gençliğimizi
Kimse görmesin diye koca bir
ömür enkazını
Kimse duymasın diye acı
feryadımızı,
Tenhaliği seçiyoruz gece
yarıları

Yaşlanıyoruz Azizim!
Tedbirsiz yakalanmışız belli ki
Ansızın bastıran kışa
Şakaklarımızda başlayan kar
yağışı
Sakallarımızda devam etmekte
tüm hızıyla
Karla karışık yağmuruz
anlayacağın
Biraz soğuk, biraz umutlu,
genellikle hazin
Temposu düşük şarkılar dinle-
meye başladık
Değişen kalp ritmimize ayak
uydurduğu için

Yaşlanıyoruz Azizim!
Hani o bir zamanlar ta-
zelendiğimiz Nisan yağmuruyla
Dallarımıza uğramıyor artık
tomurcuklar
Çiçekler, uzak diyar masalları
Anlamsız geliyor tüm gülüşme-
ler
Neşe, ismi unutulmuş
mücevher
Saatler telaş içinde
Birden üçe-beşe atlıyor.
Sinsi bir yılan gibi beliriyor zi-
hinde endişe
Ne söylense teselli etmiyor,
etmiyor
Düşünmek, ağır ıstırap veriyor

Yaşlanıyoruz Azizim!
Yok, öyle yağmur altında falan
değil!
Temmuz sıcağı okuyor canımızı
Güneş lüzumsuz yanan kandil
Tüm perdeleri çektik mi
yüreğimize
Olamaz böyle bir salaş ortam
Bir ney iniltisi yahut keman!
Dağıtır ruhumuzdan ne varsa
arda kalan
Kimseden olmaz şikâyetimiz,
Kimseye de minnet edecek
değiliz
İlkbahar yağmuru tutsun
elimizden, götürsün
Zaten biz, bu diyara ait değiliz.
Yaşlanıyoruz Azizim,
yaşlanıyoruz!

YALNIZ

*Su ağlıyor ben anlatınca.
Dereler deniz oluyor,
Denizler okyanus.*

*Bu talih elbet dönecek.
Gülecek bize.
Hissediyorum.*

*Bir karınca disiplinde;
Elini tutmanın hayaliyle,
Bekliyorum seni.*

*İnan kimse yok,
Ne sağımda ne solumda.
Yalnız düşlerimde, yaşıyorum
seni.*

*Yüzünde beliren gülümsemen,
Arttırıyor sessiz hülyalarımı,
Sensiz acılarımı.*

*Zor oluyor tabii.
Sessiz olmak.
Sensiz olmak.*

*Ne zaman ki uğruyorsun aklı-
ma,
O zaman kaldırıyorum kadehi-
mi,
O zaman susuyorum geceleri.*

BEYAZ DUVAR

*Son yaprak da bıraktı kendini
dalından.
Son kuşlar da terk etti bu şehri.
Ama ben gitmedim bekledim,
Seni ve bizi...*

*Geliyor muyum arada aklına?
Soruyor musun beni beyaz du-
varlara?
Onlar bilirler nasıl olduğumu.
Sen sor onlara.*

*Kapanıyor kapılar birer birer,
açılmıyor yoluma.
Kaldım bir başıma, yol ortasın-
da,
Sen biliyorsun halimi görüyor-
sun.
Yalnızım yokluğunda.*

SOKAK

Okuyunca şiir sanıyor herkes.
Oysa mektup yazıyorum.
Seni anlatıyorum her dizemde.
Gözlerini görüyorum her şiirimde.

Bir şiiri tamamlamak,
Elini tutmuş gibi hissettiriyor bana.
Bir şarkıyı dinlemek,
Seni uyandırıyor aklımda.

Karanlığın gürültüsünde kaybolurken,
Korkusuzca atıyorum
çığlıklarımı.
Yüreğimin sokaklarına uğramayan seni,
Sokaklarda bekliyorum.

Bir tepeden bakıyorum insanlara.
Hangisi benden farksız?
Hangisi senden farksız?
Hepimizin dilinde,
Çaresiz aşklarımız.

Acı serptim sensiz geçen her günüme.
Tuz bastım tüm yaralarım.
Sadece inandım,
Güneşin yeniden doğacağına.

KAYNAKÇA

POZİTİF AYRIMCILIK ÇERÇEVESİNDE KADINLARA YÖNELİK YER ALTINDA VE SU ALTINDA ÇALIŞMA YA-SAĞINA İLİŞKİN KISA BİR DEĞERLENDİRME

BAKIRCI, Kadriye, “İstihdamda Cinsiyetler Arası Eşitlik Ve Mevzuatta Ve Kamusal Politikalarda Yapılması Gereken Değişiklikler”, Sicil İş Hukuku Dergisi, S. 8, Aralık, 2007, s. 22-40.

BAYTEKİN, İNCİ, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Kadın İşçilerin Hakları, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, İstanbul, Danışman: Aziz Can TUNCAY, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.

CANİKLİOĞLU, Nurşen, “4857 Sayılı Kanuna Göre Kadınların Hakları, Kadın Hakları Ulusal Sempozyumu 7 Mart 2019, Yeni Yüzyıl Üniversitesi online erişime açık Bildiri Kitabı, 1 Mart 2020.

ÇELİK, Nuri/CANİKLİOĞLU, Nurşen/CANBOLAT, Talat/ÖZKARACA, Ercüment, İş Hukuku Dersleri, 34. Baskı, İstanbul, Beta, 2021.

DEMİRAL, Cavit, “4857 Sayılı İş Kanununda Cinsiyet Ayrımcılığı Yasağı”, e-akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Mart 2005, S. 37.

GÖKÇEOĞLU BALCI, Şebnem, “Koruma mı Dışlama mı? Çalışma Mevzuatımızda Kadını Koruyucu Kimi Düzenlemele- rin Kadın İstihdamı ve AB Normları Açısından Değerlendirilmesi”, Çalışma ve Toplum, C. 3, S. 54, 2017, s. 1263-1298.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DERGİSİ, S. 17, Y. 14, 2004.

KARAMAN, Ebru, “Pozitif Ayrımcılık Türü Olarak Kadın Kotası”, Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk C. 2, İstanbul, On İki Levha, 2021, s. 145-171 Ed. Zeynep Özlem ÜSKÜL ENGİN/Dolunay ÇÖREK/Göktürk ÖCAL

MANAV ÖZDEMİR, Eda, “İş Hukukunda Kadın İşçilerin Cinsiyet Ayrımcılığına Karşı Korunması”, İş Hukukunda Yeni Yaklaşımlar, İstanbul, Beta, 2017, s.123-177.

ÖZDEMİR, Sinem Servet, Kadın Hakları Bağlamında Türkiye’de Pozitif Ayrımcılık İlkesi, İstanbul, On İki Levha, 2019. www.ilo.org (E.T. 5.11.2021)

BLACK LIVES MATTER, GEORGE FLOYD VE TRAYVON MARTIN DAVALARI

1. <https://blacklivesmatter.com/>

2. <https://www.amerikaninsesi.com/a/siyah-gencin-oldurulmesi-olayi-buyuyor-144299005/1207675.html>

3. <https://www.amerikaninsesi.com/a/amerikalilar-i-ekranlara-kilitleyen-cinayet-davasi-sonuclan-di/1701365.html>

4. <https://www.amerikaninsesi.com/a/amerikan%C4%B1n-b%C4%B1tmeyen-sorunu-irkcilik/5452279.html>

ROMA İMPARATORLUĞU’NDA SALGIN HASTALIKLARA YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER

1) Özlem Söğütlü Erişgin, Roma Hukukunda Sözleşmesel Sorumlulukta Casus ve Vis Maior, Prof. Dr. Türkan Rado’nun Anısına Armağan, On İki Levha Yayıncılık, s. 503-567, 2020.

2) Ralph Jackson, Roma İmparatorluğu’nda Doktorlar ve Hastalıklar, Çev.: Şenol Mumcu, Homer Kitabevi, 1999.

3) Salvatore Di Marzo, Roma Hukuku, Çev.: Ziya Umur, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1959.

4) Selahattin Eren, Roma Diktatörlüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 23 Sayı 2, s. 167-220, 2017.

COP 26 İKLİM ZİRVESİ BEKLENTİLERİ KARŞILADI MI?

1. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-59277754> (13.12.2021)

2. BERKUT, N. (2021). Küresel Isınmanın Etkisi Bağlamında Arktik (Kuzey Kutbu) Bölgesinin Hukuki Rejimi, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

3. Heather N. Nicol, Lassi Heininen. (2013) Human security, the Arctic Council and climate change: competition or co-existence?

ESARETİN DİLİ 100 YAŞINDA

Borowski, Tadeusz, Böyle Buyurun Gaz a Bayanlar Baylar, Göçebe Yayınları, İstanbul, 1997

Borowski, Tadeusz, Taşlaşan Dünya, Yazko Yayınları, İstanbul, 1981

Yüce, Neşe Taluy, XX. Yüzyıl Polonya Edebiyatı Çeviri Seçkisi, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000

Yağcı, Öner, Nazi Kampları, Papirüs Yayınevi, İstanbul, 2004

Wiewiorka, Annette, 60 Yıl Sonra Auschwitz, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2006

Miłosz, Czesław, Tutsak Edilmiş Akıl, Elips Kitap, Ankara, 2006

Frankl, Viktor E., İnsanın Anlam Arayışı, Öteki Yayınları, Ankara, 1991

RİPPLİ VE SEC DAVASI

<https://ripple.com/company#>

<https://ripple.com/ripplex>

<https://ripple.com/xrp>

<https://xrpl.org/>

<https://xrpl.org/xrp-ledger-overview.html>
<https://xrpl.org/xrp-overview.html>
<https://www.sec.gov/>
<https://www.sec.gov/about.shtml>
<https://www.sec.gov/edgar/browse/?CIK=1685012>
<https://www.sec.gov/litigation/complaints/2020/comp-pr2020-338.pdf>
<https://www.investor.gov/introduction-investing/investing-basics/role-sec/laws-govern-securities-industry>
<https://www.investor.gov/introduction-investing/investing-basics/glossary/rule-506-regulation-d>
<https://www.bitlo.com/rehber/ripple-nedir>
<https://www.bitlo.com/rehber/kripto-para-nedir>
<https://www.ibm.com/tr-tr/topics/what-is-blockchain>
<https://www.netinbag.com/tr/finance/what-is-edgar.html>
Sila. "SEC Nedir?". Coinanalist.com, <https://coinanalist.com/sec-nedir/> (erişim tarihi: 30/06/2021)
Caymaz, Günay. "Ripple ile SEC arasındaki dava ne durumda?". tr.investing.com, <https://tr.investing.com/news/crypto-currency-news/ripple-ile-sec-arasndaki-dava-ne-durumda-ne-zaman-sonuclanacak-2228371> (erişim tarihi: 23.11.2021)
"Ripple alım-satımı yapılamayan bir kripto para olabilir". bloomberght.com, <https://www.bloomberght.com/ripple-alin-ip-satilamaz-bir-varlik-olabilir-2271313> (erişim tarihi: 23 Aralık 2020)
İçözü, Tuğçe. "XRP menkul kıymet mi?". webrazzi.com, <https://webrazzi.com/2020/12/29/ripple-a-neler-oluyor-xrp-menkul-kiymet-mi/> (erişim tarihi: 29 Aralık 2020)
GÖKSAL, Şaban İbrahim. "Ripple ve XRP Davası". ikonionhukukvekarierderneği.com, <https://www.ikonionhukukvekarierderneği.com/post/blockchain-dosyas%C4%B1-ripple-ve-xrp-davas%C4%B1> (erişim tarihi: 12 Haziran 2021)

https://twitter.com/JoelKatz/status/1306438693176049665?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetem-bed%7Ctwterm%5E1306438693176049665%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwebrazzi.com%2F2020%2F12%2F29%2Fripple-a-neler-oluyor-xrp-menkul-kiymet-mi%2F
GELECEK HUKUKTA BİZİ NELER BEKLİYOR?

-dergipark.org.tr/ Yrd. Doç. Dr. Armağan Ebru Bozkurt YÜKSEL- Robot Hukuku

- "Bir Sorum Var: Bu, Robot Hukuku Dedikleri Nedir Yahu?". Hukuk & Robotik.

- dergipark.org.tr/ Doç. Dr. Ayşe Nur TÜTÜNCÜ- Uzak Hukuku

-Uzak Hukuku ve Politikası- Yavuz TÜĞEN

-Uluslararası Uzak Hukuku- Av. Arb. Birsal MUT

- dergipark.org.tr/ Geçmiş ve Gelecek Arasında İnsan-Yavuz KILIÇ

TOPLUMSAL DAVRANIŞ KURALLARI

Kemal GÖZLER- Hukuka Giriş/Beşeri Davranış Kuralları (sayfa 34-65)

acikogretim.istanbul.edu.tr/Ahlak ve Ahlak Felsefesi Nedir?

Dergipark.org.tr/ Dinin Sosyolojik Tanımı Problemi-Kemaleddin TAŞ

Omu.edu.tr/ Temel Hukuk Ders Notları

Yeni Çağda Cadı Avlarının Hukuku ve Salem Cadı Mahkemeleri

"1450-1750 Yılları Arasında Avrupada Cadılık" -Yücel AKSAN Tarih İncelemeleri Dergisi XXVIII / 2, 2013, 355-368

"The Magician, the Witch, and the Law" -Edward Peters

"Witch Hunts in Europe and America: An Encyclopedia" -William E. Burn

"Korkunun Kadınları": Cadılar ve Cadıcılık Suna ARSLAN KARAKÜÇÜK Sosyoloji Derneği, Türkiye Sosyoloji Araştırmaları Dergisi Cilt: 13 Sayı: 2 - Güz 2010

"The Law of the Salem Witch Trials Witchcraft Trials and Statutes in the American Colonies: A Brief (and Incomplete) Timeline" - Mark W. Podvia

"A Brief History of the Salem Witch Trials One town's strange journey from paranoia to pardon" - Jess Blumberg

Theseus'un Gemisi

<https://www.matematiksel.org/theseus-paradoksu-ne-kadar-degisirsek-ayni-olmaya-devam-ederiz/>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Theseus%27un_gemisi

<http://serdarkarakas.net/blog/theseusun-gemisi/>

İLK KADIN AVUKATIMIZ SÜREYYA AĞAOĞLU

https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C3%BCreyya_A%C4%9Fao%C4%9Flu

<https://www.biyografiya.com/biyografi/23589>

GEORGE FLOYD NASIL SONU
BLACK LIVES MATT ER, GEO RGE FLOY D VE TRAY VON MAR TIN DAVALARI Theseus'un Gemisi
Türk Öze Hukuk Yarg la- ması Bağ Adil Yarg ma Hak İLK KADIN AVUKATIMIZ SÜREYYA

POZİTİF AYRIMCILIK İnternet Üzerinden Ya Satılarda Tüketicinin Korunması
KONULU RÖPORTAJ "HAYVAN HAKLARI" AVUKAT BEGÜM GÜREL İLE

ÇERÇEVESİN DE KADIN- LARA YÖNE- LİK YER ALTINDA VE SU ALTINDA ÇALIŞMA YASAĞINA İLİŞKİN KISA BİR DEĞERLENDİRME RİPPLE VE SEC DAVASI

Ecza-yı Cihan Birbirine Muhtaç
COP 26 İKLİM ZİRVESİ BEKLEN- TİLERİ KARŞILA- DI MI? İLK KADIN AVUKATIMIZ SÜREYYA AĞAOĞLU Maymun Askısı TOPLUMSAL DAVRANIŞ KU- RALLARI

ROMA İMPARATORLUĞU'NDA SALGIN HASTA- LIKLARA YÖNELİK HUKUKİ SON AKŞAM ESARETİN DİLİ 100 YAŞINDA. GELECEK HUKUKTA BİZİ NELER BEKLIYOR? YALNIZ BEYAZ DUVAR Yeni Çağc Cadi Avla Hukuku ve Mahkeme

İL KADIN AVU- KATIMIZ SÜREYYA AĞAOĞLU MEDENİ KANUNU ÇERÇEVESİND KADIN HAKLARI EVRİMİ